

Su ngak Pimbaal ne nga Gapustulis

Pesi'una

Su ngak Pimbaal ne nga Gapustulis giinik sumpat se Gempiya ne Gesuyen nek sinulat ni Lucas. Su dlabi ne gimpurtanti nek tuyu' sek sinulat keni giin suk pektuntul bu' pigendun pegunut se Gispiritu Santu sung mi'una ne ngang mektetu'u sek pekpelelaup se Gempiya ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus Christ ritu "seg Jerusalem, sek tibuuk nek probinsiya neg Judea bu' Samaria, bu' sek tibuuk neg benwa (1.8)." Tuntulan ini se ngak pimbaal nu ngang miksunud ri ni Christ neng mikpuun riin se ngag Judeo bu' mikpeddayun nini tampan mibaal nek tinu'uwan se dlaun ne getaw rini seg benwa. Mikpesalig sung miksulat run nini ri se dlaun ne nga getaw saanay megbasa se dlibru keni ne nda'iruning melaat nek tuyu' su ngang miksunud ni Christ nud diin sek pedlekuntra sek penggoberno seg Roma, bu' ndi', suk tinu'uwan ne ngang miksunud ri ni Christ, giin nini su ketumanan seg relihiyun se nga getaw Judeo.

Su ngak Pimbaal ne nga Gapustulis puwidi behinen sek telu neg bahin neng mekpe'ita' sek pedlelaup seng Melengas ne Gesuyen metendeng riin ni Christ bu' sek peksilaun se ngang mektetu'u ritu se dlugar ne ritu winali sung Melengas ne Gesuyen bu' sek pekebaal sek simbaan: (1) Su getaran se ngag baalen nu ngang miksunud ri ni

Christ ritu seg Jerusalem tubus miritu si Jesus se dlangit; (2) Sek pedlelaup se dlain ne nga dlugar sek Palestina; bu' (3) Dugang pa nek pedlelaup ritu seng Mediteraneo bu' tampan seg Roma.

Sala pa ne gimpurtanti neg betang riin se ngak Pimbaal ne nga Gapustulis, giin suk terbahu ne Gispiritu Santu, neng mirini duma se ga'em riin se ngang mektetu'u seg Jerusalem se Gendaw nek Pentecostes bu' mikpeddayun sek pegunut bu' pedligen se ngang mektetu'u bu' se dlaun ne nga geseg riin sek simbaan. Su dlaun nek penghitabu' nek tinuntul riin se dlibru keni. Sung minsahi se guna ne ngang miksunud ri ni Christ nek tinipung ri sek santa' neng minsahi, bu' su ngak penghitabu' nek sinulat se ngak Pimbaal ne nga Gapustulis mikpe'ita' se ga'em neng minsahi riin sek pedleketubu' se ngang mektetu'u bu' riin sek peksalabuuk se ngang mektetu'u riin sek simbaan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

- I. Pekpengandam sek Peksaksi 1.1-26
 - a. Su ketapusan nek sugu' ni Jesus bu' saad 1.1-14
 - b. Suk teles ni Judas 1.15-26
- II. Suk peksaksi ritu seg Jerusalem 2.1—8.3
- III. Suk peksaksi ritu seg Judea bu' Samaria 8.4—12.25
- IV. Sung ministiryu ni Pablo 13.1—28.31
 - a. Su guna neng misyun ni Pablo 13.1—14.28
 - b. Suk Pektipung ritu seg Jerusalem 15.1-35
 - c. Su keruwa' neng misyun ni Pablo 15.36—18.21
 - d. Su ketelu neng misyun ni Pablo 18.22—21.16

e. Miperisu si Pablo seg Jerusalem, sek
 Cesarea, bu' seg Roma 21.17—28.31

1 ✧ Pinetail'u nek Teofilo,*

Se guna ne dlibruu,† sinulat'u ri seni'a su dlaun neg binaal bu' pimandu' ni Jesus buwat sek pedlegataren runik terbahuun ² tampan se gendaw ne inuwit giin tu se dlangit. Se genda' pa giin uwitay tu se dlangit, migbegay giin ne ngang mandu' pibiyan se ga'em ne Gispiritu Santu tu se nga gapustulis nek pimili'en. ³ Se gepaat pulu' endaw dluwat giin matay, mikpe'ita' giin tu senilan seng melaun nek panahun sek pekpemetuud ne nda'irunik penduwa'ruwa' neng mitubu' giin puli'. Mi'ita' nilan giin, bu' miktuntul giin ri senilan metendeng sek Pedlegari' ned Diwata.

4 ✧ Bu' saanay mikaan pa si Jesus дума nu nga gapustulisen, migbegay giin neng mandu': "Ndi' amu reli' megawa' rini seg Jerusalem, ma'ad gelatay niyu suk sinaad ne Gama' neng mirenggeg niyu buwat ri senaan. ⁵ ✧ Mimbendyag si Juan ri sek tubig, ma'ad sek santa' endaw bendyagan amu ri se Gispiritu Santu."

Pilentu si Jesus tu se Dlangit

⁶ Seng miktampung su nga gapustulis дума si Jesus, sinaakan nilan giin, "Ginu'u, giin na ba ini

✧ **1:1** 1.1: San Lucas 1.1-4. * **1:1** 1.1a Teofilo: Su gulugan ne ngalan nek Teofilo 'suk sambat ned Diwata.' Giin suk pinuwitan ni Lucas nek sulat. † **1:1** 1.1b guna ne dlibruu: Giin nini su Gempiya ne Gesuyen nek sinulat ni San Lucas. ✧ **1:4** 1.4: San Lucas 24.49. ✧ **1:5** 1.5: San Mateo 3.11; San Marcos 1.8; San Lucas 3.16; San Juan 1.33.

suk panahun nek pepuli'en mu suk Pidlegeri'an tu seg Israel?"

⁷ Miksembag si Jesus ri senilan, "Su ngak panahun bu' nga gendaw inimetang na daan se keliyag ne Gama'u. Ndi' amu mbaya' mekesuun bu' nanu ini mehitabu'. ⁸ ✧ Ma'ad sek peddateng ne Gispiritu Santu riin seniyu, begayan amu ne ga'em. Bu' gamu sung mekpemetuud para ri senaan rini seg Jerusalem, bu' ri sek tibuuk nek probinsiya seg Judea bu' sek Samaria, bu' ri sek tibuuk neg benwa." ⁹ ✧ Peketubusen nini telu'ay, pilentu giin tu se dlangit. Bu' saanay nilan megenleng ri seniin, milimeng giin ne ginanud bu' nda' na nilan giin me'ita'.

¹⁰ Bu' saanay migenleng ilan pa tu se dlangit, enlengay niyu, duunid duwa' tawan ne dlai neng migindeng ri seng megaud nilan ne gemputi'i ngak suub nilan, ¹¹ miktalu' ilan, "Gamu nek taga Galilea, lama megindeg amu pa run rini neng minggangag tu se dlangit? Ay sug Jesus neng mi'ita' niyu neng mikperitaas ritu se dlangit, mpuli' rini seng maa' run nek pebiyan neng mi'ita' niyu sek pekperitaas ri seniin tu se dlangit."

Si Matias suk Teles ni Judas

¹² Rayun mipuli' su nga gapustulis seg Jerusalem buwat seg bentud ne ngag Olibo. Bentud keni meksala kilumitru su dlayu'en buwat sek siyudad. ¹³ Peddateng nilan ritu sek siyudad, minaik ilan ritu se kuwartu sed ditaas balay nek

✧ **1:8** 1:8: San Mateo 28.19; San Marcos 16.15; San Lucas 24.47-48. ✧ **1:9** 1:9: San Marcos 16.19; San Lucas 24.50-51.

pinaikan nilan: Gilan ni Pedro, Juan, Santiago bu' Andres, si Felipe bu' si Tomas, si Bartolome bu' si Mateo, si Santiago neg bata' ni Alfeo, si Simon neng mikpetail ri seng nasuren, bu' si Judas neg bata' ni Santiago. ¹⁴ Kanunay ilan mektipung arun sek pegampu'. Duma rema nilan su nga dlibun dlabet na si Maria ne gina' ni Jesus bu' duma su ngak pateren ne dlai.

¹⁵ Bu' minayan suk santa' endaw, saanay miktipung su ngang megatus bu' ruwa' pulu' ne ngang mektetu'u, migindeg si Pedro bu' miktalu', ¹⁶ "Nga kepeteran, kina'enlan metuman suk tinalu' ri se Kesulatan ne su Gispiritu Santu mingatuk pebiyan riin ni David, bu' landunik tinalu'en metendeng riin ni Judas. Si Judas keni, giin sung migunut sek peddaap riin ni Jesus. ¹⁷ Sementaun giin nami tendeng ay pinili' giin ni Jesus sek pekpenibeli gisip gapustulis." (¹⁸ ✧ Na, si Judas ketu sinumaluy ne dlupa' ginamiten su kuwarta neg binayad seniin tendeng seng melaat neg binaalen. Miladdu' giin neng miguna su guluun bu' migbetu suk tiyanen bu' ginumawas suk tinainen. ¹⁹ Mirengegan ini ne dlaunan ne nga getaw seg Jerusalem, aas iningelanan nilani dlugar ketu, ri sek tinuntulan nilan, neg Akeldama, neg be'et pesabut "Dlupa' neng Mirugu'an.")

²⁰ ✧ "Ay misulat ini ri se dlibru ne ngak Salmo, 'Mbaal siya ne genda'iruni getaw ri seg balain; bu' nda'irun siyaik pepekengelen ritu.'

✧ **1:18** 1.18-19: San Mateo 27.3-8. ✧ **1:20** 1.20: a Ngak Salmo 69.25. b Ngak Salmo 109.8.

“Bu' misulat rema,
 ‘Duun siyaik sumukli ri seniin ri se keten-
 danaan.’

21-22 ✧ “Aas kina'enlan ned duunik sala tawan neng medduma ri senami arun mekpemetuud neng mitubu' puli' si Jesus ne Ginu'u. Kina'enlan kanunay giin mikeddunut ri senami seled sek panahun ne si Jesus ne Ginu'u midduma pa ri senita buwat sek panahun sek pegbendyag ni Juan riin ni Jesus tampan sek panahun neng mikperitaas si Jesus tu se dlangit.”

23 Aas duwa' tawan ne dlai suk pimili'an nilan: si Jose ne giningelanan neg Barsabas (neng mi'ilelaan rema neg Justus), bu' si Matias. 24 Mbuus migampu' ilan, “Ginu'u, dya'a sung mikesuun ri se gena'ena' ne kada sala, aas pe'ita' mu ri senami bu' ta' ri senilan duwa' suk pinili' mu 25 neng menibeli bu' sumukli ri ni Judas sek pekegapustulis tendeng ay si Judas miritu se dlugar ne gembaya' ri seniin.” 26 Rayun migripa ilan sek pekpili' ri senilan duwa', bu' si Matias sung miripaan nilan, ne giining mirugang tu sek sepulu' bu' sala ne gapustulis.

2

Minateng su Gispiritu Santu

1 ✧ Sek peddateng na ne gendaw sek pekse'ulug sek tinawag nek Pentecostes, miktipunng su dlaun ne ngang mektetu'u ri sek sala ne dlugar. 2 Sek tikmal duuning middegene' neg buwat ri se

✧ **1:21-22** 1.22: a San Mateo 3.16; San Marcos 1.9; San Lucas 3.21. b San Marcos 16.19; San Lucas 24.51. ✧ **2:1** 2.1: Levitico 23.15-21; Deuteronomio 16.9-11.

dlangit neng maa' neng meseleg ne genus, bu' isan ta' tu seg balay ne ritu ilan mikingkud mikerengeg ri sed degene'. ³ Mbuus duuning mi'ita' nilan ne ngang midliga' maa' ne ngad dila' ne ritu se dlaun ned dapit bu' miksi'entud ri sek salasala senilan. ⁴ Dlaun nilan pige'eman se Gispiritu Santu bu' migatad ilan mektuntul se dlainlain nek tinuntulan sumala' sek pituntul ri senilan se Gispiritu.

⁵ Na, duuni ngag Judeo neng mikengel ri seg Jerusalem, neng melituuren ri sed Diwata neg buwat se kada ne ngang nasud ri sek tibuuk neg benwa. ⁶ Pekerengeg nilan ned duuning middegene', miksempun ilan meritu sek piktipungan ne ngang mektetu'u. Mitingala ilan gupiya tendeng ay suk salasala ri senilan mikerengeg ri se gegulingen nilan ne ngak tinuntulan ne ginasuy ne ngang mektetu'u. ⁷ Se kebagel ne ketingala, miktalu' ilan, "Nga getaw keni neng miktuntul neng maa' nini, nga getaw Galilea! ⁸ Mikendun ma neng mirenggeg ta ma neng meketuntul ilan ri se gegulingen ta ne ngak tinuntulan? ⁹ Gita buwat sek Partia, Media, bu' Elam; sud duma taga Mesopotamia, Judea bu' Capadocia; sud duma taga Puntus bu' Asia; ¹⁰ sud duma taga Frigia, ngak taga Pamfilia, ngak taga Ehipto bu' su ngad duma buwat se nga dlugar nek sakup sed Libya neng megaud sek Cirene. Duun remaik taga Roma, ¹¹ ngag Judeo bu' dlain ne nga getaw neng mi'uwit seg rilihyun ne ngag Judeo. Bu' sud duma buwat se Crete bu' Arabia. Ma'ad dlaun ta mikerengeg ri senilan neng miktuntul ri se nga gegulingen ta nek tinuntulan metendeng

ri se nga ketingelaan ne ngag betang neg binaal ned Diwata.”¹² Mitingala bu' midlibeg gaid su dlaun ne nga getaw ritu. Bu' miksesaakay ilan ra run sek salasala ri senilan, “Landun maig be'et pesabut run nini?”

¹³ Ma'ad sud duma middega'rega' tu se ngang mektetu'u neng miktalu', “Nga getaw keni mibeleng.”

Sung Minsahi ni Pedro

¹⁴ Mbuus migindeg si Pedro duma nu ngak sepulu' bu' sala ne nga gapustulis bu' seng mesekeg nek talu' migasuy giin tu se nga getaw, “Nga kepeteran'u ne ngag Judeo, bu' dlaun niyu neng mikengel seg Jerusalem, penginegeg amu bu' asuy'u ri seniye bu' landuni gulugaan nini.

¹⁵ Nga getaw keni gena' mibeleng tendeng ay miginenga' menaik pai gendaw. ¹⁶ Ma'ad giin nini su ngag betang nek tinalu' ni propeta Joel:

¹⁷ ✧ ‘Giin nini sug baalen'u se katapusan ne nga gendaw, miktalu' sud Diwata:

begay'u su Gispirituu se kada getaw.

Megasuy seng minsahiu su ngag bata' niyu ne dlai bu' dlibun;

mekiita' su nga gembata' niyu nga dlai se ngak pe'ita',

bu' mekteginep su nga dlegulang niyu ne nga dlai.

¹⁸ Bu' isan su ngak sesugu'en'u, ne nga dlai bu' nga dlibun,

begay'u su Gispirituu se ngak panahun ketu, bu' megasuy ilan seng minsahiu.

✧ **2:17** 2.17-21: Joel 2.28-32 (LXX).

- 19 Megbaalu ne ngang milagru riin se dlangit
 bu' nga ketingelaan rini se dlupa'.
 Duun mbuusid dugu', gapuy, bu' merikpel ne
 gebel;
- 20 dumelemi gendaw, bu' sug bulan meksip-
 ula neng maa' ned dugu',
 se gendi' pa mateng su gimpurtanti gupiya
 ne Gendaw ne Ginu'u.
- 21 Bu' rayun, isan ta' ne getaw neng mektawag
 ri se ngalan ne Ginu'u para mekpe'abang
 meluwas.' "
- 22 "Nga kepeteran'u ne nga getaw Israel, pengi-
 nenggay niyau! Si Jesus ne getaw Nazaret
 pi'ilala ri seniyu ay binegayan giin nek pedlege-
 seg pibiyan se ngang milagru bu' nga ketingelaan
 ne ngag betang neg binaal ned Diwata pibiyan
 riin ni Jesus. Gamu mismu mikesuun run nini
 tendeng ay dlaunen keni mihitabu' ri sek titenga'
 niyu. 23 ☆ Sud Diwata, sumala' ri se gegulingenen
 nek pelanu bu' keliyag, mikpiyal ri ni Jesus riin
 seniyu. Pipatay niyu giin pibiyan sek pekpiyal
 niyu ri seniin tu se ngang mekesesala' ne gilau
 sung midlansang ri seniin tu se krus. 24 ☆ Ma'ad
 pitubu' giin puli' ned Diwata bu' linuwassen
 buwat se ga'em se kemetain tendeng ay ndi' giin
 mpegengan run nini. 25 ☆ Ay si David miktalu'
 metendeng ri seniin,
 'Mi'ita'u su Ginu'u ri seng metungenga'an'u se
 dlaun nek panahun;

☆ **2:23** 2.23: San Mateo 27.35; San Marcos 15.24; San Lucas 23.33;
 San Juan 19.18. ☆ **2:24** 2.24: San Mateo 28.5-6; San Marcos 16.6;
 San Lucas 24.5. ☆ **2:25** 2.25-28 Ngak Salmo 16.8-11 (LXX).

megaud giin ri senaan bu' ndi'u megules.

26 Aas, pidleliyagu gupiya,
bu' miktuntulu neng mipenu' ri se dleliyag.

Bu' gaku', isan metuud matay,
duun paik pedderemau,

27 tendeng ay ndi' mau peseddanen tu se dleben-
gan;

ndi' mu tugut neng melasak sung metinu-
uren nek sesugu'en mu tu se dlebeng.

28 Pi'ita' mu ri senaan su ngag biyanan neng
megunut tu se ketubu',
bu' tendeng sek peddunut mu ri senaan,
pedleliyagenu gaid.' "

29 "Nga kepeteran, kina'enlan neng mektalu'u
ri seniyu se kelaru metendeng ri se gepu'an ta ne
si Gari' David. Minatay giin bu' linebeng, bu' su
dlebengen rini pa senita tampan numuun. 30 ✧
Propeta si David bu' misuunaan landunik sinaad
ned Diwata ri seniin. Minumpa' sud Diwata ned
duunik sala neg buwat ri se gasalen nek sumukli
ri sek pedlegari'. 31 Mi'ita' ni David landunig
baalen ned Diwata lema' lenlag, aas migasuy giin
metendeng ri sek peketubu' puli' seng Misiyas
seng miktalu' giin,

'Nda' giin peseddanay ritu se dlebengan;

bu' su dlawasen nda' melasak ritu.'

32 "Si Jesus keni, giin suk pitubu' puli' ned
Diwata bu' gami sung mikepemetuud run nini.

33 Pitaas giin tu sed dapit dlintu ned Diwata,
su Gama'en, bu' mirawat buwat ri seniin su
Gispiritu Santu nek sinaad ne Gama' ne giin su

✧ 2:30 2.30: Ngak Salmo 132.11; 2 Samuel 7.12-13.

genda' pedlekulang neg begay para ri senita maa' seng mi'ita' bu' mirengeg niyu nemuun. ³⁴ ✧ Ay gena' si David sung minaik tu se dlangit. Tumu' miktalu' giin mismu:

'Su Ginu'u miktalu' ri se Ginu'uu:

Gingkud'a rini se dlintuu,

³⁵ tampan daagen'u su nga kuntra mu bu' mpedlegesegan mu ilan.'

³⁶ "Aas kina'enlan neng mesuunan niyu, nga getaw Israel, ne si Jesus ne dlinansang niyu tu se krus, giinig binaal ned Diwata ne Ginu'u bu' Misiyas."

³⁷ Sek pekerengeg run nu nga getaw, mise-mukan ilan gupiya. Aas miksaak ilan riin ni Pedro bu' tu se ngak sementaunen ne nga gapustulis, "Nga kepeteran, landun mai kina'enlan nami baalen?"

³⁸ Miksembag si Pedro senilan, "Salasala ri seniyu meddixsu' ri se ngak sala' niyu bu' mekpebendyag amu ri se ngalan ni Jesus Christ arun mpasaylu su ngak sala' niyu bu' merawat niyu rema sug begay ned Diwata ne giin su Gispiritu Santu. ³⁹ Ay suk saad ned Diwata para ri seniyu bu' se nga gembata' niyu bu' se dlaun ned ditu seng melayu'—tu se dlaun nek tuwagen ne Ginu'u ned Diwata ta mekpegaud ri seniin."

⁴⁰ Mikpeddayun si Pedro sek pekpemetuud ri senilan bu' seng melaun ne ginasuyen, inandyu'en ilan, laungen, "Luwas niyui gegulingen niyu buwat ri sek silut neng mateng ri seng mekelaat ne getaw keni." ⁴¹ Melauning mikpetuud ri seng minsahiin bu' mekpebendyag

✧ **2:34** 2.34-35: Ngak Salmo 110.1.

ilan rayun. Ngak telu libu nga getaw sung mirugang ri se ngang mektetu'u se gendaw ketu. ⁴² Bu' mikpeddayun ilan sek pektu'un buwat se ngak pimandu' ne nga gapustulis, sek peksalabuuk duma senilan, sek pekpetapeta nek pan duma se senilan, bu' se ngak pegampu'.

Su Ketubu' nu ngang Mektetu'u

⁴³ Melaun ne ngang milagru bu' nga ketingelaan ne ngag betang sug binaal ned Diwata pibiyan ri se nga gapustulis. Bu' tendeng run nini mitingala su dlaun ne nga getaw duma se gendek ri sed Diwata. ⁴⁴ ✧ Su dlaun neng mektetu'u mikpeddayun ilan ri sek peksalabuuk bu' tiningeb nilan su ngag betang nilan arun megamit se dlaun nilan, ⁴⁵ neg be'et pesabut nek pimeledya' nilan su nga dlupa' bu' ngag betang nilan bu' pingaperaped nilan su galin tu se dlaunan sumala' sek pengina'enlan nek salasala. ⁴⁶ Mikpeddayun ilan sek pektipung ritu sek Templo bu' miksalabuuk ilan sek pekpengaan ritu se ngag balay nilan ned duuni dleliyag bu' pekemelituuren. ⁴⁷ Sinaya' nilan sud Diwata bu' pidleliyag ri senilan su dlaun ne nga getaw. Bu' kada gendaw dinugang ne Ginu'u ri senilan su nga getaw neng miluwas.

3

Suk Pekpetelen ri seg Bekul ne Getaw

¹ Na, minaik si Pedro bu' si Juan sek Templo seng meginenga' menaugi gendaw, guras itu

✧ **2:44** 2.44: Su Ngak Pimbaal 4.32-35.

sek pegampu'. ² Bu' duuni getaw neg bekul buwat pa ri sek pegegetaun, bu' kada ne gendaw pegewiten giin ditu se "Genga'an ne giningelanan neng Melengas" arun mekpelimus tu se nga getaw nek sumeled tu sek Templo. ³ Sek pekiita'en run si Pedro bu' si Juan nek sinumeled tu sek Templo, minengi giin ne dlimus. ⁴ Tinenteng giin ni Pedro bu' ni Juan. Mbuus miktalu' si Pedro ri seniin, "Genleng'a ri senami." ⁵ Migenleng su getaw ri senilan neng migelat ne dlimusan giin. ⁶ Ma'ad miktalu' si Pedro ri seniin, "Nda'irun gairik selapi'u. Ma'ad landunid diin senaan, begay'u ri seni'a. Ri se ngalan ni Jesus Christ nek taga Nazaret, gindeg'a bu' dlaang'a." ⁷ Mbuus inewiran ni Pedro su dlintu ne gemeg nu getaw bu' pi'indegen giin. Sek tikmal miksisekeg na rayun su nga geksuren bu' nga dlelengu'aan. ⁸ Rayun linumeksu, migindeg giin bu' midlaanglaang. Peketubus middunut giin ri senilan sek pekseled tu sek Templo. Mikpeddayun giin sek pedlaanglaang, bu' midleksuleksu, bu' miksaya' ri sed Diwata. ⁹ Mi'ita' giin nu dlaunen neng midlaanglaang bu' miksaya' ri sed Diwata. ¹⁰ Mi'ilala nilan ne giin su getaw neng mikpegingkud bu' mikpelimus ritu seng "Melengas ne Genga'an" nek Templo. Aas mitingala ilan gaid gupiya bu' ndi' ilan meketu'u seng mihitabu' ri seniin.

Migwali si Pedro ritu sek Templo

¹¹ Na, saanay mingawid riin ni Pedro bu' ni Juan sug bekul neng mitelen, su dlaun ne nga

getaw mitingala bu' minggebek tu senilan se dlu-gar ne giningelanan neg Balkun nek Penilangan ni Solomon. ¹² Sek pekiita' ni Pedro se nga getaw miktalu' giin ri senilan, “Ngak sementaun'u nek taga Israel, tuma ma metingala amu run nini? Lama mektenteng amu run ri senami? Migena'ena' amu ba neng mipelaang nami getaw keni tendeng se ga'em bu' pekelengas nami ri seng metungenga'an ned Diwata? ¹³ ✧ Sud Diwata nek sinimba ni Abraham, ni Isaac, ni Jacob, bu' ne nga gepu'an ta neng mikpesiddengeg sek Sesugu'enen ne si Jesus. Ma'ad tinudyan niyu giin tu se nga getaw ned diin sek pengetendanan bu' binibay niyu giin ri seng metungenga'an ni Pilato, isan mi'ukumaan na neg beluyan giin. ¹⁴ ✧ Bala'an bu' metareng giin ma'ad binibay niyu giin, bu' inandyu' pa gaid niyu riin ni Pilato neg beluyan suk sala tawan neng mematay ne getaw. ¹⁵ Pinatay niyu suk sala neng mikegbegay ne ketubu', ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat se kemetain. Bu' mekepemetuud ami run nini. ¹⁶ Su ga'em ri se ngalanen neng migbegay nek sekeg ri se getaw keni neg bekul. Landuning mi'ita' bu' misuunan niyu mibaal pibiyan ri sek pektu'u ri se ngalanen; pebiyan ra ri sek pektu'u riin ni Jesus neng mikepetelen ri seniin, maa' ri seng mi'ita' niyu.”

¹⁷ “Bu' nemuun, nga kepeteran'u, mikesuunu ne gamu bu' su ngak pengulu niyu migbaal run nini riin ni Jesus tendeng ay nda' amu mekesuun

✧ **3:13** 3.13: Exodo 3.15. ✧ **3:14** 3.14: San Mateo 27.15-23; San Marcos 15.6-14; San Lucas 23.13-23; San Juan 19.12-15.

bu' ta' gaid giin. ¹⁸ Pisuun na ned Diwata nud diin nek panahun pebiyan se ngak propeta ne sung Misiyas kina'enlan gaid neng megantus, bu' binaalen neng metuman seng maa' niin nek pebiyan. ¹⁹⁻²⁰ Aas meddiksi' amu bu' puli' amu ri sed Diwata arun mpasayluun amu ri se ngak sala' niyu. Bu' baalen niyu ini, begayan amu ne Ginu'u ne ngag begu nek sekeg bu' sugu'en rayun riin seniyu sung Misiyas, si Jesus nek pinili'en na para riin seniyu. ²¹ Kina'enlan ne ritu reli'ay si Jesus se dlangit tampan mateng suk panahun neg beguun ned Diwata su dlaun ne ngag betang. Giin rema suk pisuun ned Diwata nud diin pebiyan ri seg bala'an ne ngak propeta. ²² ✧ Ay si Moses miktalu', 'Su Ginu'u ned Diwata niyu meksugu' neng meriin seniyu suk salabuuk nek propeta, neng maa' sek peksugu'en ri senaan, bu' migbuwat giin ri se getawan niyu. Kina'enlan tumanen niyu su dlaun nek talu'en ri seniyu neg baalen niyu. ²³ ✧ Su gendi' mektuman ri sek propeta ketu gena' na dlabet ri se nga getawan ned Diwata bu' petain gela'.' ²⁴ Bu' su dlaun ne ngak propeta ned duuning minsahi nilan labet na si Samuel bu' sung miksunud ri seniin mikpesuun rema landuning mihitabu' ri se ngak panahun keni. ²⁵ ✧ Su ngak sinaad ned Diwata pibiyan ri se ngak propetaan para gaid ri seniyu ay mikaambit amu ri se keligenan neg binaal ned Diwata se nga gepu'an ta tendeng ay miktalu' giin riin ni Abraham, 'Pengumpiyanan'u su dlaun

✧ **3:22** 3.22: Deuteronomio 18.15, 18 (LXX). ✧ **3:23** 3.23: Deuteronomio 18.19. ✧ **3:25** 3.25: Su Getaran se Dlaunan 22.18.

ne nga getaw ri seg benwa pebiyan ri nga gesalan mu.' ²⁶ Aas pimili' ned Diwata suk Sesugu'enen bu' pinawiten giin guna riin seniyu arun sek pekpengumpiya ri se kada sala seniyu pebiyan sek pekpebeleng ri seniyu buwat riin sek pekelaat niyu."

4

Si Pedro bu' si Juan ri seng Metungenga'an ne Gukuman

¹ Na, seng migasuy pa si Pedro bu' si Juan ri se nga getaw, minateng tu senilan su ngak pari',* su kapitan nu nga guwardiya ri sek Templo, bu' su ngak Saduceo. ² Pinlengetan ilan ay mimandu' ilan duwa' ne si Jesus mitubu' puli' buwat ri se kemetain, neng mikepemetuud ne su ngang mimatay petubu'en puli'. ³ Aas dinaap ilan nilan bu' pinerisu ilan tampan miksikanselem tendeng ay midlegebii na. ⁴ Ma'ad melauning mikerenggeg ri seng minsahi miktu'u bu' su dlaun ne nga dlai neng miktu'u mirepet ne dlina libu.

⁵ Pekemanlema', miktipung su nga gupisyal bu' nga geseg ri se dlunsud, bu' ngang menintulu' ri se Kesugu'an ri seg Jerusalem. ⁶ Kinumita' ilan se Dlabaw ne Geseg nek Pari' ne si Anas, bu' si Caipas, si Juan, si Alejandro, bu' sed дума pa neng misakup tu sek pamilya se Dlabaw ne Geseg nek Pari'. ⁷ Pi'indeg nilan si Pedro bu' si Juan ri seng metungenga'an nilan bu' sinaakan ilan, "Ta' ga'emay run awas ngalan ne ginamit niyu?"

* **4:1** 4.1 ngak pari': Sed дума ne kesulatan 'geseg ne ngak pari'.

⁸ Si Pedro nek pidlegesegan ne Gispiritu Santu miksembag, “Gamu ne nga gupisyal bu' nga geseg ri se dlunsud keni: ⁹ bu' saakan niyu ami nandaw metendeng ri seng melengas neg binaal ditu se getaw neg bekul bu' kendun giin mi'uli'an, ¹⁰ kina'enlan dlaun niyu mekesuun, bu' su dlaun nek taga Israel mekesuun, ne getaw keni neng migindeg rini seng metungenga'an niyu, pitelen giin pibiyan ri se ga'em se ngalan ni Jesus Christ nek taga Nazaret. Giin su dlinansang niyu tu se krus ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat se kemetain. ¹¹ ☆ Si Jesus, giin suk sala nek tinalu' ri se kesulatan,

‘Sug batu neg binibay ne ngak panday,
giini gimpurtanti gupiya se dlaun neg batu.’

¹² “Mbaangan ra riin seniin su keluwasan ay rini seg benwa nda'irun nai dlain ne ngalan neg binegay ned Diwata neng mekeluwas se nga getaw.”

¹³ Na, seng mi'ita' nilan si Pedro bu' si Juan ne nda' ilan endek sek pegasuy, mitingala ilan ay misuunan nilan ne gilana duwa' yanu ne nga getaw ne genda'iruning metaas nek sinuunaan. Mbuus mi'ilala nilan ne gilana duwa' sementaun ni Jesus. ¹⁴ Ma'ad nda'irun gairing metalu' nilan, tendeng ay mi'ita' nilan su getaw neng mi'uli'an neng migindeg ritu duma ni Pedro bu' ni Juan. ¹⁵ Aas pigawas reli' nilan si Pedro bu' si Juan buwat sek seled seng Metaas ne Gukuman bu' miksabutsabut ilan. ¹⁶ “Landun maig baalen ta ri se nga getaw keni?” saak nilan. “Suk salasala

☆ **4:11** 4.11: Ngak Salmo 118.22.

rini seg Jerusalem mikesuun neng mikegbaal ilan ne ketingelaan nek penghitabu', bu' ndi' ita meketalu' neg balus ini. ¹⁷ Ma'ad arun ndi' na medlelaup suk penghitabu' keni ritu se nga getawan, penegulan ta ilan ne gendi' na mektalu' metendeng ri se ngalan ni Jesus tu se isan ta'."

¹⁸ Bu' pitawag nilan puli' si Pedro bu' si Juan bu' inesuyan ne gendi' ilan na gaid megeseb megasuy awas menendu' ri seng ngalan ni Jesus.

¹⁹ Ma'ad miksembag si Pedro bu' si Juan tu senilan, "Pegena'ena' raw niyu gupiya bu' ta' maing metareng ri sek pengengleng ned Diwata: suk pektuman ri seniyu bu' suk pektuman ri sed Diwata? Gamu sung megukum. ²⁰ Ay ndi' mehimu neng melali ami sek pegasuy metendeng ri seng mi'ita' nami bu' mirenggeg."

²¹ Tendeng run nini, pinegulan ilan gupiya bu' mbuus bineluyan. Nda'iruni keterangan nilan arun silutan ilan ay su nga getaw miksaya' ri sed Diwata tendeng seng mihitabu'. ²² Ay su getaw nek pitelen pebiyan ri seng milagru kapin na gepaat pulu' taun nai giddaren.

Suk Pegampu' nu ngang Mektetu'u

²³ Seg bineluyan na si Pedro bu' si Juan, mipuli' ilan tu se ngak sementaun nilan bu' inasuy nilan ri senilan bu' landunik tinalu' ne nga geseg ne ngak pari' bu' nga geseg se dlunsud. ²⁴ ☆ Sek pekerenggeg nilan run nini, miksalabuuk ilan sek pegampu' ri sed Diwata: "Ginu'u ned Diwata, dya'a sung migbaal ri se dlangit, ri se dlupa',

☆ **4:24** 4.24: Exodo 20.11; Nehemias 9.6; Ngak Salmo 146.6.

ri sed dagat bu' ri se dlaun neg betang ned diin senilan. ²⁵ ✧ Pebiyan ri se Gispiritu Santu, miktalu'a pebiyan ri se gepu'an nami ne si David, suk sesugu'en mu, seng miktalu' giin,

'Tuma ma midlanget su nga gena' Judeo?

Bu' tuma ma mikpelanu ma su nga getaw se ngag betang ne genda'ik paluun?

²⁶ Su nga gari' ri seg benwa mingandam ri se gegulingen nilan,

bu' su ngak pengulu miktipung

arun sumukul ri se Ginu'u bu' ri seng Misiyasen.'

²⁷ ✧ "Ay sek pekemetuud, sek siyudad keni, si Herodes bu' si Pilato sinumalabuuk ri se nga gena' Judeo bu' ri se ngak taga Israel kuntra riin ni Jesus, sug Bala'an mu nek Sesugu'en, neg binaal mu neng Misiyas. ²⁸ Seg binaal nilan ketu, mituman na suk pelanu mu nud diin. Bu' mihitabu' ini sumala' ri se ga'em bu' keliyag mu.

²⁹ Bu' nandaw, Ginu'u, enlengay mu su ngak pekpengulega' neg binaal nilan bu' begayay mu ne kebelu', gami ne ngak sesugu'en sek pektalu' seng minsahi mu. ³⁰ Etat mu su gemeg mu sek

peppetelen bu' tugut mu ne mbaal siya su ngag betang ne ketingelaan bu' milagru pebiyan ri se ngalan neg bala'an nek Sesugu'en mu ne si Jesus."

³¹ Tubus ilan megampu', mikedyug su dlugar nek piktipungan nilan. Pige'eman ilan gela' ne Gispiritu Santu bu' migatad ilan ri sek

✧ **4:25** 4.25-26: Ngak Salmo 2.1-2 (LXX). ✧ **4:27** 4.27: a San Lucas 23.7-11. b San Mateo 27.1-2; San Marcos 15.1; San Lucas 23.1; San Juan 18.28-29.

pegwali ri seng minsahi ned Diwata se genda'i gendek.

Suk Peginebangay ne ngang Mektetu'u

³² ✧ Su dlumpuk ne ngang mektetu'u miksal-abuuk ri sek pengena'ena' bu' ri sek pegbatik. Bu' kada sala ri senilan nda' pegangken ne su ngag betangen niin ra, bu' ndi' para ri se dlaunan. ³³ Duma se gembagel ne ga'em, su nga gapustulis mikpemetuud sek peketubu' puli' ni Jesus ne Ginu'u, bu' sud Diwata mingumpiya gupiya tu se dlaun nilan. ³⁴ Nda'irunik sala ri senilan neng mikulangan. Su nga getaw ned duuni ngag binaal nilan awas ngag balay nilan pimeledya'. Bu' su kuwarta neg buwat se galin, ³⁵ binegay nilan tu se nga gapustulis; bu' pikilasilas ini se kada sala tawan ri senilan sumala' ri se kina'enlan nilan.

³⁶ Mbuus duuni gesalan ni Levi ne iningelanan neg Jose nek taga Cyprus. Su nga gapustulis migingalan ri seniin neg Barnabas (neg be'et pesabut "suk sala neng Mengengulikseg.") ³⁷ Migbeledya' giin seg binaalen bu' inuwit su galin bu' piniyal tu se nga gapustulis.

5

Si Ananias bu' si Safira

¹ Na, duuning medderuma ne si Ananias bu' si Safira neng migbeledya' ne ketigeyunan nilan. ² Ma'ad inengkanan ni Ananias su galin bu' minuyun rema suk sawaan. Sung misawad, piniyalen ritu se nga gapustulis. ³ Miksaak si

✧ 4:32 4.32: Su Ngak Pimbaal 2.44-45.

Pedro, “Ananias, lama mikpetintal'a run riin ni Satanas bu' pibalus'a tu se Gispiritu Santu pebiyan sek pegedlud sed duma ne kuwarta ne galin ne dlupa' mu? ⁴ Se genda' mu pa mbeledya' su dlupa' mu, dya'a rai gapu'en; bu' seng mibeledya' mu na, su galin ni'a gusay. Na, tuma ma megbalus'a ma? Gena' ne nga getaw suk pigbelusan mu bu' ndi' sud Diwata.” ⁵ Sek pekerengeg run ni Ananias, mibuksak giin bu' minatay; bu' su dlaun neng mikerengeg run nini minendek gaid. ⁶ Mbuus minateng su ngag begunetaw, bu' pinutus nilan su dlawasen. Peketubus inuwit nilan giin tu se gawas bu' linebeng nilan giin.

⁷ Pokesagad nek telu uras, sinumeled suk sawa ni Ananias. Nda' giin mekesuun bu' landuning mihitabu' ri seg banaan. ⁸ Sinaakan giin ni Pedro, “Esuyay mau, giin ra ba ini suk tibuuk ne galin ne dlupa' neg bineledya' niyu?”

Laung ni Safira, “Wa'a daal da iin.”

⁹ Aas miktalu' si Pedro ri seniin, “Tuma ma miguyun amu ma neng medderuma nek sulayan su Gispiritu ne Ginu'u? Enlengay mu, kiin na sek tulanen su ngag begunetaw neng midlebeng ri seg bana mu bu' dya'a nandaw buligan'a rema nilan.” ¹⁰ Sek tikmal mibuksak si Safira ri seng metungenga'an ni Pedro bu' minatay. Pekseled nu ngag begunetaw, mi'ita' nilan neng minatay na si Safira. Aas binuligan na pelum nilan giin pagaw tu se gawas bu' linebeng tu se gupid neg banaan. ¹¹ Minendek gaid gupiya su dlaun ne ngang mektetu'u ri sek simbaan bu' su dlaun neng mikerengeg run nini.

Sung Milagru bu' su nga Ketingelaan ne ngag Betang

¹² Na, migbaal neng milagru bu' ketingelaan ne ngag betang su nga gapustulis tu se dlaun ne nga getaw. Bu' miktampung kanunay su dlaun ne ngang mektetu'u ditu seg Balkun nek Penilungan ni Solomon. ¹³ Nda'iruni dlain ne dlumpuk nek tinumipung riin senilan, isan pigbesaan ilan gupiya ne nga getaw. ¹⁴ Ma'ad mirugangan pa gaid su nga getaw ri se dlumpuk nilan—nga dlumpuk ne nga dlai bu' ne nga dlibun neng maktu'u riin se Ginu'u. ¹⁵ Tendeng se ngag binaal ne nga gapustulis, su ngang minlaru pinguwit nilan ri se ngad dalan bu' binelilid nilan ri se ngag beliliran bu' dendam ali' bu' me'eleman ne dlingaw ni Pedro saanay miyan giin. ¹⁶ Melaun pa ne nga getaw neng migbuwat sek timala' ne nga dlunsud seg Jerusalem neng miguwit ne ngang minlaru awas nga getaw nek pinulayan; bu' dlaun nilan mitelen.

Pinlutus su nga Gapustulis

¹⁷ Rayun su Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' su ngak sementaunen ne ngak sakup ri sek sikta ne ngak Saduceo misinaku gupiya ri se nga gapustulis. ¹⁸ Aas dinaap nilan su nga gapustulis bu' sineled tu sek perisuwan. ¹⁹ Ma'ad sek pekegepii, pinuka neg anghel ne Ginu'u su nga genga'an nek perisuwan bu' pigawasen ilan. Mikталu' sug anghel ri senilan, ²⁰ “Ritu amu bu' gindeg amu tu sek Templo, bu' esuyay niyu su nga getaw ri seng minsahi metendeng seg begu ne ketubu' keni.” ²¹ Pituud nilan suk tinalu' neg

anghel, aas sek peddelaag ne gendaw, sinumeled ilan tu sek Templo bu' migatad menintulu'.

Sek panahun keni pitawag ne Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' ngak sementaunen su dlaun ne geseg ne ngag Judeo arun mengmiting suk tibuuk Metaas ne Gukuman. Duun remaik sinugu' nilan neng meritu sek perisuwan arun engain su nga gapustulis bu' uwiten tu senilan. ²² Ma'ad sek peddateng nilan tu sek perisuwan, nda' na ritu su nga gapustulis. Aas, mipuli' ilan tu seng Metaas ne Gukuman bu' pisuun nilan, ²³ “Peddateng nami tu sek perisuwan, mi'ita' nami nek tinerengkaan su nga genga'an bu' su nga guwardiya ritu ra rema se nga genga'an. Ma'ad sek pekpuka pa nami run, nda'irun nai getaw neng mi'ita' nami tu sek seled.” ²⁴ Pakerengeng run itu ne geseg ne nga guwardiya ritu sek Templo bu' ne nga geseg nek pari', midlibeg ilan bu' landuning mihitabu' ri se nga gapustulis. ²⁵ Nda' mpayat, duunik sala tawan neng minateng bu' miktalu' tu senilan, “Penginengeng amu, su nga dlai nek sineled niyu ritu sek perisuwan ritu ilan na sek Templo bu' mimandu' ri se nga getaw.” ²⁶ Mbuus miritu sek Templo su geseg ne nga guwardiya bu' su ngak sakupen bu' dinaap nilan puli' su nga gapustulis. Ma'ad nda' ilan legesay tendeng ay mendek ilan betuun ne nga getaw.

²⁷ Inuwit nilan rayun su nga gapustulis ritu seng Metaas ne Gukuman. Miksaak su Dlabaw ne Geseg nek Pari' ri senilan, ²⁸ ✧ “Gena'

✧ 5:28 5.28: San Mateo 27.25.

ba tinelu'an amu na nami ne gendi' amu na menintulu' metendeng ri se ngalan ne getaw ketu? Ma'ad enlengay niyu sug binaal niyu, midlelaup naik pekpemandu' niyu sek tibuuk neg Jerusalem, bu' gami paik pingelegan niyu neng mikpatay ri seniin!"

²⁹ Miksembag si Pedro bu' sud duma ne nga gapustulis, "Kina'enlan tumanen nami sud Diwata bu' gena' su nga getaw. ³⁰ Sud Diwata nu nga gepu'an ta pitubu'en puli' si Jesus buwat se kemetain dluwat niyu petayay giin pebiyan ri sek pedlansang ri seniin tu se krus. ³¹ Piperitaas ned Diwata si Jesus tu sed dapit dlintuun gisip Geseg bu' Menleluwas arun sek pegbegay nek panahun se nga getaw Israel sek peddiku' bu' arun mpasaylu su ngak sala' nilan. ³² Pimetuuran nami ngag betang keni bu' su Gispiritu Santu rema, ne giin sug begay ned Diwata tu se ngang miktuman ri seniin."

³³ Sek pekerengeg run nini nu ngak sakup ri se Gukuman, pinlengetan ilan gaid bu' liyagan nilan pemetayay su nga gapustulis. ³⁴ Ma'ad migindeg suk sala nek sementaun nilan ne si Gamaliel. Getaw keni Pariseo bu' menintulu' ri se Kesugu'an. Tinamed giin ne dlaunen. Miksugu' giin nek pegewasen reli' su nga gapustulis. ³⁵ Bu' seng mikegawas na su nga gapustulis, migasuy si Gamaliel tu senilan, "Nga kepeteran'u nek taga Israel, pegena'ena' niyu gupiya bu' landunig baalen niyu ri se nga getaw keni. ³⁶ Ay nud diin, duuni getaw ne su ngalanen si Teudas neng mikpetaastaas neng maa' giin nek ta' getaw, bu' duuni gepaat gatus ne nga getaw

neng mikpetuud ri seniin, ma'ad nda' mpayat, pinatay giin bu' su ngak sakupen mitipelak bu' mirala' nai dlumpuk ketu. ³⁷ Dluwat ini, sek panahun sek pekpenlista ne nga getaw, si Judas na pelum nek taga Galilea sung mikesakup se nga getaw neng middunut ri seniin. Ma'ad pinatay rema giin bu' mitipelak rema su ngak sakupen. ³⁸ Bu' aas se kasu keni, telu'an'u amu, ndi' niyu ilan ilebetay. Pesaddan niyu ilan ay bu' suk pelanu nilan buwat ma'ad ri se nga getaw, merala' gaid ini. ³⁹ Ma'ad bu' buwat ini ri sed Diwata, ndi' amu gaid mekeddaag ri senilan. Seng maa' niin, mi'ita' amu ne kinumuntra pa tumu' ri sed Diwata.”

Aas tinuman ne nga geseg ri se Gukuman suk sambag ni Gamaliel. ⁴⁰ Pitawag nilan puli' su nga gapustulis bu' pilekpes. Peketubus, pinegulan ilan ne ndi' na gaid menendu' metendeng ri se ngalan ni Jesus; bu' rayun bineluy ilan nilan. ⁴¹ Mbuus ginumawas su nga gapustulis ritu seng Metaas ne Gukuman nek pidleliyag gupiya tendeng ay inilala ilan ned Diwata ne mbaya' ilan megantus se kepiiran para riin se ngalan ni Jesus. ⁴² Kada gendaw ritu ilan sek Templo bu' ri se nga ginumbelayan bu' mikpeddayun ilan sek pekpemandu' bu' sek pegwali ri seng Melengas ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus ne Giin sung Misiyas.

6

Suk Pitu ne ngang Menggegabang

¹ Se genda' santa', saanay miksilaun su ngang mektetu'u, middiklamu su ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego kuntra se ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Hebreo tendeng ay nda' mbegayay su ngag balu ne dlibun nilan ri se gendawendaw nek pengina'enlan nek selapi'.

² Aas pitawag nu ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulis su dlaun ne ngang mektetu'u bu' miktalu', "Ndi' mpiya nek peseddanen nami suk pegwali ri sek talu' ned Diwata arun ma'aray sek peddumala sek pekpemegay nek pengetubu'an.

³ Aas nga kepeteran, pekpili' amu nek pitu tawan ne nga dlai nek sementaun niyu neng mekelengasid dengegen, pige'eman ne Gispiritu Santu, bu' metau gupiya. Gilan suk pe'esegen ta run sek pegabang ri sek pekpemegay. ⁴ Bu' gami, gemiten nami suk panahun sek pegampu' bu' sek pegwali."

⁵ Su dlaun neng mektetu'u pidleliyag tu sek tinalu' ne nga gapustulis. Aas pimili' nilan si Esteban, su getaw neng meligen suk pektu'uun bu' pige'eman ne Gispiritu Santu. Pimili' rema nilan si Felipe, si Procoro, si Nicanor, si Timon, si Parmenas, bu' si Nicolas, su getaw nek taga Antiyuk neng mi'uwit nud diin seg rilihiyun ne ngag Judeo. ⁶ Inuwit nilan su ngang mipili' nilan ritu se nga gapustulis. Bu' su nga gapustulis migampu' ri senilan bu' dinepenan ilan.

⁷ Aas mikpeddayun sek pedlelaup suk Talu' ned Diwata. Melaun pa gaid nek taga Jerusalem neng mibaal neng mektetu'u ni Jesus bu' melaun remaik pari' ned dinumawat sek pektu'u.

Dinaap si Esteban

⁸ Na, pingumpiyanan ned Diwata si Esteban ne gembagel ne ga'em. Aas melaun ne ngang milagru bu' nga ketingelaan nek pimbaalen ri se nga getaw. ⁹ Ma'ad duuni nga getaw ne kinumuntra riin ni Esteban bu' inaddat nilan giin. Nga getaw keni ngag Judeo buwat sek Cirene, seg Alejandria, sek Cilicia bu' seg Asia. Gilan keni sakup sek pektiguman ne nga getaw ne iningelanan ned duuni Keguwasan buwat ri sek Pekegulipen. ¹⁰ Ma'ad su Gispiritu Santu migbegay nek tinawan riin ni Esteban ne bu' mektalu' giin, ndi' gaid nilan giin melupigan. ¹¹ Aas minu'ul ilan nek santa' tawan neng mektalu', "Mirengeng nami si Esteban neng miktalu' neng melaaten ri se ni Moses bu' ri sed Diwata!" ¹² Bu' sek pebiyan neng maa' nini, pig'ulug'ulugan nilan su nga getaw, su nga geseg, bu' su ngang menintulu' ri se Kesugu'an. Dinaap nilan si Esteban bu' inuwit ritu seng Metaas ne Gukuman. ¹³ Rayun miguwit ilan ne nga getaw neng menintigus neg balus metendeng riin ni Esteban. Miktalu' ilan, "Getaw keni kanunay gaid ne kumuntra ri seg bala'an nek Templo bu' se Kesugu'an ni Moses. ¹⁴ Mirengeng nami giin neng miktalu' ne suk Templo ta geba'en ni Jesus nek taga Nazaret bu' telesanen raw su dlaun nek pemetasan ta neg binilin riin senita ni Moses." ¹⁵ Su dlaun nek sakup neng Metaas ne Gukuman minenteng gupiya riin ni Esteban bu' mi'ita' nilan ne sung mulu'en maa' mulu' neg anghel.

7

Suk Pegasuy ni Esteban

¹ Na, miksaak su Dlabaw Geseg nek Pari' riin ni Esteban, “Metuud ba ini?”

² ✧ Miksembag si Esteban, “Nga kepeteran bu' nga gama', penginegegay niyau. Sud Diwata ne ge'eman gupiya mikpe'ita' ri se gepu'an ta ne si Abraham sed ditu pa giin seng Mesopotamia se genda' pa giin galin sek pekengel tu seg Haran.

³ Miktalu' sud Diwata riin ni Abraham, ‘Beleng muing nasud mu bu' nga gepenan mu kiin bu' peritua se dlugar nek pe'ita'u ri seni'a.’ ⁴ ✧ Aas migawa' si Abraham ritu se dlugar nek pikengelan ne nga getaw Caldea bu' ritu giin mikengel seg Haran.

“Sek pekepatay ne gama'en, pigalin giin ned Diwata se dlugar nek pikengelan niyu nemuun.

⁵ ✧ Sek panahun ketu, nda' pa begayay ned Diwata si Abraham ne kebin isan miika' ne dlupa'. Ma'ad mikpasad sud Diwata ri seniin ne dlupa' keni begain tu seniin bu' tu se nga gesalaan isan nda' paig bata'en. ⁶ ✧ Giin nini suk tinalu' ned Diwata ri seniin: ‘Su nga gasal mu mekekengel

pa reli' ri se dlain neng nasud, bu' ritu, baalen ilan ne nga gulipen bu' peddaagdaagen ilan seled se gepaat gatus taun. ⁷ ✧ Ma'ad silutan'u sung nasud neng megulipen ri senilan. Peketubus run nini, su nga gesalan mu megawa' ri seng

✧ **7:2** 7.2-3 Su Getaran se Dlaunan 12.1. ✧ **7:4** 7.4: a Su Getaran se Dlaunan 11.31. b Su Getaran se Dlaunan 12.4. ✧ **7:5** 7.5 Su Getaran se Dlaunan 12.7; 13.15; 15.18; 17.8. ✧ **7:6** 7.6-7: Su Getaran se Dlaunan 15.13-14. ✧ **7:7** 7.7: Exodo 3.12.

nasud ketu bu' meksimba ri senaan ri se dlugar keni.' ⁸ ✧ Bu' sinugu' ned Diwata si Abraham sek pektuli' se kada neg bata' ne dlai ri sek pamilyaan gisip gilelaan se keligenan. Bu' tinuli' ni Abraham si Isaac se kewalu endaw buwat sek pegegetaun. Bu' giin rema sug binaal ni Isaac riin ni Jacob neg bata'en, bu' si Jacob ritu sek sepulu' bu' ruwa' neg bata'en ne gilana su nga gepu'an ta."

⁹ ✧ "Si Jose, suk sala sek sepulu' bu' ruwa' neg bata' ni Jacob, pingimbegu'an ne ngak pateren, aas bineledya' giin nilan tu se ngang memeledya'ay arun uwiten ritu seg Ehipto bu' mibaal giin ne gulipen. Ma'ad sud Diwata middunut riin ni Jose, ¹⁰ ✧ bu' midluwas ri seniin buwat se dlaun ne nga keliseran. Binegayan giin ned Diwata seng mekepedleliyag nek pemetasan bu' sinuunan; bu' binaal nu gari' si Jose ne gubernador sek tibuuk neng nasud bu' sinalig ri seniin su dlaun ne ketigeyunaan. ¹¹ ✧ Nda' mpayat, duuni gutem sek tibuuk Ehipto bu' Cana'an neng migbegay se gembagel ne keliseran. Nda'irun naik sukatan nek pekaan su nga gepu'an ta. ¹² Bu' sek pekerengeg ni Jacob ned duuni gaan ritu seg Ehipto, piperituun su nga gepu'an ta, ne guna pa ini nilan sek pedditu. ¹³ ✧ Se keruwa'

✧ **7:8** 7.8: a Su Getaran se Dlaunan 17.10-14. b Su Getaran se Dlaunan 21.2-4. c Su Getaran se Dlaunan 25.26. d Su Getaran se Dlaunan 29.31—35.18. ✧ **7:9** 7.9: a Su Getaran se Dlaunan 37.11. b Su Getaran se Dlaunan 37.28. c Su Getaran se Dlaunan 39.2, 21. ✧ **7:10** 7.10: Su Getaran se Dlaunan 41.39-41. ✧ **7:11** 7.11: Su Getaran se Dlaunan 42.1-2. ✧ **7:13** 7.13: a Su Getaran se Dlaunan 45.1. b Su Getaran se Dlaunan 45.16.

na nilan nek pedditu, mikpe'ilala si Jose tu se ngak pateren, bu' su gari' seg Ehipto mikesuun metendeng ri sek pamilya ni Jose. ¹⁴ ✧ Bu' mimuun si Jose nek peperituun seg Ehipto si Jacob ne gama'en bu' suk tibuuk nek pamilyaan. Ngak pitu pulu' bu' lima dlaun nilan sung miritu seg Ehipto. ¹⁵ ✧ Rayun si Jacob miritu seg Ehipto, ne ritu giin bu' su nga gepu'an ta mimatay. ¹⁶ ✧ Su ngag bangkay nilan pinguwit tu sek Sikim bu' ritu linebeng se kelebengan nek sinaluy ni Abraham buwat ri sek tribu ni Hamor.”

¹⁷ ✧ “Seng megaud na suk panahun nek tumaanen ned Diwata suk sinaaren riin ni Abraham, miksilaun gupiya su nga getawan ta ritu seg Ehipto. ¹⁸ Se ketambinai' su gari' ne genda' mekilala riin ni Jose migatad medlegari' ritu seg Ehipto. ¹⁹ ✧ Linimbungaun su nga gepu'an ta bu' piddaagdaag ilan sek pedleges ri senilan neg belengen su nga gembata' nilan ritu se gawas neg balay arun mematay. ²⁰ ✧ Giin nini suk panahun sek pegegetaw ni Moses, melelai gupiya giin neg bata' ri sek pungenleng ned Diwata. Pidlumu giin ne ngang megulangan tu seg balay nilan seled sek telu bulan. ²¹ ✧ Seg binilin giin tu se gawas neg balay, inampun giin neg bata' ne dlibun nu Gari' bu' linumuun maa' neg bata'en. ²² Tinendu'an si Moses se dlaun nek sinuunan ne

✧ **7:14** 7.14: a Su Getaran se Dlaunan 45.9-10, 17-18. b Su Getaran se Dlaunan 46.27 (LXX). ✧ **7:15** 7.15: a Su Getaran se Dlaunan 46.1-7. b Su Getaran se Dlaunan 49.33. ✧ **7:16** 7.16: Su Getaran se Dlaunan 23.3-16; 33.19; 50.7-13. ✧ **7:17** 7.17-18: Exodo 1.7-8. ✧ **7:19** 7.19: a Exodo 1.10-11. b Exodo 1.22. ✧ **7:20** 7.20: Exodo 2.2. ✧ **7:21** 7.21: Exodo 2.3-10.

nga getaw Ehipto bu' mibantug giin tendeng sek pegasuyen bu' se ngak terbahuun.”

23 ✧ “Se gepaat pulu' taun na ni Moses mikegena'ena' giin neng memisita tu se ngak samaan getaw Israel. 24 Ritu, mi'ita'en nek sala ri senilan piddaagdaag ne getaw Ehipto. Linebanaan su getaw Israel, bu' arun mekesuli', pinatain su getaw Ehipto. 25 Migena'ena' si Moses neng mesabut ne nga getaw Israel ne giini gemiten ned Diwata sek pedluwas ri senilan. Ma'ad, nda' ilan mekesabut. 26 Sek sunud ne gendaw, mi'ita'en sud duwa' tawan ne getaw Israel neng migbunu'. Liyaganen usayay su duwa' keni, aas miktalu' giin ri senilan, ‘Ngak sambat, puru amu ruwa' getaw Israel, lama megbunu' amu run?’ 27 Ma'ad pinilik giin nung mindaagdaag bu' miksaak giin, ‘Ta' maing migbaal ri seni'a nek pengulu bu' megukum ri senami? 28 Landun, petain mau ba maa' ri sek pekpatay mu se getaw Ehipto labung?’ 29 ✧ Sek pekerengeg ni Moses run nini, linumayas giin buwat seg Ehipto bu' mikengel ritu se dlupa' neng Midian. Ditu mi'etaw sud duwa' tawan neg bata'en ne dlai.”

30 ✧ “Peksagad se gepaat pulu' taun, duunik sala neg anghel neng mikpe'ita' riin ni Moses pebiyan ri seng midliga' neng miika' ne gayu saanay ritu giin se kemingawan megaud seg bentud nek Sinai. 31 Mitingala gaid si Moses ri seng mi'ita'en, aas mikpegaud giin arun pegipusaan. Bu' rayun sek pekpegauren mirengengen suk talu'

✧ **7:23** 7.23-29: Exodo 2.11-15. ✧ **7:29** 7.29: Exodo 18.3-4.

✧ **7:30** 7.30-34: Exodo 3.1-10.

ne Ginu'u: ³² 'Gaku' sud Diwata nu nga gepu'an mu, sud Diwata ni Abraham, ni Isaac, bu' ni Jacob.' Ma'ad mingereg si Moses se gendek bu' nda'en maaku enlengay. ³³ Bu' miktalu' su Ginu'u ri seniin, 'Esu' mu suk sandalyas mu ay bala'ani dlugar keni nek pigindegan mu. ³⁴ Mi'ita'u gaid su nga kelised ne ginantus ne nga getawan'u ritu seg Ehipto. Mirenggeg'u rema su ngad degu nilan, bu' keniu sek pedluwas ri senilan. Aas nandaw, pegaud'a rini; bu' sugu'en'u dya'a ritu seg Ehipto.' "

³⁵ ✧ "Giin nini sung Moses neg binibay ne nga getaw Israel. 'Ta' maing migbaal ri seni'a nek pengulu bu' megukum ri senami?' miksaak ilan. Giin rema sung Moses nek sinugu' ned Diwata ne gemaal ne geseg bu' medluwas se nga getaw Israel, inebangan nug anghel neng mi'ita'en ritu seng midliga' neng miika' ne gayu. ³⁶ ✧ Giin sung midlegeseg sek pegawai nilan buwat seg Ehipto bu' migbaal giin ne ngang milagru bu' nga ketingelaan ritu seg Ehipto, sed Dagat ne Gempula, bu' ritu se kemingawan seled se gepaat pulu' taun. ³⁷ ✧ Giin rema sung Moses neng miktalu' se nga getaw Israel, 'Sud Diwata meksugu' riin seniyu nek propeta, maa' sek peksugu'en ri senaan, bu' giin suk sala ned diin pegbuwat seniyu.' ³⁸ ✧ Giin sung middunut se nga getaw Israel neng miktampung ri se kemingawan. Ritu giin duma se nga gepu'an ta bu' seg anghel neng

✧ **7:35** 7.35: Exodo 2.14. ✧ **7:36** 7.36: a Exodo 7.3. b Exodo 14.21. c Ngang Numero 14.33. ✧ **7:37** 7.37: Deuteronomio 18.15, 18. ✧ **7:38** 7.38: Exodo 19.1—20.17; Deuteronomio 5.1-33.

miktuntul ri seniin ritu seg Bentud nek Sinai bu' mirawaten sung minsahi neng mikegbebay ne ketubu' nek pinasa riin senita."

³⁹ "Ma'ad nda' pekpetuud su nga gepu'an ta riin ni Moses. Binibay nilan giin bu' mingangut ilan neng mekepuli' tu seg Ehipto. ⁴⁰ ☆ Miktalu' ilan riin ni Aaron, 'Baalay mu ami ne ngad diwatadiwata neng meguna ri senami, tendeng ay nda' ami na mekesuun bu' landuning mi-hitabu' riin ni Moses neng miguwit ri senami sek pedlegawas seg Ehipto.' ⁴¹ ☆ Bu' migbaal rayun si Aaron ned diwatadiwata maa' ne gawi' neng nati neg baka para ri se nga getaw. Pingilakan nilan sud diwatadiwata ketu bu' mikse'ulug ilan para tu seg binaal nilan. ⁴² ☆ Aas tineliyuran ilan ned Diwata bu' pisaddan ilan neng meksimba se ngag bituun ri se dlangit, maa' seng misulat se dlibru ne ngak propeta:

'Gamu ne nga getaw Israel, gena' gaku' suk tiniti'an niyu,
 bu' dinulangan ne ngang menanap,
 sek seled gepaat pulu' taun ritu se kemingawan.

⁴³ Su ginuwit niyu giin suk tulda ned diwata niyu ne si Molok,
 bu' su dlerawan ni Repan, sud diwata niyu neg bituun;
 Gilan su ngad diwata neg binaal niyu arun simbaan.

Aas pawit'u amu maa' ne ngak pinerisu legbas pa seg Babilonia.' "

☆ **7:40** 7.40: Exodo 32.1. ☆ **7:41** 7.41: Exodo 32.2-6. ☆ **7:42** 7.42-43: Amos 5.25-27 (LXX).

44 ✧ “Su nga gepu'an ta duunik Tulda nilan ne ritu sud Diwata duma senilan ritu se kemingawan. Tulda keni binaal sek tinelu'an ned Diwata si Moses, sumala' ri se dlendasan nek pi'ita' ned Diwata ri seniin. 45 ✧ Mbuus, buwat tu se nga gepu'an nilan, mirawat ini se nga gepu'an ta bu' inuwit nilan nini sek peddunut nilan riin ni Joshua sek pegileg nilan ri se nga dlupa' tu se nga getaw nek pipe'awa' ned Diwata ri seng metungenga'an nilan. Bu' mikpebilin suk tulda tampan sek panahun ni David. 46 ✧ Pidleliyag sud Diwata riin ni David bu' migandyu' si David riin sed Diwata nek tugutan giin sek pegbaal neg balay para ri sed Diwata ni Jacob.* 47 ✧ Ma'ad si Solomon sung migbaal neg balay para sed Diwata.”

48 “Ma'ad sud Diwata ne Dlabaw ri se Dlaunan ndi' mekengel ri se ngag balay neg binaal ne nga getaw. Sumala' seng mi'asuy nek propeta:

49 ✧ ‘Su dlangit giinik trunuu, miktalu' su Ginu'u bu' su dlupa' giini gindegan'u.

Aas lama pa belayay runig baalen niyu ri senaan?

Ta' mai dlugar ne gempenguleliyan'u?

50 Gena' ba ne gaku' maing migbaal ri se dlaun ne ngag betang keni?' ”

51 ✧ Bu' mikpeddayun pa gaid si Esteban sek pektalu' tu se nga getaw tu se Gukuman, “Pekete-

✧ 7:44 7.44: Exodo 25.9, 40. ✧ 7:45 7.45: San Santiago 3.14-17.

✧ 7:46 7.46: 2 Samuel 7.1-16; 1 Nga Cronica 17.1-14. * 7:46 7.46 Diwata ni Jacob: Sed duma ne kesuslatan 'Getaw Israel.' ✧ 7:47

7.47: 1 Nga Gari' 6.1-38; 2 Nga Cronica 3.1-17. ✧ 7:49 7.49-50:

Isaias 66.1-2. ✧ 7:51 7.51: Isaias 63.10.

gas gaid ne nga gulu bu' ngak pusung niyu! Tuma ma mikpebengelbengel amu ma'aray ri seng minsahi ned Diwata? Maa' amu gaid ne nga gepu'an niyu. Kanunay niyu sinupak su Gispiritu Santu. ⁵² Duun baik propeta ne nda' niyu lutusay? Isan su ngang megasuy metendeng ri sek peddateng neng metareng nek Sesugu'en, pimatay rema niyu. Bu' nemuun, gamu sung migbudhi' bu' mikpatay ri seniin. ⁵³ Gamu sung mikerawat se kesugu'an neg binegay ned Diwata pebiyan ri seg anghel, ma'ad nda' niyu ini tumanay."

Binatu si Esteban

⁵⁴ Pkerengeg run nini nu ngak sakup ri se Gukuman, pinlengetan ilan gupiya riin ni Esteban. Pingkiget su nga ngisi nilan se kelebihan ne dlanget. ⁵⁵ Ma'ad si Esteban, nek pige'eman ne Gispiritu Santu, migangag tu se dlangit bu' mi'ita'en su kesanag ned Diwata bu' si Jesus migindeg ri sed dapit dlintuun. ⁵⁶ "Enlengay niyu!" laungen, "Mi'ita'u neng mipuka su dlangit, bu' sug Bata' ne Getaw migindeg ri sed dapit dlintu ned Diwata!"

⁵⁷ Mimbeksay su ngak sakup ne Gukuman bu' tinampeng nilan su ngak telinga nilan se nga gemeg nilan bu' middengan ilan lumanlag ri seniin. ⁵⁸ Inuwit nilan si Esteban tu se gawas nek siyudad bu' ritu nilan binatu. Linuwas nu ngak sintigus su nga dlambung nilan bu' binilin riin seg begunetaw ne su ngalanen si Saulo. ⁵⁹ Saanay nilan megbatu riin ni Esteban, migampu' giin ri sed Diwata neng miktalu',

“Jesus ne Ginu'u dawat mu su gispirituu!” ⁶⁰ Bu' minginlulud giin bu' migbeksay seng mesekeg nek talu', “Ginu'u, ndi' mu ilan pesela'ay ri seg binaal nilan.” Bu' rayun minatay giin.

8

¹ Na, ritu si Saulo neng minuyun sek pekpatay riin ni Esteban.

Linutus ni Saulo su ngang Mektetu'u ri sek Simbaan

Bu' se gendaw ketu, migatad rayun su gembagel nek pedlutus se ngang mektetu'u ri sek simbaan seg Jerusalem. Aas miktipelak ilan se ngak probinsiya neg Judea, bu' Samaria gawas se nga gapustulis. ² Si Esteban linebeng nu nga getaw neng melituuren ri sed Diwata bu' mimbakal ilan bu' minsegaw tendeng ri seniin.

³ ✧ Ma'ad minantu si Saulo ne gubeten su ngang mektetu'u ri sek simbaan bu' miritu giin se nga ginumbelayan, bu' pimbidlasen su ngang mektetu'u, su nga dlai awas dlibun bu' pinerisu ilan.

Winali sung Melengas ne Gesuyen ri sek Samaria

⁴ Su ngang mektetu'u neng miktetipelak miritu seng midlainlain ne dlugar bu' migwali seng minsahi. ⁵ Na se dlain neg bahin, si Felipe miritu sek siyudad nek Samaria bu' migwali metendeng seng Misiyas tu se nga getaw ritu. ⁶ Minginengeg su nga getaw riin ni Felipe saanay mirengeg nilan su ginasuyen bu' sek pekiita' nilan se ngang

✧ **8:3** 8.3: Su Ngak Pimbaal 22.4-5; 26.9-11.

milagru neg binaalen. ⁷ Su ngang melaat ne gispiritu minggawas buwat ri se ngang melaun ne getaw neng mimbeksay neng mesekeg bu' melaun remaik paralitiku bu' ne ngak pi'ang neng mi'uli'an. ⁸ Aas pidleliyag gupiya su dlaun ne nga getaw tu sek siyudad ketu.

⁹ Na, duuni getaw ritu ne giningelanan si Simon. Se gempayat nek panahun migbaal nek pegbineliyan ri sek siyudad ketu bu' mikepetingala tu se ngak taga Samaria. Mikpetu'u giin ne ge'eman, ¹⁰ bu' su dlaun ne nga getaw ri sek siyudad, buwat sek pupus tampan seng meratu' minginengeg gaid ri seniin. "Getaw keni, giini ga'em ned Diwata ne giningelanan ne 'Gembagel ne Ga'em.'" ¹¹ Minginengeg gaid su nga getaw ri seniin tendeng se gempayat na nek panahun neng mikepetingala tu senilan suk pegbineliyanen. ¹² Ma'ad sek pektu'u nilan seng minsahi ni Felipe metendeng seng Melengas ne Gesuyen ri sek pedlegari' ned Diwata bu' metendeng ri se ngalan ni Jesus Christ, mikpebandyag ilan, nga dlai bu' nga dlibun. ¹³ Isan si Simon mikt'u; bu' peketubus mbendyagay giin, middunutdunut giin riin ni Felipe. Mitingala gaid giin se ngang mekebagel ne ketingelaan bu' milagru neg binaal ni Felipe.

¹⁴ Mirengeg nu nga gapustulis tu seg Jerusalem ne su ngak taga Samaria mikerawat rema sek talu' ned Diwata, aas sinugu' nilan ritu si Pedro bu' si Juan. ¹⁵ Peddateng nilan sek Samaria migampu' ilan para ri se ngang mektetu'u neng

merawat siya nilan su Gispiritu Santu. ¹⁶ Ay su Gispiritu Santu nda' pa lusad tu se isan sala senilan. Mibendyagan ilan na run ri se ngalan ne Ginu'u ne si Jesus. ¹⁷ Aas dinepen ni Pedro bu' ni Juan su nga gemeg nilan ri senilan bu' mirawat nilan su Gispiritu Santu.

¹⁸ Mi'ita' ni Simon neng mirawat nu nga getaw su Gispiritu sek peddepen nu nga gapustulis se nga gemeg nilan ri se nga getaw. Aas tinulunaan si Pedro bu' si Juan ne kuwarta, ¹⁹ laungen, “Begayay niyau rema runi ga'em kiin arun isan ta' ned depepan'u ne gemeg'u mekerawat rema ne Gispiritu Santu.”

²⁰ Ma'ad miksembag si Pedro seniin, “Ukuman'a siya ned Diwata, duma ne kuwarta mu kiin tendeng ay migena'ena'a neng mesaluy mu ne kuwarta sug begay ned Diwata! ²¹ Nda'i dlabet mu awas bahin mu ri sek pimbaal nami tendeng ay su gena'ena' mu gena' metareng ri sek pungenleng ned Diwata. ²² Aas, diksu'ay mu sung melaat nek pelanu mu, bu' pegampu'a ri se Ginu'u nek pasayluun'a ri se gena'ena' mu neng melaaten. ²³ Tendeng ay mi'ita'u neng mesinaa gupiya bu' ginapus'a sek sala' mu.”

²⁴ Mikталu' si Simon riin ni Pedro bu' ni Juan, “Bu' mehimu, pegempu'ay niyau rema ri se Ginu'u arun ndi' mehitabu' ri senaan su ngag betang nek tinalu' niyu.”

²⁵ Dluwat ilan mekpemetuud bu' menintulu' ri seng minsahi ne Ginu'u, mipuli' si Pedro bu' si Juan seg Jerusalem. Ri sek pedlaang nilan,

migwali ilan seng Melengas ne Gesuyen tu se ngag baryu tu sek Samaria.

Si Felipe bu' su Gupisyal ne Getaw Etiopia

²⁶ Bu' duunig anghel ne Ginu'u neng miktalu' riin ni Felipe, "Pengandam'a bu' dlaang'a pagaw tu seg habagatan, ritu sed dalan neg buwat seg Jerusalem pagaw se Gaza." (Dalan keni nda' na biyanay nemuun.) ²⁷ Aas midlaang si Felipe. Bu' enlengay niyu, duuni getaw nek taga Etiopia neng mikpeguli' na buwat seg Jerusalem dluwat sumimba ri sed Diwata. Getaw keni kinapun bu' metaasi ketendanaan tendeng ay giinik piniyalan se ketigeyunan ni Candace awas sug Bai seg Etiopia. ²⁸ Miksakay giin ri se karwahiin bu' mikpegbasa ri se dlibru ni propeta Isaias. ²⁹ Miktalu' su Gispiritu riin ni Felipe, "Pekpegaud'a ri se karwahiin bu' teparay mu su karwahiin." ³⁰ Aas, ginumebek si Felipe tu seniin bu' mirengegen neng migbasa su gupisyal se dlibru ni propeta Isaias. Mbuus sinaakan giin ni Felipe, "Misabut mu ba sug binasa mu?"

³¹ Miksembag su gupisyal, "Pegendun'u ma peksabut run bu' nda'iruning mektendu' run ri senaan?" Bu' inenggaten si Felipe nek sumakay tu se karwahiin bu' megingkud ri se gupiren. ³² ✧ Giin nini sung misulat tu se Kesulatan neg binasaan,

"Maa' giin ne karniru ne ginuwit arun titi'en,
 bu' maa' ne karniru ne genda' pektalu' se
 guntingan sug bembulen.
 Nda' gaid giin pektalu'.

✧ **8:32** 8.32-33: Isaias 53.7-8 (LXX).

³³ Pikpiid giin bu' gena' metarengik pegukum ri seniin.

Nda'irun naing megasuy run metendeng ri se gesalaan,

tendeng ay su ketubu'en rini seg benwa mitapus na."

³⁴ Miksaak su gupisyal riin ni Felipe, "Telu'ay mau su gegulingen ba nek propeta suk pisabut run nini awas dlain ne getaw?" ³⁵ Aas buwat ritu se Kesulatan, pisabut ni Felipe ri seniin sung Melengas ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus. ³⁶⁻³⁷ Saanay mikpeddayun ilan sek pekpanaw, mirepet ilan ri se dlugar ned duunik tubig run. Miktalu' su gupisyal riin ni Felipe, "Ala, duunik tubig rini. Duun baing mekepengelet sek pekpebendyag'u?"* ³⁸ Aas pikeneng nu gupisyal su karwahi bu' linumebul ilan duwa' tu sek tubig bu' binendyagan giin ni Felipe.

³⁹ Pedlekawas nilan buwat tu sek tubig, sek tikmal inuwan nu Gispiritu ne Ginu'u si Felipe. Nda' na giin me'ita' nu gupisyal, tumu' pidleliyag gaid giin gupiya sek pekpanaun. ⁴⁰ Se dlain neg bahin mibetikan ni Felipe ned ditu na giin seg Azutus bu' migwali giin seng Melengas ne Gesuyen saanay minayan giin ritu se nga dlunsud tampan minateng giin tu sek Cesarea.

9

* **8:36-37** 8.36-37 Sud duma ne kesulatan sinembag giin ni Felipe, "Mbendyagan'a bu' metuud suk pektu'u mu." Miktalu' su gupisyal, "Wa'a, mktu'uu riin ni Jesus Christ ne giinig Bata' ned Diwata."

*Si Saulo Mi'uwit ri sed Diwata
(Su Ngak Pimbaal 22.6-16; 26.12-18)*

¹ Na, mikpeddayun si Saulo sek pekpengulega' sek pekpatay se ngak tinu'unan ne Ginu'u. Miritu pa giin se Dlabaw Geseg nek Pari' ² bu' minengi giin ne ngak sulat neng mekpe'ilala ri seniin tu se ngak pektiguman nu nga getaw Judeo sed Damascus nek tinugutan giin sek peddaap seng me'ita'en su ngak sakup seg Biyanan ne Ginu'u,* dlai awas dlibun bu' uwiten ilan puli' ritu seg Jerusalem.

³ Seng megaud na ni Saulo tu sek siyudad ned Damascus, se kinlap duuning merelaag neg buwat ri se dlangit neng middelaag ri sek timala'en. ⁴ Mbuus mibuksak giin ri se dlupa' bu' duunik talu' neng mirengengen: "Saulo, Saulo! Lama pedlutusan mau run?"

⁵ Miksembag si Saulo, "Ginu'u, ta'a ma ne getaw?"

Miksembag suk talu', "Gaku' si Jesus, su dlinutus mu. ⁶ Ma'ad gindeg'a bu' peritua sek siyudad, tendeng ay ritu duuning megasuy ri seni'a bu' landuni gembaya' mu baalen."

⁷ Bu' su nga getaw nek sementaun ni Saulo mikeneng bu' nda' mekesasak; mirengeng nilan suk talu', ma'ad nda'iruning mi'ita' nilan. ⁸ Migindeg si Saulo buwat ri se dlupa', bu' pinukaan sung mataan ma'ad ndi' na giin meki-ita'. Aas inagak giin nu ngak sementaunen tampan tu sed Damascus. ⁹ Seled sek telu endaw

* **9:2** 9.2 sakup seg Biyanan ne Ginu'u: Migulugan nini 'neng mibaal nek sumusunud riin ni Jesus ne Ginu'u.'

ndi' giin mekiita', bu' sek panahun ketu, nda' giin aan bu' nda' rema inum.

¹⁰ Ritu sed Damascus, duunik sala tawan nek sakup ni Jesus ne giningelanan si Ananias. Pebiyan ri seng mi'ita'en, mikpe'ita' ri seniin su Ginu'u,

“Ananias!”

Miksembag si Ananias, “Keniu ra, Ginu'u.”

¹¹ Miktalun su Ginu'u ri seniin, “Dlaang'a ritu sed dalan ne ginengilanan neng Meleddeng neg Biyanan, bu' ritu seg balay ni Judas, penengaw mu su getaw nek taga Tarsus ne giningelanan si Saulo. Sek panahun keni, mikpegampu' giin, ¹² bu' pebiyan ri sek pegita'en, mikiita' giin ne getaw ne su ngalanen si Ananias nek sumeled bu' dumepen ri seniin arun mekiita' giin puli'.”

¹³ Ma'ad miksembag si Ananias, “Ginu'u, mirengeg'u buwat ri se nga getaw metendeng ri se getaw kiin bu' gendun giin kebelu' se ngang mektetu'u ri seni'a seg Jerusalem. ¹⁴ Mirini ngani' giin nemuun sed Damascus ned duunik pektugut buwat ri nga geseg ne ngak pari' arun pendaapenen su dlaun neng miksimba ri seni'a.”

¹⁵ Ma'ad miksembag su Ginu'u riin ni Ananias, “Dlaang'a, laway mu giin tendeng ay pinili'u giin nek sesugu'en arun pe'ilelaani ngalan'u ri se nga gena' Judeo, bu' ri se nga gari', bu' ri se nga getaw Israel. ¹⁶ Bu' pe'ita'u rema ri seniin su ngak pegantus ne kina'enlan mbiyanaan para ri se ngalan'u.”

¹⁷ Aas linawan ni Ananias si Saulo tu seg balay nek pinaikaan, bu' sek pekseleren ritu, dinepinaan si Saulo. Laungen, “Saulo, pated'u

ri se Ginu'u, sinugu'u ne Ginu'u ne si Jesus sek peddini seni'a. Giining mikpe'ita' ri seni'a ri sed dalan saanay mu mekpagaw rini. Sinugu' naun rini arun mekiita'a puli' bu' arun pege'eman'a ne Gispiritu Santu." ¹⁸ Rayun midladdu' buwat ri seng mata ni Saulo sung maa' ne nga gunap nek sera' bu' mikiita' giin puli'. Mbuus migindeg giin bu' mikpebendyag. ¹⁹ Minaan giin bu' mipuli' suk sekegen.

Minintulu' si Saulo ritu sed Damascus

Na, mikpebilin si Saulo sed Damascus seled sek santa' endaw duma se ngak tinu'unan. ²⁰ Miritu rayun giin se ngak pektiguman bu' minintulu' giin metendeng riin ni Jesus ne giin sug Bata' ned Diwata.

²¹ Mitingala gaid su dlaun neng mikerengeg ri seniin bu' miksaak ilan, "Gena' ba giin ma sung mikpatay seng miksimba ri se getaw ne si Jesus ritu seg Jerusalem? Gena' ba mirini ma giin arun pendaapen su nga getaw bu' uwitenen ritu se nga geseg ne ngak pari?"

²² Ma'ad miksamet pa gaid su ga'em ni Saulo sek pegwali. Pimetuuraan ne si Jesus giin sung Misiyas bu' su ngag Judeo sed Damascus ndi' mekesembag ri seniin.

²³ ✧ Peksagad nek santa' endaw, miktipung su ngag Judeo bu' migena'ena' ilan nek petain si Saulo, ²⁴ ma'ad duuning migasuy riin ni Saulo metendeng ri sek pelanu nilan. Gendaw bu' gebii pigbentayan nilan su nga genga'an nek siyudad arun petain giin. ²⁵ Ma'ad duuni gebii, piseled

✧ **9:23** 9.23-25; 2 Corinto 11.32-33.

giin nu ngak tinu'unan ni Jesus ri seg bebaan bu' tinentun nilan ri se gawas nek paril nek siyudad.

Si Saulo ritu seg Jerusalem

²⁶ Sek peddateng ni Saulo seg Jerusalem, liyagaan siya neng maampu' tu se ngak tinu'unan ni Jesus. Ma'ad minendek ilan ri seniin. Ndi' ilan meketu'u nek sakup na giin ni Jesus. ²⁷ Ma'ad inebangan giin ni Barnabas. Inuwiten giin ritu se nga gapustulis bu' pi'ilelaan ri senilan. Inasuyen ri senilan bu' gendun pekehitabu' neng mi'ita' ni Saulo su Ginu'u ri seg biyanan bu' landunik tinalu' ri seniin. Bu' inasuyen rema su kebelu' ni Saulo ri sek pegwali metendeng se ngalan ni Jesus ritu sed Damascus. ²⁸ Aas tinumipung si Saulo ri senilan bu' midlibed ri sek tibuuk neg Jerusalem neng mikinabelu' sek pegwali metendeng se ngalan se Ginu'u. ²⁹ Miketuntul bu' mikegaddat giin ne ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego, ma'ad mikpelanu ilan sek pekpatay ri seniin. ³⁰ Pekesuun ne ngang mektetu'u run, dinelung nilan si Saulo se dlunsud nek Cesarea bu' pipe'uli' tu sek Tarsus.

³¹ Peketubus itu, duuni kelinaw tu se ngak simbaan ri seg Judea, se Galilea, bu' sek Samaria. Pebiyan se gabang se Gispiritu Santu, miksiligen bu' midleget ilan, neng midleketubu' ri sek pektamed ri se Ginu'u.

Si Pedro ritu sed Lida bu' seg Jope

³² Na, binisitaan ni Pedro su ngang mektetu'u ri se dlainlain ne dlugar. Miritu rema giin se ngang mektetu'u sed Lida. ³³ Ritu, mi'ita' ni

Pedro su getaw ne giningelanan neg Eneas. Paralitiku giin bu' nda' na gaid mekegbuwat ri seg beliliraan sek seled neg walu taun. ³⁴ Miktalu' si Pedro ri seniin, "Eneas pi'uli'an'a na ni Jesus Christ. Aas buwat'a bu' ipes muig beliliran mu." Bu' migbuwat rayun si Eneas. ³⁵ Mi'ita' ne dlaun neng mikengel sed Lida bu' sek Sharon neng mi'uli'an na si Eneas bu' mikt'u ilan rema ri se Ginu'u.

³⁶ Bu' ritu seg Jope, duuning mektetu'u ne giningelanan nek Tabita. (Su ngalanen ri se Griego Dorcas neng migulugan ne "gusa.") Dlibun keni melauning mibaalen neng melengas labi na tu se ngak pupus. ³⁷ Sek panahun ketu midlaru giin bu' minatay. Linimpiyu nilan sug bangkain bu' binetang tu se kuwartu sed ditaas. ³⁸ Sug Jope gena' melayu' sed Lida, aas sek pekerenggeg nu ngang miktetu'u ne si Pedro ritu sed Lida, sinugu' nilan sud duwa' tawan tu seniin duma seng minsahi: "Peksempun'a run perinia senami." ³⁹ Aas mingandam rayun si Pedro bu' middunut ri senilan. Peddateng nilan, inuwit nilan giin tu se kuwartu tu sed ditaas ne linibutan giin ne ngag balu ne dlibun neng minsegaw, bu' pimpe'ita' nilan riin ni Pedro su ngak suub bu' su nga dlambung nek pimenai' ni Dorcas seng miktetubu' pa giin. ⁴⁰ Mbuus pigawas ni Pedro su dlaun nilan tu se kuwartu. Minginlulud giin bu' migampu' tu sed Diwata. Peketubus, migatubang giin tu seg bangkay bu' miktalu', "Tabita, buwat'a!" Mipuka su ngang mata ni Tabita bu' sek pekita'en riin ni Pedro migingkud giin. ⁴¹ Inuwiran giin ni Pedro

ri se gemeg bu' inebangan neng mekegindeg. Peketubus, sinabiin su ngang mektetu'u dlabet na su ngag balu ne dlibun ritu se gawas bu' pi'ita'en ri senilan si Tabita neng mitubu' na. ⁴² Penghitabu' keni midderengeg ritu sek tibuuk neg Jope bu' melauning mikt'u'u riin se Ginu'u. ⁴³ Mikpebilin si Pedro seng melaun pa ne gendaw seg Jope, seg balay ni Simon, getaw neng menina' nek panit.

10

Si Pedro bu' si Cornelio

¹ Na, ditu sek Cesarea, duuni getaw ne giningelanan si Cornelio. Getaw keni kapitan ne nga kustabli seg Roma. Misakup su grupunen ritu seg Batalyun buwat seg Italy. ² Rilihiyusu giin ne getaw; giin bu' дума suk pamilyaan miksimba riin sed Diwata. Melauning mi'abangen ri se ngak pupus ne getaw bu' kanunay giin megampu' ri sed Diwata. ³ Seng miginenga' menaugi gendaw, mi'ita'en se kelaru sek sala nek pegita'en, ne sug anghel ned Diwata mikpegaud ri seniin bu' miktalu', "Cornelio!"

⁴ Miktenteng giin ri seg anghel neng minendek bu' miktalu', "Sir, landun ma?"

Miktalu' sug anghel, "Mirengeg ned Diwata su ngak pegampu' mu bu' misuunan su ngak pegabang mu tu se ngak pupus. ⁵ Bu' nandaw, peksugu'a ne nga getaw neng meritu seg Jope para ri se getaw ne su ngalanen si Simon Pedro. ⁶ Ritu giin mikpenaikan ni Simon, su getaw neng menina' nek panit. Sug balain riin se geksid ned dagat." ⁷ Mbuus migawa' sug anghel

bu' tinawag ni Cornelio sud duwa' tawan ne ngak sesugu'enen bu' suk sala ne kustabli neg rilihiyusu nek sala se ngak sineligaan. ⁸ Inesuyan ilan ni Cornelio se dlaun neng mihitabu', bu' sinugu'en ilan sek pedditu seg Jope.

⁹ Na, sek pekemanlema' saanay megaud ilan na tu se dlunsud neg Jope, minaik si Pedro tu seng melantang ne gatep neg balay* arun megampu'. Taasendaw itu. ¹⁰ Miperii'an giin bu' liyagaan maan. Ma'ad saanay pa nilan megandam runi gaan, duunik pi'ita' ned Diwata ri seniin. ¹¹ Mi'ita'eni dlangit neng mipuka bu' duuning mikpebaba' pagaw ri se dlupa' maa' seng melambeg nek penepeten ne iniketan su gepaat nek sinurungan. ¹² Bu' ri sek seled nek penepeten ketu mi'ita'en su dlaun neng mikeseseles neng mektetubu'—su ngang menlaang bu' su ngang mengkagang ri se dlupa', bu' su ngang menlayug ri se gawanawanan. ¹³ Bu' duunik talu' neng mirengegen neng miktalu', "Gindeg'a, Pedro; Pektiti'a bu' aan'a run nini!"

¹⁴ Miksembag si Pedro, "Ndi' mehimu, Ginu'u, tendeng ay nda'u gaid mekekaan neng melemu' bu' nda' tugut aanen."†

¹⁵ Miktalu' puli' suk talu' riin ni Pedro, "Ndi' mu telu'ay neng melemu' su isan landun ne dlin-impiyu na ned Diwata." ¹⁶ Metelu ini mehitabu' bu' suk penepeten ketu, nek pibaba', sek tikmal binatun puli' tu se dlangit.

* **10:9** 10.9 Su ngag balay sek panahun ketu melantang bu' meliwag su nga gatepen. † **10:14** 10.14 melemu' bu' ndi' tugut ri se Kesugu'an: Su Kesugu'an ni Moses miktendu' ned duunik pekaan ne ndi' tugut aanen.

17 Na, saanay pa megena'ena' ni Pedro bu' landuni gulugan seng mi'ita'en ketu, minateng rema su nga getaw nek sinugu' ni Cornelio. Enlengay niyu, sek pekesuun nilan run bu' ta' sug balay ni Simon, miritu ilan rayun bu' migindeg ri se genga'an, 18 miksabi ilan bu' miksaak, "Duun baing mikpenaikan rini ne giningelanan nek Simon Pedro?"

19 Saanay midlibeg pa si Pedro bu' landuni gulugan seng mi'ita'en ketu, miktalu' su Gispiritu ri seniin, "Duunik telu tawan‡ neng minengaw ri seni'a. 20 Penaug'a bu' dunut'a ri senilan. Ndi'a medduwa'ruwa' tendeng ay sinugu'u ilan."

21 Aas minaug si Pedro bu' miktalu' tu se nga getaw, "Gaku'ik pinengaw niyu. Landun maik tuyu' niyu neng mirini amu?"

22 Miktalu' ilan, "Sinugu' ami rini ni Kapitan Cornelio. Mpiya giin ne getaw bu' miksimba ri sed Diwata bu' pigbesaan giin gupiya se dlaun ne ngag Judeo. Tinelu'an giin sek sala neg anghel ned Diwata sek pegenggat ri seni'a sek pedditu seg balain arun mekepenginengeg giin ri sek talu' mu." 23 Pipenaik ilan ni Pedro bu' ritu ilan miktulug nu gebii ketu.

Pekesunud gendaw, middunut si Pedro ri senilan. Duunik santa' tawan neng mektetu'u neg buwat seg Jope neng middunut ri seniin.

24 Pekemanlema', minateng ilan sek Cesarea. Migelat si Cornelio ri senilan duma su nga gepenaan bu' su ngak silingan nek pingenggaten.

25 Na, sek peddateng ni Pedro, sinungkak giin ni

‡ 10:19 10.19 telu: Se ngad duma ne kesulatan, 'duunid duma' bu' suk sala ne kesulatan 'duwa'.'

Cornelio bu' sinimba si Pedro. ²⁶ Ma'ad pi'indeg giin ni Pedro, laungen, “Gindeg'a. Gaku' getaw ra.” ²⁷ Mikpeddayun suk pektuntul nilan saanay nilan mineled tu seg balay, bu' ritu, mi'ita' ni Pedro neng melauni nga getaw neng miktipung. ²⁸ Miktalu' si Pedro ri senilan, “Gamu mikesuun ne su ngag Judeo nda' tugutay ri seg rilihiyunen neng mengumbalay awas tumipung ri se nga gena' Judeo. Ma'ad pi'ita' ned Diwata ri senaan ne ndi'u pegena'ena'en neng melemu' su isan ta' ne getaw bu' ndi' mbaya' tipungan. ²⁹ Aas sek pi'angay niyau neng merini, nda'u pegbelibad. Nandaw liyagan'u mesuunan bu' lama pe'angay niyau run.”

³⁰ Miksembag si Cornelio, “Telu endaw na nandaw sung misagad dluwatu megampu'§ rini seg balay'u bu' maa' rema se guras keni, neng miginenga' menaugi gendaw. Saanay'u megampu', enlengay niyu, sek tikmal duuni getaw neng migindeg ri seng metungenga'an'u neng mesinawik suuben. ³¹ Bu' tinelu'an naun, ‘Cornelio, dinengeg ned Diwata suk pegampu' mu bu' mi'ena'ena'en suk pegabang mu ri se ngak pupus. ³² Na, peksugu'a ne nga getaw sek pedditu seg Jope bu' pe'angay mu si Simon ne giningelanan nek Pedro. Ritu giin mikpe-naikan seg balay ni Simon ne sug baalenen menina' nek panit. Sug balain ri se geksid ned dagat.’ ³³ Aas pi'angay'u rayun dya'a bu' salamat neng minateng'a. Nemuun, keni ami na seng metungenga'an ned Diwata migelat arun

§ **10:30** 10.30 megampu': Se ngad duma ne kesulatan, duunik 'pu'asa bu' megampu'.

menginengeg bu' landunik sinugu' ne Ginu'u ri seni'a ne esuyen mu ri senami."

Sug Wali ni Pedro

³⁴ ✧ Aas miktalu' si Pedro, "Nandaw misuunan'u na ne sud Diwata nda'irunik pilebunen. ³⁵ Bu' su getaw duuni gendeken ri sed Diwata bu' megbaal neng metareng, isan laa tribuway run duwaten giin ned Diwata. ³⁶ Misuunan niyu sung minsahi nek pinawiten tu se nga getaw Israel, sek pegasuy seng Melengas ne Gesuyen se kelinaw pebiyan riin ni Jesus Christ, ne Ginu'u se dlaunan. ³⁷ Misuunan niyu su gembagel nek penghitabu' ri sek tibuuk nasud seg Israel, mi-gatad se Galilea dluwat sek pekpengwali ni Juan ri seng minsahi sek pekpebendyag. ³⁸ Misuunan rema niyu sung metendeng riin ni Jesus nek taga Nazaret bu' pigendun ned Diwata pegbegay su Gispiritu Santu ri seniin bu' ga'em. Miritu giin se dlainlain ne dlugar sek pegbaal neng melengas bu' pi'uli'aan rema su dlaun neng miriyalem ri se ga'em neng Menulay, ay sud Diwata duma seniin. ³⁹ Gami mekepemetuud gaid se dlaun nek pimbaalen riin seng nasud neg Israel bu' seg Jerusalem. Rayun pinatay giin pebiyan sek pedlansang ri seniin tu se krus. ⁴⁰ Ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat se kemetain se ketelu endaw bu' mikpi'ita' giin, ⁴¹ gena' tu se dlaunen, ma'ad ritu ra se ngang mikpemetuud ne ngak pimili' ned Diwata, ne gami itu, neng minaan bu' mininum duma seniin peketubusen mitubu' puli' buwat se kemetain. ⁴² Sinugu'en ami sek

✧ **10:34** 10.34: Deuteronomio 10.17.

pegwali ri seng Melengas ne Gesuyen tu se nga getaw bu' sek pekpemetuud ne giin gaid suk pinili' ned Diwata neng mengengukum se ngang miktetubu' bu' se ngang mimatay. ⁴³ Su dlaun ne ngak propeta migasuy metendeng ri seniin, neng miktalu' ne su dlaun neng mektu'u ri seniin pasayluun ri ngak sala' nilan pebiyan se ga'em ri se ngalanen."

Linumusad su Gispiritu Santu ritu se nga gena' Judeo

⁴⁴ Saanay pa menintulu' ni Pedro, linumusad su Gispiritu Santu tu se dlaun ne ngang mingi-nengeg tu seng minsahiin. ⁴⁵ Su ngang mektetu'u ne ngag Judeo neng middunut riin ni Pedro buwat seg Jope mitingala ne su Gispiritu Santu binegay isan tu se nga gena' Judeo. ⁴⁶ Tendeng ay mirengeng nilan ne su nga gena' Judeo miktuntul ri se dlainlain ne ngak tinuntulan bu' miksaya' ri sek pekege'eman ned Diwata. Aas miktalu' si Pedro, ⁴⁷ "Mirawat na nilani Gispiritu Santu maa' seng mirawat nami. Duun baing mekepegeng ri senilan bu' bendyagan ilan ri sek tubig." ⁴⁸ Aas sinugu'en ilan sek pekpebendyag ri se ngalan ni Jesus Christ. Mbuus inandyu' nilan si Pedro neng mekpebilin reli' seled sek santa' endaw.

11

Pisuun ni Pedro su ngak Pimbaalen tu sek Simbaan seg Jerusalem

¹ Mbuus mirengengan nu nga gapustulis bu' nu ngang mektetu'u seg Judea ne su nga gena' Judeo dinumawat rema ri sek talu' ned Diwata. ² Ma'ad

sek pekpuli' ni Pedro seg Jerusalem, pimura giin ne ngag Judeo neng mikt'u'u ne su nga gena' Judeo kina'enlan mekpetuli' reli'ay se gendi' pa lumampu' ri senilan, laung, ³ “Dya'a neg Judeo, lama meritua run seg balay ne nga getaw ne gena' nek tinuli' bu' middumaa maan ri senilan?” ⁴ Aas pisabut ni Pedro ri senilan su dlaun neng mihitabu' ri seniin buwat gaid ri se getaran:

⁵ “Saanay'u megampu' ritu sek siyudad neg Jope, duunik pigita'u. Mi'ita'u sung maa' melambeg nek penepeten neng mitentun buwat ri se dlangit ne iniketan su gepaat nek sinurungan bu' mikeneng ini ri seng megaud'u. ⁶ Tinenteng'u ini bu' mi'ita'u su ngang mektetubu' ne ngang menanap—gayep bu' ngang malig, ngang menlekagang ri se dlupa', bu' ngang menlayug ri se gawanawanan. ⁷ Mbuus mirenggeg'u suk talu' neng miktalu' ri senaan, ‘Gindeg'a Pedro; pektiti'a bu' aan'a run nini!’ ⁸ Ma'ad miksembagu, ‘Ndi' ini mehimu, Ginu'u, tendeng ay nda'u gaid mekekaan neng melemu' bu' nda' tugut aanen.’ ⁹ Mbuus migeseb mektalu' suk talu' buwat se dlangit, ‘Ndi' mu telu'ay neng melemu' su isan landun ne dlinimpiyu na ned Diwata.’ ¹⁰ Mitelu ini mehitabu' bu' peketubus binatang itu puli' tu se dlangit. ¹¹ Bu' enlengay niyu, se guras ketu, duun remaik telu ne dlai buwat sek Cesarea neng minateng ritu seg balay nek pinaikan'u. ¹² Su Gispiritu miktalu' ri senaan ne gendi'u medlegala' sek peddunut ri senilan. Keni ne genem tawan nek pated ta riin ni Christ ngak taga Jope middunut ri senaan tu sek Cesarea bu' miritu ami seg balay ni Cornelio. ¹³ Inesuyan

ami ni Cornelio ned duuning mi'ita'en neg anghel ritu sek seled neg balain bu' miktalu' sug anghel ri seniin, 'Peksugu'a ne nga getaw neng meritu seg Jope arun sek pegangay riin ni Simon Pedro. ¹⁴ Telu'aan'a bu' landunik pebiyan neng meluwas'a bu' suk pamilya mu.' ¹⁵ Bu' seng migataru na sek pegasuy, linumusad su Gispiritu Santu ri senilan maa' rema sek pedlusaren ri senita nu guna ketu. ¹⁶ ✧ Bu' mi'ena'ena'u suk tinalu' ne Ginu'u, 'Migbendyag si Juan ri sek tubig ma'ad gamu bendyagan ri se Gispiritu Santu.' " ¹⁷ Laung pa gaid ni Pedro, "Kelaru gupiya neg binegayan su nga gena' Judeo seng maa' run neg begay neg binegain ri senita seng miktu'u ita riin ni Jesus Christ ne Ginu'u; rayun ta'u ma sek pekpegeng ri sed Diwata?"

¹⁸ Sek pekerengeng run nitu ne ngang mektetu'u ne ngag Judeo, nda' na nilan pemuraay si Pedro. Tumu' sinaya' nilan sud Diwata, "Rayun, binegay rema ned Diwata se nga gena' Judeo sug higayun neng mekeddixu' bu' metubu'."

Su ngang Mektetu'u ri seg Antiyuk

¹⁹ ✧ Sud дума ne ngang mektetu'u neng mitipelak pebiyan sek pedlutus neng mihitabu' sek pekpatay riin ni Esteban mirepet sek Fenicia, sek Cyprus, bu' seg Antiyuk. Inasuy nilan sung minsahi ma'ad ritu ra se ngag Judeo. ²⁰ Ma'ad sud дума ne ngang mektetu'u nek taga Cyprus bu' taga Cirene miritu rema seg Antiyuk, bu'

✧ **11:16** 11.16: Su Ngak Pimbaal 1.5. ✧ **11:19** 11.19: Su Ngak Pimbaal 8.1-4.

isan su nga Griego* inesuyan rema nilan seng Melengas ne Gesuyen metendeng riin se Ginu'u ne si Jesus Christ. ²¹ Su ga'em ne Ginu'u riin senilan bu' melaun gairing mikt'u'u bu' migbegu riin se Ginu'u.

²² Penghitabu' keni mirengengan ne ngang mektetu'u seg Jerusalem, aas sinugu' nilan si Barnabas ritu seg Antiyuk. ²³ Sek peddatengen ritu, pidleliyag giin tendeng ay mi'ita'en su kelengas ned Diwata tu se nga getaw ritu bu' inuliksegen ilan neng mengmelituuren riin se Ginu'u duma sek tibuuk nek pusung nilan. ²⁴ Si Barnabas keni melengas gaid ne getaw. Pige'eman giin ne Gispiritu Santu bu' mikt'u'u gupiya ri sed Diwata. Tendeng ay migwali giin ri sek Talu' ned Diwata, melaun ritu sung mikt'u'u ri se Ginu'u.

²⁵ Mbuus miritu si Barnabas sek Tarsus arun sek pekpenengaw riin ni Saulo. ²⁶ Sek pekiita'en ri seniin, inuwiten giin puli' tu seg Antiyuk. Sek tibuuk taun gaid ilan miktupung duma se ngang mektetu'u ritu sek simbaan bu' miktendu' ilan seng melaun ne nga getaw. Su ngak tinu'unan ri seg Antiyuk, gilana su guna giningelanan ne nga Christian.

²⁷ Sek panahun ketu, duuni ngak propeta seg Jerusalem neng miritu seg Antiyuk. ²⁸ ☆ Suk sala ri senilan si Agabus. Migindeg giin bu' pebiyan ri se ga'em ne Gispiritu Santu, mingatuk giin ned duuni gembagel ne gutem neng mateng ri sek tibuuk neg benwa. (Keni mihitabu' sek panahun

* **11:20** 11.20 Griego: Sud duma ne kesulatan 'su ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego.' ☆ **11:28** 11.28: Su Ngak Pimbaal 21.10.

ni Claudio ne giini gari' seg Roma.) ²⁹ Aas su ngak tinu'unan miguyun ne suk salasala ri senilan mekpawit ne gabang para se nga kepeteran nilan seg Judea. ³⁰ Bu' binaal nilan rayun, bu' pinawit nilan suk selapi' tu se nga geseg ri sek simbaan pebiyan riin ni Barnabas bu' ni Saulo.

12

Linutus ni Herodes su ngang Mektetu'u

¹ Na sek panahun ketu, migatad si Ari' Herodes* sek pedlutus sed duma ne ngak sakup sek simbaan. ² Pipatain si Santiago nek pated ni Juan pebiyan se kalis. ³ Sek pekiita'en dun nek pidleliyag su ngag Judeo, piperaapen rema si Pedro. (Mihitabu' ini sek panahun se Kese'ulugan sek Pan ne genda'irunik Pempetulinen.) ⁴ ✧ Dluwaten peraap si Pedro, piperisuun bu' pipeguwardiyaan ne gepaat lumpukan ne nga kustabli. Se kada sala ne dlumpukan, duunik pikpaat tawan. Pinelanu ni Herodes ne ukuman si Pedro ri seng metungenga'an ne nga getaw peketubus sek Paska. ⁵ Aas mikpebilin neng miperisu giin. Ma'ad mikpeddayun su ngang mektetu'u ri sek simbaan sek pegampu' ri sed Diwata seng melituuren gaid para seniin.

Pigawas si Pedro tu sek Perisuwan

⁶ Se gebii se genda' pa uwitay ni Herodes tu se nga getaw si Pedro, miktulug si Pedro ri sek

* **12:1** 12.1 Ari' Herodes: Giin si Ari' Herodes Agripa 1, manak ni Herodes Antipas bu' gapu' rema ni Ari' Herodes neg Bentugan.

✧ **12:4** 12.4: Exodo 12.1-27.

titenga' ned duwa' tawan nek sundalu. Binalud giin sed duwa' buuk ne nga kadina, bu' duun pai nga guwardiya neng misingat ritu se genga'an nek perisuwan. ⁷ Bu' enlengay niyu, sek tikmal duunig anghel ne Ginu'u neng migindeg ritu, bu' mirelaagan suk seled nek perisuwan. Mbuus kinedyug nug anghel sug baga ni Pedro, tinanud giin bu' tinelu'an, "Peksempun'a, pegbuwat!" Bu' sek tikmal, midlekat su nga kadina neg binalud ri se nga gemegen. ⁸ Laung nug anghel, "Letekay muig baling mu bu' peksandalyas'a." Binaal ini ni Pedro, bu' miktalu' pa gaid sug anghel, "Seluk mui dlambung mu bu' dlendug'a ri senaan." ⁹ Bu' midlendug giin tu seg anghel pegawai tu sek perisuwan. Nda' meketu'u si Pedro ne sug binaal neg anghel metuud ba; sek pektu'uun run mikteginep ma'ad giin. ¹⁰ Mibiyanan ma'ad nilan su guna bu' su keruwa' ne nga guwardiya. Pekerepet nilan tu sek putaw ne genga'an neng mikpagaw tu sek siyudad, su genga'an mipuka ra bu' ginumawas ilan rayun. Pekesagad nilan sek sala ne kalsara, sek tikmal bineleng giin nug anghel.

¹¹ Rituun pa misuunan ne gena' masi' nek teginepen na run sung mihitabu' ri seniin, laungen, "Metuud gaid nek pinawit ne Ginu'u sug anghelen arun luwasen naun ri se ga'em ni Herodes bu' se dlaun nek pirateng ne ngag Judeo neng mehitabu'."

¹² Sek pekesuun ni Pedro run seng metuud nek penghitabu', miritu giin seg balay ni Maria ne gina' ni Juan ne iningelanan rema neng Marcos. Melauni nga getaw ritu neng miktipung bu'

migampu'. ¹³ Miksabi si Pedro ri se genga'an tu se gawas, aas ginumawas suk sesugu'en ne si Roda arun enlengan bu' ta' getaw sung minateng. ¹⁴ Mi'ilelaan ni Roda suk talu' ni Pedro bu' se dleliyagen imbis pukaanen su genga'an, ginumebek na ma'ad tumu' giin puli' tu sek seled arun telu'an su ngak sementaunen ne si Pedro ritu se gawas. ¹⁵ Miktalu' ilan riin ni Roda, "Mibural'a na tingali!" Ma'ad minleges si Roda ned diin gaid si Pedro. Aas miktalu' ilan, "Ali' bu' anghel itu ni Pedro."

¹⁶ Ma'ad mikpeddayun gaid si Pedro sek peksabi. Aas pinuka nilan su genga'an bu' mi'ita' nilan giin, bu' mitingala ilan. ¹⁷ Sininyasan ilan ni Pedro ne gendi' meksasak bu' inasuyen ri senilan bu' pigendun giin sek pekpegawas ne Ginu'u buwat tu sek perisuwan. "Talu' niyu ini tu ni Santiago bu' sed duma pa ne ngang mektetu'u," miktalu' giin. Mbuus midlaang giin bu' miritu se dlain ne dlugar.

¹⁸ Na, sek pekesikanselem, migubet gupiya su nga kustabli tendeng seng mihitabu' riin ni Pedro. ¹⁹ Miksugu' si Herodes nek penengaun giin ma'ad nda' gaid nilan me'ita'. Aas pi'imbigigaren su nga guwardiya bu' pipatain ilan.

Dluwat itu, migawa' si Herodes seg Judea. Miritu giin sek Cesarea bu' ritu na giin mikengel.

Suk Pekepatay ni Herodes

²⁰ Linengetan gupiya si Ari' Herodes se nga getaw sek Tiro bu' sek Sidon. Aas, miguyun su nga getaw ne kumita' ilan se gari'. Se getaran sinambat reli' nilan si Blastus nek sineligan

ne gari' ritu sek palasyu arun ebanan ilan. Rayun miritu ilan ni Herodes bu' liyagan nilan mekepeneguli' ilan ri seniin tendeng ay sung nasud nilan ritu ma pegengayan ne gaan seng nasud ne gari'.

²¹ Sek peddateng se gendaw ne kumita' ilan ri se gari', mikseluk si Ari' Herodes nek suub ne gari' bu' migingkud ri sek trunuun bu' mid-diskursu ri se nga getaw. ²² Mimbeksay su nga getaw, "Gena' getaw sung migasuy keni bu' ndi' sud diwata." ²³ Bu' sinilutan rayun giin nug anghel ne Ginu'u tendeng ay nda'en pesiddenggay sud Diwata. Inuled giin bu' minatay.

²⁴ Ma'ad suk talu' ned Diwata mikpeddayun sek pedlelaup bu' melaun pa gairing mibaal neng mektetu'u.

²⁵ Peketubus seng misyun nilan, minuli' si Barnabas bu' si Saulo buwat† seg Jerusalem ne inuwit si Juan ne iningelanan rema neng Marcos duma senilan.

13

Sinugu' ne Gispiritu Santu si Barnabas bu' si Saulo

¹ Ri sek simbaan seg Antiyuk, duuni ngak propeta bu' ngang menintulu'. Gilan si Barnabas, si Simeon ne giningelanan ne si Miitem, si Lucio nek taga Cirene, si Manaen neng miksibagel riin sek penimalay ni Herodes* bu' si Saulo. ² Saanay

† **12:25** 12.25 gatad: Sud duma ne nga kesulatan duunik talu' 'tu'. * **13:1** 13.1 Herodes: Keni si Herodes Antipas, su gobernador ri se Galilea (Enlengay niyu suk San Lucas 3.1).

miksimba ilan ri se Ginu'u bu' mikpu'asa, mik-talu' su Gispiritu Santu ri senilan, "Pain niyu para senaan si Barnabas bu' si Saulo tendeng ay duunik pebaal'u ri senilan."

³ Aas mikpu'asa ilan bu' migampu' bu' dinepenan nilan si Barnabas bu' si Saulo bu' rayun pilaang ilan.

Si Barnabas bu' si Saulo ritu sek Cyprus

⁴ Sek peksugu' ne Gispiritu Santu ri ni Barnabas bu' ni Saulo, tinumegbeng ilan pagaw sek Siliyusiya. Buwat ritu, sinumakay ilan pagaw tu sek timuwalag nek Cyprus. ⁵ Sek peddateng nilan se dlunsud nek Salamis, minintulu' ilan sek talu' ned Diwata ritu se ngak pektiguman nu nga getaw Judeo. Si Juan sementaun rema nilan arun sek pegabang ri sek terbahu nilan.

⁶ Se dlinaang nilan suk tibuuk nek timuwalag, mirepet ilan tu sek Pafos. Ritu, duuning mi'ita' nilan neng madyikiru ne giningelanan neg Bar-Jesus. Judeo giin bu' inangkenen nek propeta giin. ⁷ Sambat giin ni Sergio Paulo ne gobernador sek timuwalag ketu. Si Sergio Paulo metau ne getaw. Pitawagen si Barnabas bu' si Saulo tendeng ay liyagaan menginengeg ri sek talu' ned Diwata. ⁸ Ma'ad binelebagan ilan nung madyikiru ne si Elimas (giin nini su ngalanen ri se Griego). Pinemalaan gaid ne liyaun su gobernador buwat sek pektu'u ri se Ginu'u. ⁹ Ma'ad si Saulo, ne giningelanan rema nek Pablo pige'eman ne Gispiritu Santu, tinentengen sung madyikiru ¹⁰ bu' miktalu', "Bata'a neng Menulay! Kuntraa se dlaun neng melengas!

Mipenu'a se dlaun neng mikeleseles ne kelaatan bu' nek penlimbung. Iniles mu su kemetuuran metendeng ri se Ginu'u arun mbaal neg balus. ¹¹ Nandaw silutan'a ne Ginu'u. Mpayatpayat suk pekebuta mu bu' ndi'a mekiita' sed delaag ne gendaw."

Bu' rayun binatang ni Elimas ned duuning maa' ne gabun neng mitampeng ri seng mataan, bu' mikpengekap ra run giin sek pekpenengaw neng megagak ri seniin. ¹² Sek pekiita' ne gubernador run sung mihitabu' riin ni Elimas, miktu'u giin bu' mitingala gaid giin sek tintulu'an metendeng ri se Ginu'u.

Gilan ni Pablo ritu seg Antiyuk nek sakup sek Pisidia

¹³ Pegawa' nilan ni Pablo sek Pafos, sinu-makay ilan pagaw sek Perga, suk siyudad ri sek probinsiya nek Pamfilia. Peddateng nilan ritu, bineleng ilan ni Juan Marcos bu' mipuli' giin seg Jerusalem. ¹⁴ Buwat sek Perga, gilana ni Pablo linumegbas tu seg Antiyuk nek sakup sek probinsiya nek Pisidia. Peddateng se Gendaw nek Pengulali, sinumeled ilan tu sek pektiguman bu' migingkud ritu. ¹⁵ Bu' peketubus sek pegbasa se Kesugu'an ni Moses bu' se ngak sinulat ne ngak propeta, miksugu' su nga gupisyal ne getaw sek pektalu' ri senilan ni Pablo, "Nga kepeteran, bu' duuning metalu' niyu neng mekepeddasig ri se nga getaw, asuy niyu." ¹⁶ Aas migindeg si Pablo bu' sininyasanen su nga getaw, bu' migatad giin sek pektalu:

“Nga kepeteran'u ne nga getaw Israel bu' gamu neng miksimba ri sed Diwata, penginegegay niyau. ¹⁷ ✧ Sud Diwata ne nga getaw Israel, giining mimili' ri se nga gepu'an ta bu' pidlaunen ilan saanay sek panahun neng mikengel ilan tu seg Ehipto gisip tuwa'. Bu' pebiyan ri se ga'emen, pigawas ilan ned Diwata ritu seg Ehipto. ¹⁸ ✧ Seled se gepaat pulu' taun, saanay ritu ilan se kemingawan, migagwanta† sud Diwata riin senilan. ¹⁹ ✧ Peketubus daagay nud Diwata suk pitu buuk neng nasud se dlupa' se Cana'an bu' binegain su dlupa' ketu se nga gepu'an ta gisip gempenunud nilan. ²⁰ ✧ Dlaunen keni mihitabu' seled se gepaat gatus bu' lima pulu' taun.”

“Peketubus ini‡ binegayaan ilan ne ngang mengengukum arun medlegeseg ri senilan tampan sek timpu ni Samuel, nek propeta. ²¹ ✧ Bu' seng minengi ilan ne gari', binegay ned Diwata si Saulo neg bata' ni Kis buwat sek tribu ni Benjamin arun medlegari' ri senilan seled se gepaat pulu' taun. ²² ✧ Sek pipe'awa' na ned Diwata si Saulo ne gari', si David na pelunik pinili'en neng medlegari' ri senilan. Giin nini suk tinalu' ned Diwata, 'Mi'ita'u ne si David neg bata'

✧ **13:17** 13.17: a Exodo 1.7. b Exodo 12.51. ✧ **13:18** 13.18: Ngang Numero 14.34; Deuteronomio 1.31. † **13:18** 13.18 migagwanta sud Diwata: Ri sed duma ne kesuslatan duuning misulat 'midlekata sud Diwata.' ✧ **13:19** 13.19: a Deuteronomio 7.1. b Jos 14.1. ✧ **13:20** 13.20: a Nga Gukum 2.16. b 1 Samuel 3.20. ‡ **13:20** 13.20 Dlaunan keni mihitabu' seled se 450 taun. Peketubus ini; awas miniyan reli' su 450 taun. ✧ **13:21** 13.21: a 1 Samuel 8.5. b 1 Samuel 10.21. ✧ **13:22** 13.22: a 1 Samuel 13.14. b 1 Samuel 16.12; Ngak Salmo 89.20.

ni Jesse sala neng mekepedleliyag ri senaan bu' megbaal se dlaun nek pebaal'u ri seniin.' "

²³ "Sud Diwata miksaad ned duunik sala neg buwat se gesalan ni David neng mateng sek pedluwas se nga getaw Israel, bu' su getaw ketu si Jesus. ²⁴ ✧ Se genda' pa pegatad si Jesus sek terbahuun, migwali na si Juan tu se nga getaw Israel arun meddiksi' ilan buwat ri se ngak sala' nilan bu' mekpebendyag. ²⁵ ✧ Na, seng megaud na metubus ni Juan suk terbahuun, miktalu' giin tu se nga getaw, 'Ta'u ma ne getaw sek pegena'ena' niyu? Gena' gaku' suk pirateng niyu. Ma'ad duuning meksunud ri senaan neng merini, bu' ndi'u mbaya' isan sek pegesu' sek sandalyas ri se geksuren.' "

²⁶ "Nga kepeteran, gamu nga gesalan ni Abraham bu' gamu ngang minsimba rema ri sed Diwata, gita suk pinewitan ned Diwata seng minsahi se keluwasan. ²⁷ Ma'ad su ngag Judeo neng mikengel seg Jerusalem bu' su ngak pengulu nilan nda' pegilala riin ni Jesus ne giining Menleluwas. Nda' ilan rema mekesabut se ginasuy ne ngak propeta metendeng ri seniin nek pigbasa nilan kada Gendaw nek Pengulali. Tumu' pituman nilan suk pingatuk ne ngak propeta ri sek pegukum nilan riin ni Jesus. ²⁸ ✧ Isan genda'iruning meligen ne keterengan nilan arun petain si Jesus, pinengi gaid nilan riin ni

✧ **13:24** 13.24: San Marcos 1.4; San Lucas 3.3. ✧ **13:25** 13.25: a San Juan 1.20. b San Mateo 3.11; San Marcos 1.7; San Lucas 3.16; San Juan 1.27. ✧ **13:28** 13.28: San Mateo 27.22-23; San Marcos 15.13-14; San Lucas 23.21-23; San Juan 19.15.

Pilato nek petain giin. ²⁹ ✧ Rayun su dlaun neng misulat riin se Kesulatan metendeng riin seniin mituman na. Bu' seng minatay na si Jesus, inawa' giin ritu se krus bu' binetang riin se dlebengan. ³⁰ Ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat ri se kemetain. ³¹ ✧ Bu' seled seng melaun ne nga gendaw, mikpe'ita' giin ri se nga getaw neng middunut ri seniin buwat se Galilea tampan seg Jerusalem. Nga getaw ketu, gilana nemuun sung mikpemetuud para seniin ritu se nga getaw Israel. ³² ✧ Bu' keni ami nandaw arun esuyan amu ri seng Melengas ne Gesuyen nek sinaad ned Diwata ri se nga gepu'an ta, ³³ ✧ nek tinuman nemuun ri senita nu nga gesalan nilan. Binaalen nini pebiyan ri sek pekpetubu' riin ni Jesus. Giin nini sung misulat ri se keruwa' nek Salmo,

'Dya'a sug Bata'u;

Nandaw gaku' mibaal ne Gama' mu.'

³⁴ ✧ "Bu' giin nini suk tinalu' ned Diwata metendeng sek pekpetubu'en ri seniin buwat se kemetain, su dlawasen ndi' melasak riin se dlebeng,

'Begay'u ri seni'a sug bala'an ne ngak pengumpiya
nek sinaad'u riin ni David.'

³⁵ ✧ "Aas tinalu'en pa gaid ri se dlain nek Salmo,

✧ **13:29** 13.29: San Mateo 27.57-61; San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42. ✧ **13:31** 13.31: Su Ngak Pimbaal 1.3. ✧ **13:32** 13.33: Ngak Salmo 2.7. ✧ **13:33** 13.33: Ngak Salmo 2.7. ✧ **13:34** 13.34: Isaias 55.3 (LXX). ✧ **13:35** 13.35: Ngak Salmo 16.10.

'Ndi' mu tugut ne sung melituuren mu nek sesugu'en melasak ri se dlebeng.'

³⁶ "Ay ri se dlain neg bahin, minibeli si David se ketuyu'an ned Diwata ri sek panahunen, bu' rayun minatay giin, bu' linebeng ritu se dlinebengan nu nga gepu'aan, bu' su dlawasen milasak ri se dlebengan. ³⁷ Ma'ad ri se dlain neg bahin, suk pitubu' puli' ned Diwata buwat ri se kemetain nda' gaid melasak tu se dleben-gan. ³⁸⁻³⁹ Aas kina'enlan mesuunan niyu ne nga kepeteran, neng mekepasaylu se ngak sala' si Jesus. Su Kesugu'an ni Moses ndi' mekepegawas ri seniye buwat ri se ngak sala' niyu. Ma'ad suk salasala neng mektu'u riin ni Jesus duuni keguwasan buwat ri sek sala'. ⁴⁰ Aas pengandam amu arun ndi' mehitabu' ri seniye§ suk tinalu' ne ngak propeta:

⁴¹ ✧ 'Enlengay niyu, gamu ngang meddega'rega', metingala amu bu' mematay amu!

Ay duunig baalen'u ri sek panahun niyu,
ngag betang ne ndi' amu gaid meketu'u,
isan duun paing mekpesabut run seniye.' "

⁴² Sek pedlegawas na ni Pablo bu' ni Barnabas sek pektiguman, tinelu'an ilan nu nga getaw ne mpuli' sek sunud ne Gendaw nek Pengulali arun me'esuyan ilan pa parun metendeng ri se ngag betang keni. ⁴³ Dluwat sek tipung ketu, melaun ne ngag Judeo bu' gena' Judeo suk sinumakup ri seg rilihiyun se nga getaw Judeo neng middunut riin ni Pablo bu' ni Barnabas.

§ **13:40** 13.40 Ri se dlain ne nga kesulatan nda'irunik 'seniye.'

✧ **13:41** 13.41: Habakuk 1.5 (LXX).

Tinelu'an nilan su nga getaw keni bu' inulikseg ilan neng mekpeddayun sek pedleketubu' ri se kepiya ned Diwata.

⁴⁴ Na, sek pekesunud ne Gendaw nek Pengulali, migela'gela' mektipung su dlaun ne nga getaw ri se dlunsud arun menginengeg ri sek talu' ne Ginu'u. ⁴⁵ Sek pekiita' ne ngag Judeo neng melauni nga getaw neng minditu, misinaku ilan gaid; bu' sinupak nilan su nga ginasuy ni Pablo bu' pingumpiid nilan giin. ⁴⁶ Ma'ad miksamet pa su kebelu' ni Pablo bu' ni Barnabas. Laung nilan, "Kina'enlan gaid neng metintulu' reli' rini seniyou suk talu' ned Diwata. Ma'ad tendeng ay bineleng niyou giin bu' migukum amu ri se gegulingen niyou ne gena' gembaya' ri se ketubu' ne genda'ik tamanen, belengen amu nami bu' meritu ami se nga gena' Judeo. ⁴⁷ ☆ Tendeng ay giin nini suk sinugu' ri senami ne Ginu'u:

'Binaal'u dya'a ned delaag ri se nga gena' Judeo, arun pebiyan ri seni'a su keluwasan medlelaup ri sek tibuuk neg benwa.' "

⁴⁸ Sek pekerengeg run nini ne nga gena' Judeo, pidleliyag ilan bu' sinaya' nilan sung minsahi ne Ginu'u. Bu' su dlaun ne ngang mipili' para se ketubu' ne genda'i gekteben mibaal neng mektetu'u.

⁴⁹ Bu' midlelaup suk talu' ne Ginu'u sek tibuuk ne dlugar ketu. ⁵⁰ Ma'ad pig'ulug'ulugan nu ngag Judeo su nga dlibun neg rilihiyusu bu' inila, bu' su nga geseg sek siyudad. Aas linutus nilan si Pablo bu' si Barnabas bu' pipe'awa' nilan

☆ **13:47** 13.47: Isaias 42.6; 49.6.

se dlugar ketu. ⁵¹ ☆ Tinektak ni Pablo bu' ni Barnabas sug bembun ri se nga geksud nilan gisip gilelaan kuntra ri senilan bu' miritu ilan seg Ikonio. ⁵² Ritu seg Antiyuk, pidleliyag gaid su ngak tinu'unan ni Jesus bu' pige'eman ilan ne Gispiritu Santu.

14

Si Pablo bu' si Barnabas ritu seg Ikonio

¹ Na, maa' run rema sung mihitabu' ritu seg Ikonio, miritu si Pablo bu' si Barnabas sek pektiguman nu nga getaw Judeo bu' tendeng sek pegwali nilan, melaun ne ngag Judeo bu' gena' Judeo sung mibaal ne ngang mektetu'u. ² Ma'ad su ngag Judeo ne genda' pektu'u pig'ulug'ulugan nilan su nga gena' Judeo arun megena'ena' ilan neng melaaten ri se ngang mektetu'u. ³ Mikengel ritu si Pablo bu' si Barnabas se gempayat nek panahun. Se genda'i gendek migwali ilan me-tendeng ri se Ginu'u neng mikpemetuud ne sung minsahi metendeng ri se kelengasen metuud gaid pebiyan sek pegbegay ri senilan ne ga'em sek pegbaal ne ngang milagru bu' ketingelaan. ⁴ Mibahin su nga getaw ritu sek siyudad ketu; sud duma linumamig ri se ngag Judeo bu' sud duma linumamig ri se nga gapustulis.

⁵ Duuni nga gena' Judeo bu' Judeo duma se ngak pengulu nilan neng mikpelanu nek pegeelan su nga gapustulis bu' betuun ilan. ⁶ Sek pekesuun ne nga gapustulis metendeng run itu,

☆ **13:51** 13.51: San Mateo 10.14; San Marcos 6.11; San Lucas 9.5; 10.11.

minlaguy ilan tu sed Lистра bu' sed Derbe, ngak siyudad nek sakup sed Licaonia, bu' ritu sek timala' ne nga dlugar. ⁷ Bu' mikpeddayun suk pekpenintulu' nilan seng Melengas ne Gesuyen ritu.

Ritu sed Lистра bu' Derbe

⁸ Sed Lистра, duunik sala ne getaw ne gendi' mekedlaang tendeng ay bekul giin buwat pa sek pegegetaun. ⁹ Migingkud giin ritu bu' minginengeg giin se nga ginasuy ni Pablo. Tinenteng giin ni Pablo ay mibatiken ned duunik pektu'uun neng me'uli'an giin. ¹⁰ Aas seng mesekeg nek talu', migasuy si Pablo ri seniin, "Pegbuwat'a, peleddeg mui gindeg mu!" Linumeksu su getaw bu' migatad medlaanglaang. ¹¹ Sek pekiita' nu nga getaw run sug binaal ni Pablo, migbeksay ilan sek tinuntulan ned Licaonia, "Su ngad diwata mibaal neng maa' ne nga getaw bu' mimenaug riin senita!" ¹² Iningelanan nilan si Barnabas ne si Zeus bu' si Pablo iningelanan si Hermes tendeng ay giining mengangasuy. ¹³ Suk templo ned diwata nilan ne si Zeus megaud ra ri seg biyanan pagaw ritu sek siyudad. Aas suk pari' ni Zeus miguwit ne ngak turu neg baka bu' ne ngag bulak ri se nga genga'an nek siyudad, tendeng ay liyagaan bu' su nga getaw neng mengilak tu se nga gapustulis.

¹⁴ Sek pekerengeg ni Barnabas bu' ni Pablo seg binaal nilan, pimbeddit nilan su ngak suub nilan bu' ginumebek ilan ri sek titenga' ne nga getaw bu' migbeksay, ¹⁵ ✧ "Ngak sambat, tuma

✧ 14:15 14.15: Exodo 20.11; Ngak Salmo 146.6.

ma mengilak amu ri senami? Gami nga getaw ra neng maa' ri seniyu. Tinintulu' nami ri seniyu sung Melengas ne Gesuyen arun teliyuran niyui ngag betang keni ne genda'irunik paluun bu' mpuli' amu ri sed Diwata neng miktetubu' neng migbaal se dlangit, se dlupa', sed dagat, bu' se dlaun ne ngag betang ned diin senilan. ¹⁶ Nud diin, pisaddan ma'ad ned Diwata su nga getaw sek peksunud ri se gegulingen nilan ne nga keliyag. ¹⁷ Ma'ad kanunay giin mekpemetuud ri se gegulingenen pebiyan ri seng melengas ne ngag betang nek pimbaalen. Binegayan amu ned dupi' buwat se dlangit bu' ne ngak timpu neng melaun ne ngak sengku'; bu' binegayan amu nek pekaan bu' pidleliyag amu gupiya." ¹⁸ Isan su nga gapustulis sung miktalu' run nini, ndi' gaid nilan mpegengan su nga getaw nek pengilangan ilan.

¹⁹ Na, minateng sud duma ne ngag Judeo neng migbuwat pa seg Antiyuk nek sakup sek Pisidia bu' su ngad duma buwat seg Ikonio. Inenggat nilan su nga getaw neng medduma ri senilan neg betuun si Pablo bu' binidlas nilan tu se gawas ne dlunsud ay migena'ena' ilan neng minatay na giin. ²⁰ Ma'ad saanay linibutan giin nu ngak tinu'unan, migbuwat giin bu' mipuli' ilan tu se dlunsud. Sek pekemanlema' miritu ilan duwa' ni Barnabas sed Derbe.

Suk Pekpuli' ritu seg Antiyuk nek sakup sek Syria

²¹ Migwali si Pablo bu' si Barnabas seng Melengas ne Gesuyen ritu sed Derbe bu' melauning

mibaal ne ngak tinu'unan. Peketubus ini, mipuli' ilan sed Lистра, seg Ikonio, bu' seg Antiyuk nek sakup sek Pisidia. ²² Pimpeligen nilan su ngang mektetu'u bu' inulikseg neng mekpebin gaid ri sek pektu'u. "Kina'enlan mbiyanan ta sung melaun ne nga keliseran sek peksed ri sek pedlegari' ned Diwata." ²³ Se kada nek simbaan, mikpili' ilan ne nga geseg; migampu' bu' mikpu'asa ilan para tu se ngak pinili' nilan bu' piniyal nilan ilan ri se Ginu'u nek sineligan nilan.

²⁴ Rayun minayan ilan tu sek Pisidia bu' mirepet ilan sek Pamfilia. ²⁵ Migwali ilan ritu sek Perga bu' mbuus dinumiksun ilan tu seg Atalia. ²⁶ Buwat ritu, sinumakay ilan puli' pagaw seg Antiyuk, nek sakup sek Syria ned ditu ilan piniyal tu sed Diwata neng migbegay ri senilan ne kepiya para seg baalen neng mitubus na nilan nemuun.

²⁷ Sek peddateng ni Pablo bu' ni Barnabas seg Antiyuk, tinipung rayun nilan su dlaun ne ngak sakup ri sek simbaan bu' inasuy nilan rayun su dlaun neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan, bu' sek pegbegay nek panahun arun mektu'u rema su nga gena' Judeo. ²⁸ Bu' mikengel ilan ritu ne gempayat дума se ngang mektetu'u.

15

Suk Pektipung ritu seg Jerusalem

¹ ✧ Duunik santa' tawan neng mindateng seg Antiyuk buwat seg Judea bu' mimandu' se ngang mektetu'u, "Bu' ndi' amu mekpetuli' sumala' ri

✧ **15:1** 15.1: Levitico 12.3.

sek tinendu' se Kesugu'an ni Moses, ndi' amu meluwas." ² Na, gembagel gupiya suk peksupak ni Pablo bu' ni Barnabas se ketendu'an keni. Aas piguyunan ne si Pablo bu' si Barnabas bu' santa' tawan seg Antiyuk neng meritu seg Jerusalem arun kumita' se nga gapustulis bu' ri se nga geseg metendeng ri seg betang keni.

³ Mbuus sinugu' ne ngang mektetu'u ri sek simbaan ilan ni Pablo. Sek pegbiyan nilan sek Fenicia bu' sek Samaria, pisuun nilan ne su nga gena' Judeo mikt'u na riin sed Diwata. Gesuyan keni migbegay nek pedleliyag gupiya tu se dlaun neng mektetu'u. ⁴ Sek peddateng nilan ni Pablo seg Jerusalem, dinawat ilan ne ngang mektetu'u ri sek simbaan, ne nga gapustulis bu' ne nga geseg. Inasuy nilan su dlaun neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan. ⁵ Ma'ad duuni ngang mektetu'u ritu nek sakup ne ngak Pariseo. Migindeg ilan bu' miktalu', "Kina'enlan nek tuli'en su nga gena' Judeo bu' esuyan ilan neng mekpetuud ri se Kesugu'an ni Moses."

⁶ Aas miktipung su nga gapustulis bu' su nga geseg arun peksebutan nilani ngag betang keni.

⁷ ✧ Dluwati gempayat nek pegaddat, migindeg si Pedro bu' miktalu', "Nga kepeteran, misuunan na niyu nek pinili'u ned Diwata buwat ri seniyu nud diin arun tintulu'u sung Melengas ne Gesuyen tu se nga gena' Judeo arun mekerengeg ilan rema bu' mektu'u. ⁸ ✧ Bu' sud Diwata, neng mikesuun ri se gena'ena' se kada sala, pi'ita' ned dinawaten rema su nga gena' Judeo ay binegain ma rema

✧ 15:7 15:7: Su Ngak Pimbaal 10.1-43. ✧ 15:8 15:8: Su Ngak Pimbaal 10.44; Su Ngak Pimbaal 2.4.

su Gispiritu Santu ri senilan maa' seg binaalen ri senita nud diin. ⁹ Nda'i kelainan metendeng ri senita bu' ri senilan; Pinasayluun su ngak sala' nilan tendeng ri sek pektu'u nilan. ¹⁰ Lama pegindanan niyu run sud Diwata pebiyan sek pekpepisaan se nga kebegat para ri se ngang mektetu'u ne isan su nga gepu'an ta bu' gita mismu ndi' mekepisaan run? ¹¹ Ma'ad miktumu ita nek pebiyan se kepiya ne Ginu'u ne si Jesus, meluwas ita maa' rema se nga gena' Judeo."

¹² Bu' su dlaun ne nga getaw neng miktipung nda' rayun peksasak. Pinginengegan nilan su ginasyu ni Barnabas bu' ni Pablo metendeng se nga ketingelaan bu' ngang milagru neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan tu se nga gena' Judeo. ¹³ Peketubus nilan mektalu', laung ni Santiago, "Nga kepeteran pinginengegay niyau. ¹⁴ Inasuy ri senita ni Simeon su guna nek pekpe'ita' sek pedlekata ned Diwata ri se gena' Judeo sek peguwan buwat ri senilan ne nga getaw neng mesakup para seniin. ¹⁵ Su ngak tinalu' nu ngak propeta minuyun run nini sumala' sek tinalu' se kesulatan,

¹⁶ ✧ 'Dluwat ini mpuli'u, miktalu' su Ginu'u,
 bu' pe'indegen'u puli' suk pidlegeri'an ni
 David neng mipuwan.

Pe'indegen'u puli' sung migeba'
 bu' baalen nini neng meligen puli'

¹⁷ arun sud duma ne nga getaw menengaw ri se
 Ginu'u,

su dlaun ne nga gena' Judeo nek pintawag'u mbaal ne getawan'u.

18 Giin nini suk tinalu' ne Ginu'u, nek pisuun se gempayat na nek panahun.' ”

19 “Aas ri se gena'ena'u,” mikpeddayun sek pektalu' si Santiago, “ndi' ta lisedliseren su nga gena' Judeo neng miktu'u ri sed Diwata.

20 ✧ Ma'ad kina'enlan nek sulatan ta ilan ne ndi' maan se nga gaan ne ginilak tu se ngad diwatadiwata. Liyawan nilan sug imural nek pekighilawas; bu' ndi' ilan maan se karni ne ngang mektetubu' neng milengek awas dugu'.

21 Ay su Kesugu'an ni Moses binasa se gempayat nek panahun ri se ngak pektiguman nilan se kada Gendaw nek Pengulali, bu' su ngak talu'en winali ri se kada dlunsud.”

Suk Sulat para se nga gena' Judeo ne ngang Mektetu'u

22 Bu' ritu miguyun su nga gapustulis, bu' su nga geseg, bu' sud дума ne ngang mektetu'u ri sek simbaan neng memili' ilan ne nga dlai buwat ri sek sakup nilan arun perunuten ilan riin ni Pablo bu' ni Barnabas seg Antiyuk. Pinili' nilan si Judas ne giningelanan neg Barsabas bu' si Silas nek pigbesaan ne ngang mektetu'u. 23 Tinalu' tu sek surat nek pinawit ri senilan:

“Gami, nga gapustulis bu' nga geseg ri sek simbaan keni, mingumusta ri se nga kepeteran ne gena' Judeo riin seg Antiyuk, Syria, bu' Cilicia.

24 Mirenggeg nami ned duuni nga getaw buwat rini senami bu' linibeg amu nilan pebiyan ri sek

✧ 15:20 15.20: a Exodo 34.15-17. b Levitico 18.6-23. c Levitico 17.10-16.

tinalu' nilan. Ma'ad nda' nami gilang sugu'ay neng menintulu' neng maa' niin. ²⁵ Aas seng miktipung ami, miguyun ami neng memili' ne nga getaw nek sugu'en nami riin seniyou. Meddunut ilan ri ni Barnabas bu' ni Pablo, suk pinetail ta ne nga kepeteran. ²⁶ Binegay nilan su ketubu' nilan para sek pegbaal ri seg baalen ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ. ²⁷ Aas sinugu' nami ri seniyou si Judas bu' si Silas arun megasuy rema metendeng se ngag betang nek tinalu' riin sek sulat nami kiin. ²⁸ Melengas para se Gispiritu Santu bu' ri senami ne gendi' dugangan su nga kebegat nek pepisaan ri seniyou gawas ri se kina'enlan nek sunuren niyou ne ngag bala'ud: ²⁹ Ndi' amu maan se nga gaan ne ginilak tu se ngad diwatadiwata; ndi' amu maan ned dugu' bu' karni ne ngang mektetubu' neng milengek; bu' liyaway niyou sug imural nek pekighilawas. Bu' liyawan niyui ngag betang keni, mekegbegay ini ri seniyou ne kepiyanan. Gekkeb na ma'aray rini."

³⁰ Mbuus midlaang su nga getaw nek sinugu' nilan bu' miritu seg Antiyuk. Tinipung nilan su dlaun ne ngang mektetu'u bu' binegay rayun nilan suk sulat. ³¹ Pekebasa run nini nu ngang mektetu'u, pidleliyag ilan gupiya bu' mi'ulikseگان ilan ri seng minsahi. ³² Si Judas bu' si Silas ne ngak propeta rema neng mimandu' seng melaun ne ngag betang tu se ngang mektetu'u arun sek pegulikseg ri senilan. ³³⁻³⁴ Gempayatpayat suk pekengel nilan ritu bu' dluwat itu, pilaang ilan nu ngang mektetu'u duma sek pekpengumpiya bu' mipuli' ilan tu

seng miksugu' ri senilan.*

³⁵ Ma'ad si Pablo bu' si Barnabas duma se dlau-
nan mikpebilin ritu seg Antiyuk neng mimandu'
bu' migwali sek talu' ne Ginu'u.

Miksuway si Pablo bu' si Barnabas

³⁶ Dluwat suk santa' endaw, miktalu' si Pablo
riin ni Barnabas, "Puli'an ta bu' bentaun ta su
ngang mektetu'u ri se kada ne dlunsud ned ditu
ita migwali sek talu' ne Ginu'u, bu' enlengan
ta bu' landuni kebetang nilan." ³⁷ Miliyag si
Barnabas ma'ad liyagaan ne uwiten si Juan
Marcos. ³⁸ ☆ Ma'ad ndi' liyagan ni Pablo nek
perunuten si Juan Marcos tendeng ay se guna
nek peddunuten ri senilan, binelengen ilan ritu
sek Pamfilia bu' nda' giin pekpeddayun sek
pedduma ri senilan ri sek terbahu. ³⁹ Mibaal
nilan ne dlalis, aas miksuway ilan. Inuwit ni
Barnabas si Marcos bu' sinumakay ilan pagaw
sek Cyprus, ⁴⁰ saanay si Pablo pinili' si Silas bu'
midlaang, tubus ilan piniyal nu ngang mektetu'u
ri se kepiya ne Ginu'u. ⁴¹ Miritu ilan ni Pablo sek
probinsiya nek Syria bu' Cilicia sek pedligen se
ngang mektetu'u riin se ngak simbaan.

16

Middunut si Timoteo riin ni Pablo bu' ni Silas

¹ Mirepet ilan ni Pablo tu sed Derbe bu' sed
Listra. Bu' enlengay niyu, duunik tinu'unan ne
iningelanan ne si Timoteo. Su gina'en Judeo bu'

* **15:33-34** 15.33-34 Ri sed duma ne nga kesulatan duun: 'Ma'ad
si Silas mikegukum neng mekpebilin ritu.' ☆ **15:38** 15.38: Su
Ngak Pimbaal 13.13.

mektetu'u rema, ma'ad su gama'en Griego. ² Su ngang mektetu'u ritu sed Listra bu' seg Ikonio mikesaya' riin ni Timoteo. ³ Liyagan ni Pablo ne uwiten si Timoteo duma ri senilan, aas tinuli'en nini tendeng ay su dlaun ne ngag Judeo neng mikengel se nga dlugar ketu mikesuun ne Griego su gama' ni Timoteo. ⁴ Sek pedditu nilan se nga dlunsud, pisabut nilan tu se ngang mektetu'u su ngag bala'ud ne mbaya' baalen nek piguyunan ne nga gapustulis bu' ne nga geseg ritu seg Jerusalem. Inesuyan nilan su ngang mektetu'u nek tumanen nilan ini. ⁵ Aas linumigen pa gaid suk pektu'u ne ngang mektetu'u ri se ngak simbaan bu' su ngang mektetu'u miksilaun pa gaid se kada gendaw.

Su Dlai nek taga Macedonia

⁶ Miritu ilan se nga dlugar sek Frigia bu' Galacia, tendeng ay nda' ilan tugutay ne Gispiritu Santu neng megasuy seng Melengas ne Gesuyen ritu sek probinsiya neg Asia. ⁷ Sek peddateng nilan se gelet neng Misia, sinulayan siya nilan meritu sek probinsiya neg Bitinia, ma'ad su Gispiritu ni Jesus nda' pektugut ri senilan. ⁸ Aas minayan ilan na ma'aray sek probinsiya neg Misia bu' dinumiksun tu sek Troas. ⁹ Se gebii ketu, duunik pegita'en ni Pablo neng mi'ita'en suk sala tawan nek taga Macedonia neng migindeg bu' mikpe'ilelaat ri seniin, "Dipag'a rini seng Macedonia bu' ebangay mu ami!" ¹⁰ Sek pekiita' ni Pablo run sek pegita'en ketu, miksempun ami rayun mengandam sek pedditu seng Macedonia, tendeng ay mikt'u ami nek tinawag ami ned

Diwata sek pegwali seng Melengas ne Gesuyen se nga getaw ritu.

Sek Filipos: Miktu'u si Lydia

¹¹ Sinumakay ami gatad sek Troas bu' linumegbas sek timuwalag nek Samotracia, bu' sek sunud ne gendaw, miritu ami seng Neapolis. ¹² Buwat ritu miritu ami sek Filipos ne giini gembagel nek siyudad sed distritu neng Macedonia bu' sakup seg Roma. Mikengel ami ritu sek santa' endaw. ¹³ Se Gendaw nek Pengulali, ginumawas ami tu sek siyudad bu' miritu se geksid nek tubig tendeng ay migena'ena' ami ned duuni dlugar ritu nek pektiguman ne nga getaw Judeo arun megampu'. Migingkud ami bu' miktuntul ri se nga dlibun neng miktigum ritu. ¹⁴ Sala se ngang minginengeg ri senami si Lydia nek taga Tiyatira. Mimeledya' giin ne ngang melaga' nek penepeten nek tinina' neng melagemlagem bu' miksimba rema ri sed Diwata. Na, pi'ena'ena' gupiya nu Ginu'u ri seniin su ngak tinalu' ni Pablo. ¹⁵ Bu' rayun mikpebendyag giin bu' su dlaun neng mikengel tu seg balain. Peketubus, inenggaten ami neng meritu seg balain, laungen, "Ritu amu bu' pekengel amu seg balay'u bu' miktu'u amu ne gaku' metuud neng mektetu'u ne Ginu'u." Bu' dinawat nami suk pegenggaten.

Pinerisu si Pablo bu' si Silas ritu sek Filipos

¹⁶ Sala ne gendaw ketu, saanay mikpagaw ami se dlugar nek pektiguman sek pegampu', linabet ami neg bata' relaga ne gulipen nek pige'eman neng melaat ne gispiritu neng megbegay ri seniin nek sinuunan sek pekpengatuk

se ngak penghitabu'. Gembagel sung miselapi' nu nga gegalenen pebiyan ri sek sinuunaan sek pekpengatuk. ¹⁷ Mbuus dlibun keni meddendugdendug ri senami ni Pablo bu' migbeksay, "Nga getaw keni ngak sesugu'en ne Dlabi neng Mekegega'em ned Diwata. Pisuun nilan ri seniyu bu' pegendunen run niyu arun meluwas amu!" ¹⁸ Na, kada gendaw giin itu sug binaalen tampan misemukan na si Pablo. Aas inatubangen su dlibun bu' tinelu'an sung melaat ne gispiritu, "Se ngalan ni Jesus Christ, sinugu'u dya'a sek pegawai ri seniin!" Bu' migawa' rayun ri seniin sung melaat ne gispiritu sek panahun ketu. ¹⁹ Sek pekiita' ne nga gegalenen ne gendi' na giin mpenelepi'an nilan, dinaap nilan si Pablo bu' si Silas bu' binidlas nilan tu se gukuman arun mengatubang tu se nga geseg tu se dlugar ketu. ²⁰ Mikталu' ilan tu se nga geseg nek taga Roma, "Nga getaw keni ngag Judeo bu' miguwit ilan ne kesamuk rini sek siyudad ta. ²¹ Mimandu' ilan ne ngak pemetasan nek supak ri se kesugu'an ta. Ngak taga Roma ita, aas ndi' ita mekerawat se ngak pemetasan keni awas ndi' ta ini mbaal." ²² Bu' inabang pegeelay nu nga getaw gilang ni Pablo.

Pimbeddit rayun nu nga geseg su ngak suub ni Pablo bu' ni Silas bu' miksugu' ne lekpesen ilan rayun. ²³ Tubus seng melebihi nek pedlekpes ri senilan, piperisu ilan. Sinugu' nilan su guwardiya neg bentayan ilan gaid gupiya. ²⁴ Peketubusen merawat suk sugu' ketu, sineled ilan ne guwardiya ritu sek seled na gupiya nuk perisuwan bu' sinipu su nga geksud nilan.

²⁵ Sek peketitenga' ne gebii na, migampu' si Pablo bu' si Silas bu' midlekanta se ngak peksaya' ri sed Diwata. Minginengeg ri senilan sud duma ne ngak pinerisu. ²⁶ Mbuus sek tikmal midlinug neng mesekeg gupiya bu' mikedyug suk perisuwan mirepet tampan tu sek pi'indegan ne ngak pasek. Mipuka rayun su ngak sira ne ngak perisuwan bu' midlekat su nga kadina se dlaun ne ngak perisu. ²⁷ Mitanud su guwardiya. Bu' sek pekita'en dun neng mipuka na su ngak sira nek perisuwan, se gena'ena'en mibeluy na su ngak perisu. Aas binadduten su kalisen bu' liyagaan siya nek petain su gegulingenen. ²⁸ Ma'ad migbeksay seng mesekeg si Pablo, "Ndi'a eget! Keni ami ra gela!"

²⁹ Mikpe'angay nek sulu' su guwardiya bu' minikad giin sumeled ritu bu' middempug neng mikpengereg ri seng metungenga'an nilan ni Pablo bu' ni Silas. ³⁰ Mbuus inuwiten ilan ni Pablo tu se gawas bu' sinaakan, "Sir, lamaig baalen'u arun meluwas?"

³¹ Miksembag ilan ni Pablo, "Pektu'ua riin ni Jesus ne Ginu'u bu' meluwas'a bu' suk pamilya mu." ³² Mbuus winali nilan ni Pablo suk talu' ne Ginu'u ri seniin bu' se dlaun nek sakup sek pamilyaan. ³³ Se guras ne gebii ketu, inuwit ilan nu guwardiya bu' inugasaan su ngak samad nilan; bu' mikpebendyag rayun giin asta suk tibuuk nek pamilyaan. ³⁴ Peketubus inuwiten ilan ni Pablo ritu seg balain bu' pinaanen ilan. Su guwardiya bu' suk pamilyaan pidleliyag gaid gupiya neng mikt'u ilan numuun ri sed Diwata.

³⁵ Sek pekesikanselem, sinugu' nu nga geseg

nek taga Roma su ngak pulis, “Beluyan ilan na ni Pablo.”

³⁶ Bu' pisuun ini ne guwardiya riin ni Pablo, laungen, “Su nga geseg miksugu' neng mekegawas amu na. Aas gawas amu na bu' melengas siyaik pedlaang niyu.”

³⁷ Ma'ad miktalu' si Pablo tu se ngak pulis, “Taga Roma ami, bu' pilekpes ami nilan seng meleget ne getaw ne nda' reli' bistigaray. Rayun piperisu ami nilan. Na, mikegena'ena' ilan pa ba ne edluren ami nilan sek pekpegawas? Ndi' gaid! Kina'enlan ne su nga geseg, gilán mismu sung merini arun gilán sung mekpegawas riin senami.”

³⁸ Inasuy ne ngak pulis tu se nga geseg seg Roma ngak tinalu' keni; bu' seng mirenggeg nilan nek taga Roma ilan ni Pablo bu' ni Silas, minendek ilan. ³⁹ Aas miritu ilan bu' minengi nek pasaylu ri senilan ni Pablo. Mbuus in-unutan nilan rayun sek pegawas bu' inandyu' neng megawa' ilan na tu sek siyudad. ⁴⁰ Seng mikegawas na si Pablo bu' si Silas tu sek perisuwan, miritu ilan seg balay ni Lydia. Kinita' nilan su ngang mektetu'u ritu bu' inulikseg ilan nilan arun ligenen suk pektu'u nilan; peketubus, minlaang ilan rayun.

17

Ritu sek Tesalonica

¹ Na, peketubus nilan mayan tu seg Ampipolis bu' seg Apolonia, minateng ilan tu sek Tesalonica, ned ditu, duunik pektiguman ne ngag

Judeo. ² Bu' sumala' ri seng mibetasaan, sinu-meled si Pablo tu sek pektiguman nilan. Seled sek telu ne nga Gendaw nek Pengulali, inaddat giin ne nga getaw ritu ginamiten su Kesulatan. ³ Bu' pisabuten su Kesulatan bu' pimetuuran ri senilan ne sung Misiyas kina'enlan gaid neng megantus bu' metubu' puli' buwat ri se kemetain, laungen, "Jesus keni ne ginasuy'u ri seniyu, giin sung Misiyas." ⁴ Sud duma senilan mi'uwit bu' middunut ilan riin ni Pablo bu' ni Silas. Melaun rema ne ngag rilihiyusu ne nga Griego asta su ngak tinamed ne nga dlibun mikt'u rema.

⁵ Ma'ad misinaku su ngag Judeo. Aas tinipung nilan su ngang melengka' ne getaw neng migin-degindeg ra ri sek tebu'an bu' inetaran nilan semukay suk tibuuk nek siyudad. Sinulung nilan sug balay ni Jason, bu' pinengaw ilan nilan ni Pablo arun pe'atubang ri se nga getaw. ⁶ Ma'ad nda' nilan me'ita' si Pablo bu' si Silas. Aas binidlas nilan si Jason bu' sud duma pa ne ngang mektetu'u bu' pi'atubang tu se nga geseg sek siyudad bu' mimbeksay ilan, "Nga getaw keni miguwit ne kesamuk isan ta' ilan pagaw. Bu' numuun keni ilan na sek siyudad ta, ⁷ bu' pipenaik ilan pa ni Jason ri seg balain. Dlaun nilan keni sinumupak ri se nga kesugu'an ne Gari' seg Roma, tendeng ay miktalu' ilan ned duun pai dlain ne gari' ne giningelanan neg Jesus." ⁸ Sek pekerengeg nilan run nini, migubet su nga getaw bu' sung midlegeseg ri sek siyudad. ⁹ Bu' pipiyansa reli' nilan si Jason bu' su ngak sementaunen, bu' bineluyan ilan rayun.

Ritu seg Berea

¹⁰ Sek pekegebii, pilaang nu ngang mektetu'u si Pablo bu' si Silas ritu seg Berea. Peddateng nilan ritu, miritu ilan sek pektiguman nu nga getaw Judeo. ¹¹ Andam kampuun su nga getaw ritu seg Berea sek peddawat seng minsahi ni Pablo sinangkali' se nga getaw ritu sek Tesalonica. Pidleliyag ilan gupiya sek pekpenginengeg ri se ngak pimandu' nilan ni Pablo. Bu' kada gendaw, tinu'unan nilan gupiya su Kesulatan arun mpelengpeleng nilan bu' metuud ba gaid suk tinalu' nilan ni Pablo. ¹² Melaun senilan sung mikt'u, asta na su ngak tinamed ne nga dlibun ne nga Griego bu' duun rema ne nga dlai sung mikt'u. ¹³ Ma'ad seng misuunan ne ngag Judeo sek Tesalonica ne si Pablo migwali rema sek talu' ned Diwata ritu seg Berea, miritu ilan bu' inulug'ulugan nilan su nga getaw neng megbaal ne kesamuk. ¹⁴ Bu' piperitu rayun ne ngang mektetu'u si Pablo seg baaybaay. Ma'ad mikpebilin ditu seg Berea gilang ni Silas bu' ni Timoteo. ¹⁵ Su nga getaw middelung riin ni Pablo middunut ri seniin tampan seg Athens. Mbuus mipuli' ilan seg Berea ned duunik pemuun buwat riin ni Pablo ne si Silas bu' si Timoteo medden-dug rayun ri seniin tu seg Athens.

Ritu seg Athens

¹⁶ Saanay migelat si Pablo riin ni Silas bu' ni Timoteo ritu seg Athens, linengetan gupiya giin seng mi'ita'en ne suk siyudad milaup ne nga dlerawan. ¹⁷ Aas migaddat giin ri senilan tu sek pektiguman duma se nga getaw Judeo

bu' su ngag rilihiyusu ne nga getaw; bu' kada gendaw ritu sek tebu'an, inaddaten su nga getaw neng minditu. ¹⁸ Bu' duunik santa' tawan ne ngang menintulu' neng miksunud buwat se ngak penendu'an se ngag Epikuru* bu' ngag Estoik† neng minaddat ri ni Pablo. Sud duma miksaak, “Landun maik pinghambug?”

Miktalu' sud duma, “Maa' dlain ma ne ngad diwata suk tinuntulen.” Giin nini suk tinalu' nilan tendeng ay winali ni Pablo sung metendeng riin ni Jesus bu' sek peketubu' puli'. ¹⁹ Aas inuwit nilan si Pablo se kungsiu sek siyudad ne iningelanan neg Areopagus. Miktalu' ilan ri seniin, “Liyagan nami mesuunan sug begu nek pektu'unan nek tinuntul mu. ²⁰ Ay duuni dlain ne ngag betang nek pimandu' mu neg begu ri senami. Aas liyagan nami neng mesuunan bu' landun ma su nga gulugaan itu.” (²¹ Giin nini suk tinalu' nilan tendeng ay su ngak taga Athens bu' sud duma nek taga dlain ne dlugar ne ritu na mikengel liyagan nilan kanunay mektuntultuntul awas menginengeg metendeng ri seg begu ne ngak sinuunan.)

²² Aas migindeg si Pablo ri seng metungenga'an ne kungsiu sek siyudad bu' miktalu',

* **17:18** 17.18a Epikuru: *Si Epikuru sala se nga Griego nek pilusupu neng miktalu' ne su dleliyang giin su gimpurtanti se ketubu'. Minatay giin sed 270 B.C. (B.C.—Se genda' pa me'etaw si Christ)* † **17:18** 17.18b Estoik: *Ne ngak sumusunud se Griego nek pilusupu ne si Zeno (minatay giin sed 265 B.C.) neng miktendu' ne su dleliyang me'angken saanay su getaw ndi' mekebatik se kelengas awas se kegeel awas se kelampusan awas se kepalungawan.*

“Nga getaw Athens, mi'ita'u neg rilihiyusu amu gupiya se dlaun ne ngag betang. ²³ Saanay sek pedlibed'u rini sek siyudad niyu, mi'ita'u su nga dlugar nek piksimbaan niyu bu' mi'ita'u rema suk pengilakan ned duuning misulat run, 'Para sed Diwata ne genda' pa me'ilala.' Suk sinimba niyu ketu, isan nda' pa niyu me'ilala, giini asuy'u nemuun riin seniyu. ²⁴ ☆ Sud Diwata neng migbaal ri seg benwa bu' se dlaun ned dini, giin su Ginu'u se dlangit bu' se dlupa' bu' nda' pekengel riin se ngak templo neg binaal ne nga getaw. ²⁵ Nda' rema giin pedlekina'enlan isan landun buwat ri se getaw tendeng ay giin sung mekegbegay ne ketubu', pedleginawa, bu' se dlaun ne ngag betang para se nga getaw. ²⁶ Buwat ri sek sala ne getaw, binaalen su dlaun ne gesalan se nga getaw bu' mikengel ilan ri sek tibuuk neg benwa. Inimetangen na nud diin su ngak panahun bu' su ngad dulunan se nga dlugar nek pikengelan nilan. ²⁷ Binaalen itu arun su nga getaw menengaw ri seniin neng menegumalad neng me'ita' bu' mekiikap ri seniin. Tumu' sud Diwata gena' melayu' ri se kada sala senita; ²⁸ maa' sek tinalu' ned duma, 'Ri seniin, duuni ketubu' ta, bu' mizekuleg ita, bu' duuni ginawa ta.'

“Maa' sek tinalu' sek santa' seniyu ne ngang membebaat, 'Gita ngag bata'en rema.'

²⁹ “Aas, tendeng ay gita ngag bata' ned Diwata, ndi' ita megena'ena' ne suk pekedDiwata maa'

☆ **17:24** 17.24-25: 1 Nga Gari' 8.27; Isaias 42.5; Su Ngak Pimbaal 7.48.

gawi' se nga dlerawan neg bulawan awas pelata awas batu neg binaal sek tinawan bu' gena'ena' ne getaw. ³⁰ Nda' na ebetay ned Diwata su ngak panahun ne su nga getaw nda' mekiilala ri seniin, ma'ad nemuun, sinugu'en su dlaun ne nga getaw sek pekpeddiku'. ³¹ Ay miktagal giin ne gendaw ne ukumaan su dlaun ne nga getaw rini seg benwa дума se gustisya pebiyan ri se getaw nek pinili'en. Pimetuuraan nini se dlaunan nek pebiyan sek pekpetubu'en puli' ri se getaw keni buwat ri se kemetain."

³² Sek pekerengeg nilan ne si Pablo migasuy metendeng sek pekpetubu' puli', sud дума mid-dega'rega' ri seniin. Ma'ad sud дума miktalu', "Puli'a rini ay liyagan nami menginengeg pa gaid ri seni'a metendeng se ngag betang keni." ³³ Bu' aas migawa' si Pablo ritu sek pektiguman nilan. ³⁴ Sud дума ne nga getaw linumamig ri seniin bu' maktu'u. Sala senilan giin si Dionisio nek sakup se kunsihu; bu' duuni dlibun rema ne giningelanan ne si Damaris, bu' duun pa gaid дума.

18

Ritu se Corinto

¹ Dluwat ini, migawa' si Pablo seg Athens bu' miritu se Corinto. ² Ritu mipekita'en si Akila neg Judeo nek taga Pontus, neng migbuwat seg Italy дума suk sawaan ne si Priscila tendeng ay sinugu' ne Gari' ne si Claudio, ne su dlaun ne ngag Judeo kina'enlan megawa' seg Roma. Binentaw ilan ni Pablo, ³ bu' tendeng ay meksama suk terbahu nilan neng membebaalay nek tulda, ritu

giin mikpenaikan senilan bu' midduma senilan sek pekterbahu. ⁴ Kada Gendaw nek Pengulali mikepengaddat si Pablo ri sek pektiguman arun merunggatan su ngag Judeo bu' su nga Griego.

⁵ Na, sek peddateng ni Silas bu' ni Timoteo buwat seng Macedonia, ginamit ni Pablo suk tibuuk panahun sek pegwali seng minsahi. Pime-tuuraan se ngag Judeo ne si Jesus giin gaid sung Misiyas. ⁶ Ma'ad sek sinupak nilan si Pablo bu' mimentalu' neng melaat metendeng ri seniin, inekpagen su dlubek ri sek suuben gisip penegul ri senilan bu' miktalu', "Bu' ndi' amu mekpetuud, nda' nai dlabet'u riin seniyu. Gatad nandaw, merituu na se nga gena' Judeo." ⁷ Aas binelengen ilan bu' ritu giin mikpenaikan seg balay ni Titius Justus ne gena' Judeo, rilihiyusu giin neng miksimba ri sed Diwata; bu' sug balain riin se dlantad ra nek pektiguman. ⁸ Si Crispus ne giini geseg sek pektiguman nu nga getaw Judeo mktu'u rema riin se Ginu'u дума suk tibuuk nek pamilyaan; bu' melaun pa gaid ne ngak taga Corinto neng mikerengeg seng minsahi, mktu'u, bu' mikpebendyag.

⁹ Na, sala gebii itu, pebiyan ri sek pegita'en, su Ginu'u miktalu' riin ni Pablo, "Ndi'a mendek, ma'ad peddayun'a sek pegwali bu' ndi'a penuga', ¹⁰ tendeng ay sementaun mau. Nda'iruning mekepegeel ri seni'a, tendeng ay duuning melaun ne ngang mektetu'u sek siyudad keni." ¹¹ Aas seled sek setaun bu' tenga', miken-gel si Pablo ritu bu' pimandu'en se nga getaw suk talu' ned Diwata.

¹² Na, sek panahun ne si Galio nai gobernador seg Acaya, miktipung su ngag Judeo bu' dinaap nilan si Pablo, bu' inuwit ritu se gukuman. ¹³ Mikталu' ilan, "Getaw keni mingenggat ri se nga getaw nek sumimba ri sed Diwata sek pebiyan nek supak ri se kesugu'an!"

¹⁴ Seng mektuntul na siya si Pablo, mikталu' si Galio tu se ngag Judeo, "Bu' sinumbung niyui getaw keni дума se krimin awas дума nek sayep, penginengengan'u amu. ¹⁵ Ma'ad tendeng ay pegaddat ini metendeng ri se ngak talu', ri se nga ngalan, bu' ri se kesugu'an niyu, gamu naing metau megusay run nini. Gena' gaku' sung megukum metendeng ri se ngag betang kini." ¹⁶ Mbuus inalegen ilan buwat se gukuman. ¹⁷ Peketubus, dinaap nilan si Sostenes nek pengulu sek pektiguman, bu' binunalan nilan ritu mismu seng metungenga'an ne gukuman, ma'ad nda' gaid alimba'ay ni Galio.

Mipuli' si Pablo seg Antiyuk

¹⁸ ☆ Mikengel si Pablo дума se ngang mektetu'u ritu se Corinto sek santa' endaw, rayun migawa' giin bu' minekayan дума si Priscila bu' si Akila pagaw sek Syria. Se genda' pa penekayan buwat sek Cencrea, mikpe'ebul si Pablo tendeng ay duunik penaaren. ¹⁹ Minateng ilan seg Efeso, ne ritu binilin ni Pablo si Priscila bu' si Akila. Miritu si Pablo sek pektiguman bu' mikepengaddat kuntra su ngag Judeo. ²⁰ Inandyu' nu nga getaw si Pablo neng mekpebilin pa reli' ma'ad nda' giin peliyag. ²¹ Tumu' sek pedlaangen,

tinelu'aan ilan, "Bu' tugut ned Diwata, mpuli'u rini seniyu." Aas minekayan giin pagaw ritu seg Efeso.

²² Bu' sed dinumenggu' giin tu sek Cesarea, miritu giin seg Jerusalem bu' binentaun suk simbaan ritu. Peketubus, dinumayun giin seg Antiyuk. ²³ Nda' giin pekpayat ritu, midlaang giin bu' minayan ri se nga dlugar nek sakup se Galacia bu' Frigia bu' piligenen su dlaun ne ngak tinu'unan ritu.

Ritu si Apolos seg Efeso bu' Corinto

²⁴ Na, duunik sala tawan neg Judeo ne iningelanan ne si Apolos nek taga Alejandria neng minateng ritu seg Efeso. Metau giin menuntul bu' metau gupiya ri se Kesulatan. ²⁵ Mitendu'an na giin daan seg Biyanan ne Ginu'u. Bu' se gembagel ne keddasing, migwali giin bu' minendu' metendeng riin ni Jesus. Ma'ad sug bendyag nek tinendu' ni Juan giin raing misuunaan. ²⁶ Nda' giin endek megwali tu sek pektiguman. Pekerengeg ni Priscila bu' ni Akila sek pinendu'en, inenggat nilan giin ritu seg balay nilan bu' pisabut gupiya nilan ri seniin su ginsaktu ne gulugan sek penendu'an metendeng seg Biyanan ned Diwata. ²⁷ Bu' se dliyagan ni Apolos neng meritu seg Acaya, inebangan giin ne ngang mektetu'u seg Efeso. Sinulatan nilan su ngang mektetu'u seg Acaya ned duwaten nilan si Apolos. Bu' sek peddatengen ritu mbagel gaid sung mi'abangen tu se nga getaw ne mbaal ne ngang mektetu'u tendeng se kepiya ned Diwata. ²⁸ Dinaagen su ngag Judeo se ngak pegaddat

ri sek tebenan ne getaw pebiyan seng meligen ne keterengaan neng mikpemetuud buwat ri se Kesulatan ne si Jesus giin gaid sung Misiyas.

19

Si Pablo seg Efeso

¹ Saanay ritu si Apolos se Corinto, midlaang si Pablo ri se ngag binuwiran sek probinsiya tampan mirepet giin seg Efeso. Ritu duuning mi'ita'en ne ngak tinu'unan ² bu' sinaakaan ilan, "Mirawat na ba niyu su Gispiritu Santu seng mikt'u amu?"

Miksembag ilan, "Nda' ma. Nda' ami gaid gani' mekerengeg ned duuni giningelanan ne Gispiritu Santu."

³ Miksaak si Pablo ri senilan, "Lama bendyagay amu run mibendyagan?"

Miksembag ilan, "Seg bendyag ni Juan."

⁴ ✧ Miktal'u si Pablo ri senilan, "Sug bendyag ni Juan para ri se ngang middiksu' ri se ngak sala' nilan; bu' miktalu' si Juan tu se nga getaw Israel ne kina'enlan mektu'u ilan seng meddendug ri seniin, ne genda'irun nai dlain bu' ndi' si Jesus."

⁵ Sek pekerengeg nilan run itu, binendyagan ilan rayun ri se ngalan ni Jesus ne Ginu'u.

⁶ Bu' sed dinepen ni Pablo su nga gemegen ri senilan, linumusad rayun su Gispiritu Santu. Migasuy ilan rayun ne dlainlain nek tinuntulan bu' migasuy ilan rema neng minsahi neg buwat ri sed Diwata. ⁷ Ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga dlai su dlaunan nilan.

✧ **19:4** 19:4: San Mateo 3.11; San Marcos 1.4, 7-8; San Lucas 3.4, 16; San Juan 1.26-27.

⁸ Seled sek telu bulan, mikpeddayun suk pedditu ni Pablo sek pektiguman. Nda' giin endek neng megasuy se nga getaw. Mikepengaddat giin bu' pisabut ri senilan sung metendeng sek pedlegari' ned Diwata. ⁹ Ma'ad sud duma ri senilan, meketegasi guluun, ndi' gaid mektu'u, mbuus pidlaat telu'an nilan ri seng metungenga'an ne nga getaw su ngak penintulu' metendeng riin seg Biyanan ne Ginu'u. Aas bineleng ilan ni Pablo bu' inuwiten su ngak tinu'unanen duma seniin. Bu' kada gendaw ritu giin sek seled nek pektiguman ni Tirano neng mikpeddayun sek pekpengaddat ri se nga getaw. ¹⁰ Sek seled duwa' taun, giin nini sug binaalen. Aas su dlaun neng mikengel ritu sek probinsiya neg Asia, Judeo awas gena' Judeo, mikerengeg ri sek talu' ne Ginu'u.

Su ngag Bata' ni Eskeva

¹¹ Melaun ne genda' mayan mehitabu' ne ngang milagru suk pimbaal ned Diwata pebiyan riin ni Pablo. ¹² Isan su ngak panuwilu bu' su ngak penepeten ne ginamiten, bu' inuwit ritu se ngang minlaru, mitelen ilan. Bu' su ngang mekelaat ne gispiritu minggawas rema ri senilan. ¹³ Nandaw, duuni ngag Judeo neng midlibed bu' mimpegawas ne ngang mekelaat ne gispiritu se nga getaw neng miseleran. Inindanan nilan ne gemiten su ngalan ni Jesus ne Ginu'u, laung nilan, "Sinugu'u amu ne gumawas se ngalan ni Jesus neg winali ni Pablo." ¹⁴ Sung migbaal run nini, gilang suk pitu ne ngag bata' ni Eskeva, su Dlabaw nek Pari'.

15 Ma'ad miksembag sung melaat ne gispir-itu neng miktalu', "Mikilalau riin ni Jesus bu' mi'ilalau rema si Pablo. Ma'ad ta' amu ma?"

16 Su getaw nek pinulayan linumanlag ri senilan neng melebihiyan ne kebelu' bu' dinaagen ilan. Minggebek ilan buwat tu seg balain neng mile-basan bu' misamad.

17 Penghitabu' keni misuunan se dlaun ne ngag Judeo bu' ne nga gena' Judeo neng mikengel ritu seg Efeso bu' minendek ilan. Tendeng run nini, su ngalan ni Jesus ne Ginu'u binegayan ne gembagel nek pesiddengeg. 18 Melaun ne nga getaw buwat se dluagar ketu neng mibaal ne ngang mektetu'u minateng neng miktabal se ngang melaat nek terbahu nilan. 19 Bu' melaun rema se ngang memeneddud sung miguwit bu' tinipung su nga dlibru nilan ne ginamit sek pekpeneddud bu' sinereng nilan gela' ri seng metungenga'an ne nga getaw. Su dlaga' ne nga dlibru ketu mirepet se dlina pulu' libu nek pelata.* 20 Pebiyan run nini, midlelaup suk talu' ne Ginu'u bu' mibaal ne ge'eman pa gupiya.

Su Kesamuk seg Efeso

21 Dluwat se ngak penghitabu' ketu, mikegena'ena' si Pablo† neng mayan seng Macedonia bu' seg Acaya sek peddituun seg Jerusalem. Bu' miktalu' rema giin, "Buwat seg Jerusalem, kina'enlan merituu rema seg

* **19:19** 19.19 sala nek pelata: suk sala nek pelata su'ul sek sendaw nek pekpenerbahu para se getaw (Enlengay niyu suk San Mateo 20.2). † **19:21** 19.21 mikegena'ena' si Pablo: awas pigunutan si Pablo ne Gispiritu, awas mikegukum si Pablo.

Roma.” ²² Bu' pi'unaan rayun seng Macedonia sud duwa' nek sesugu'enen ne si Timoteo bu' si Erastus saanay mikpebilin pa reli' giin ritu sek probinsiya neg Asia.

²³ Sek panahun ketu duuni gembagel ne kesamuk neng mihitabu' seg Efeso tendeng seg Biyanan ne Ginu'u. ²⁴ Ay duunik sala tawan neng menenensal ritu ne giningelanan ne si Demetrio. Duunik penelapi'en neng mimbaal neng mekiika' ne ngak templo maa' sek templo ne dlibun ned diwata nilan ne si Artemis. Su ngang minerbahu ri seniin mikeselapi' gupiya. ²⁵ Aas tinawagen su ngak terebahantiin bu' sud дума pa ne ngang menenensal. Bu' miktalu' giin ri senilan, “Ngak sementaun'u, misuunan niyu neng mikeselapi' ita run tendeng sek terbahu keni. ²⁶ Na, mi'ita' niyu bu' mirenggeg sug binaal ne getaw keni ne si Pablo. Miktalu' giin ne su ngad diwata neg binaal ne nga getaw, gena' metuud ne ngad diwata. Bu' melauning mikpetuud ri seniin rini seg Efeso bu' sek tibuuk nek probinsiya seg Asia. ²⁷ Aas memiligru suk penelapi' ta neng mekaangken neng melaat ne ngalan. Bu' gena' na run ketu, bu' ndi' asta rema suk templo seg bentugan ne dlibun ned diwata ta ne si Artemis tendeng ay nda' naik paluun bu' merala' na su kebentugaan. Sud diwata keni sinimba ri seg Asia bu' ri sek tibuuk neg benwa.”

²⁸ Sek pekerenggeg run itu ne nga getaw, pinlengetan ilan gaid bu' migatad ilan membeksay, “Si Artemis, seg Efeso ge'eman!” ²⁹ Bu' melaun pa gaid ne nga getaw ri sek tibuuk nek siyudad neng mimbeksay. Dinaap nilan rayun si Gayo

bu' si Aristarcus, su ngak sementaun ni Pablo sek pegbiyahi ne ngak taga Macedonia. Bu' binidlas sud duwa' ketu, minggebek ilan pagaw tu sek pektiguman ri sek siyudad. ³⁰ Liyagan siya ni Pablo neng mekaatubang tu se nga getaw ma'ad pinegengan giin ne ngak tinu'unan. ³¹ Duuni ngak sambat ni Pablo ne nga gupisyal sek probin-siya neg Asia. Mikpawit ilan neng minsahi tu ni Pablo bu' migandyu' ilan ri seniin ne ndi' gaid giin meritu sek pektiguman. ³² Mbuus miksamet su kegubet ne nga getaw ritu. Dlain sug bineksay nuk sala bu' dlain rema su ngad duma tendeng ay melaun ri senilan nda' mekesuun bu' tuma ma mektigum ilan. ³³ Mbuus miksinyas si Alejandro arun su nga getaw ndi' na meksasak bu' mik-tuntul giin sek pekpenaliped ri se gegulingenen. ³⁴ Ma'ad sek pekesuun dun ne nga getaw neg Judeo giin, dlaun nilan mimbeksay bu' sed duwa' uras, giin rai ini suk bineksay nilan, "Si Artemis seg Efeso ge'eman!"

³⁵ Se ketambinaya', mipegengan ra gaid nuk sikritaryu ri se dlunsud suk pegbeksay nu nga getaw. Mbuus miktalu' giin, "Gamu ne ngak taga Efeso, su dlaun ne nga getaw mikesuun ne gita nek taga Efeso, gita mikpedlekata sek templo ni Artemis ne ge'eman, bu' sek sagradu neg batu neng miladdu' buwat se dlangit. ³⁶ Nda'iruning mekelimed run nini. Aas ndi' amu pedderali' bu' ndi' amu pegbaal isan landun gawas bu' pegena'ena' niyu reli'. ³⁷ Inuwit niyu rini nga getaw keni, ma'ad nda' ilan gani' peddaaw sek templo ta bu' nda' pekpesipala sed diwata ta

ne dlibun. ³⁸ Bu' si Demetrio bu' su ngak terebahantiin duunik sumbung nilan se isan ta' senilan, duuni nga gukuman ta bu' ngang midlegeseg ned ditu ilan peksumbung. ³⁹ Ma'ad bu' duun paid duma ne ngad dikelamu niyu, kiin kina'enlan usain ri seng mi'enaran sek pektipung se nga getaw se dlunsud. ⁴⁰ Ay ali' bu' gita suk pengelegan se kesamuk neng mihitabu' nandaw bu' nda'iruni gigu' ne keterangan ne mbegay ta metendeng run nini." ⁴¹ Peketubusen nini telu'ay, pipe'uli'en su nga getaw.

20

Miritu si Pablo seng Macedonia bu' se Greece

¹ Dluwat se kesamuk, pitawag ni Pablo su ngak sakup ni Jesus. Inuliksegen ilan, bu' rayun, sinumangid giin bu' miritu seng Macedonia. ² Sek peddatengen ritu, melauni nga dlugar ne dlinawaan ritu seng Macedonia bu' linigenen su ngang mektetu'u pebiyan sek pegwaliin ri senilan. Rayun linumegbas giin tu se Greece. ³ Bu' mikpebilin giin ritu seled sek telu bulan. Seng medlaang na siya giin pagaw sek Syria, misuunaan suk pelanu ne ngag Judeo sek pekpatay ri seniin. Aas mikegukum giin ne mpuli' miyan tu seng Macedonia. ⁴ Middunut ri seniin si Sopater nek taga Berea neg bata' ni Piro, si Aristarcus bu' si Segundus ne ngak taga Tesalonica, si Gayo nek taga Derbe, si Timoteo, bu' su ngak taga Asia ne si Tikicus bu' si Tropimus. ⁵ Nga getaw keni, miguna tu sek Troas bu' ritu ami nilan pigelatan. ⁶ Pibiyan reli' nami suk pekse'ulug sek

Pan ne nda'irunik Pempetulinen dekag ami pa migawa' sek Filipos. Peketubus se dlima endaw nek pekpenekayan nami, migita' ami ra puli' ritu sek Troas. Mikengel ami ritu seled sek pitu endaw.

Su Ketapusan nek Pegbentaw ni Pablo tu sek Troas

⁷ Se gebii nek Sebaru, miktigum ami para sek peksalabuuk maan. Bu' tendeng ay si Pablo medlaang sek sunud ne gendaw, migwali giin tampan sek titenga' gebii. ⁸ Melauni ngak sulu' tu se kuwartu ritu sed dibabaw neg balay nek piktiguman nami. ⁹ Duunig begumbata' ne dlai ritu ne giningelanan si Eutikus neng mingingkud ri seg bintena'an. Bu' tendeng sug wali ni Pablo metaas gupiya, mikepereng giin. Bu' sek pekepayat, miketulug bu' tinenangan aas miladdu' giin tu seg bintena'an buwat se ketelu andana pagaw tu sek silung. Sek peksikwat nilan run, minatay na giin. ¹⁰ Ma'ad minaug si Pablo, bu' linaumaan si Eutikus bu' inekepen. Rayun miktalu' giin ri se nga getaw, "Ndi' amu megu'ul ay tetubu' pa giin!" ¹¹ Bu' mipuli' si Pablo tu sed ditaas. Pinetapetaan suk pan bu' minaan. Seng mikekaan na giin, migwali pa gaid giin ri senilan tampan sek peksebang ne gendaw. Rayun midlaang giin. ¹² Sug begumbata' ne si Eutikus neng miladdu' inuwit nilan muli' nek tetubu' bu' pidleliyag ilan gupiya.

Buwat sek Troas pagaw seng Miletus

¹³ Miguna ami meksakay ri sek sekayan pagaw seg Asos ay miktalu' si Pablo ne epiten na run

giin ritu tendeng ay medlaang ra giin pagaw ritu. ¹⁴ Seng migita' ami seg Asos, pisakay nami giin bu' mikpagaw ami seng Mitilene. ¹⁵ Buwat seng Mitilene, sinumakay ami puli', rayun miksendaw ami pa, dekap ami minateng ritu se Kios. Sek pekesunud pa gaid ne gendaw ritu ami na sek Samos. Bu' sek sunud ne gendaw, mirepet ami ritu seng Miletus. ¹⁶ Nda' ami apit seg Efeso ay ndi' liyagan ni Pablo neng melangan giin sek probinsiya neg Asia tendeng ay meksempun giin neng mekerepet seg Jerusalem se gendaw nek tinawag nek Pentecostes.

Su ngak Pingumbilin ni Pablo se nga Geseg sek Simbaan seg Efeso

¹⁷ Ritu pa seng Miletus, miksugu' si Pablo tu seg Efeso nek peperituun seniin su nga geseg ri sek simbaan. ¹⁸ Sek peddateng nilan, miktalu' si Pablo ri senilan, "Mikesuun amu bu' gendunik pedleketubu'u saanay diinu pa se gupid niyu gatad gaid sek peddateng'u rini sek probinsiya neg Asia. ¹⁹ Minibeliu ri se Ginu'u ned duunik pekpebaba' bu' peksegaw. Melauni kelised ne ginantus'u tendeng se ngang mekelaat ne ngak pelanu ne ngag Judeo. ²⁰ Misuunan niyu ne se genda'i dlipedliped, inasuy'u su ngag betang para ri se kelengasan niyu nek pimandu'u ini seng melauni nga getaw run bu' ri se ngag balay niyu. ²¹ Pimendu'an'u su ngag Judeo bu' nga gena' Judeo ne kina'enlan meddiksi' ilan bu' mpuli' ri sed Diwata bu' mektu'u riin ni Jesus ne Ginu'u ta. ²² Nandaw penginegeg amu, merituu seg Jerusalem tendeng ay giin nini

suk sugu' ne Gispiritu Santu ri senaan. Nda'u mesuunay bu' landuning mehitabu' ri senaan ritu. ²³ Sung misuunan'u ma'aray, ne se kada nek siyudad ne dlawan'u, su Gispiritu Santu minegul ri senaan ne suk perisuwan bu' suk pedlutus mikperateng ri senaan. ²⁴ ☆ Ma'ad isan landuning mehitabu' ri senaan, peseddanen'u na basta metubus'u ma'aray suk terbahu neg binegay ri senaan ni Jesus ne Ginu'u ne giin suk pegwali seng Melengas ne Gesuyen metendeng se kepiya ned Diwata. ²⁵ Dlaunan niyu milaup'u waliyay metendeng sek pedlegari' ned Diwata. Bu' nandaw misuunan'u ne gendi' ita na megita' puli'. ²⁶ Aas esuyan'u amu nandaw bu' ndi' amu mekpetuud, nda' nai dlabet'u riin seniyou! ²⁷ Ay nda'irun gairi ginedlud'u ri seniyou metendeng sek tibuuk ne ketuyu'an bu' pelanu ned Diwata. ²⁸ Bentayay gaid niyui gegulingen niyu bu' su dlaun ne nga getaw ned Diwata nek piniyal riin seniyou ne Gispiritu Santu. Ketaay gaid niyu su ngang mektetu'u sek simbaan ned Diwata neng mi'angkenen pebiyan se kemetain nu gegulingenen neg Bata'. ²⁹ Ay misuunan'u ne bu' mekedlaangu na, duuni ngang mini' ne ngang menintulu' neng maa' ne ngang mekebelu' ne ngang menanap ne dlumampu' ri seniyou arun bengkagenik punduk niyu. ³⁰ Mateng remaik panahun neg buwat mismu sek punduk niyu duuni nga getaw neng megasuy neg balus sek pekpetipelak ri se ngak tinu'unan ni Jesus arun gilana naik sunuren. ³¹ Aas pegingat amu bu'

☆ **20:24** 20.24: 2 Timoteo 4.7.

pegena'ena' niyu ne sek seled sek telu taun, gendaw bu' gebii nda'u gaid penuga' sek pektendu' ri seniyu bu' sek peksegaw para ri seniyu.

³² “Bu' nandaw piyal'u amu ri sed Diwata bu' tu sek talu'en metendeng ri se kepiya. Suk talu'en mekepeligen ri sek pektu'u niyu bu' mekegbebay ri seniyu se dlaun ne kelengasan nek tinegana para se dlaun neng mibaal ne ngag bata'en. ³³ Nda'u pengangut ri se nga kuwarta bu' nga gilisan niyu. ³⁴ Misuunan niyu gaid neng mikterbahuu arun duuning megastuu bu' ngak sementaun'u se nga kina'enlan nami. ³⁵ Binaal'u itu arun pe'ita' ri seniyu ne kina'enlan mekpetuges arun me'ebangan ta su ngak pupus. Pegena'ena'en ta kanunay suk tinalu' ni Jesus ne Ginu'u nek pedleliyagen kampuun sung megbebay sinangkali' sung meddawat.”

³⁶ Sek peketubus megasuy ni Pablo, miginlulud giin duma ri senilan bu' migampu'. ³⁷ Minsegaw ilan gela' bu' inekep bu' inelekan nilan giin. ³⁸ Sung mikepegu'ul gupiya ri senilan, giin suk tinalu'en ne gendi' ilan na gaid megita' puli'. Mbuus dinelung nilan si Pablo ritu sek sekayan.

21

Suk Peddateng ni Pablo seg Jerusalem

¹ Minangid ami ri senilan bu' midlaang. Minekayan ami pagaw se Cos. Pekesunud gendaw minateng ami sek timuwalag neg Rodas, bu' buwat ritu, mikpeddayun ami pagaw sek Patara. ² Ditu duunik sekayan neng mekpa'agawan sek Fenicia, aas sinumakay ami bu' linumarga rayun.

³ Sed ditu ami na se dlugar neng merayag na nami suk timuwalag nek Cyprus, mikpagaw ami ri seg habagatan sek Cyprus pagaw tu sek Syria. Kinumawas ami sek Tiro ne ritu dinumenggu' suk sekayan tendeng ay ritu nilan pepenaugen su karga. ⁴ Na, seng mi'ita' nami su ngang mektetu'u ritu, mikpebilin ami ritu seled sek sala simana. Pebiyan ri se ga'em ne Gispiritu, tinelu'an nilan si Pablo ne gendi' meritu seg Jerusalem. ⁵ Ma'ad sek peketubus nek panahun duma senilan, migawa' ami bu' mikpeddayun ri sek pedlaang nami. Dlaun nilan, duma na su ngak sawa bu' gembata' nilan, middelung ri senami buwat sek siyudad pagaw tu seg baaybaay ne ritu ami minginlulud bu' migampu'. ⁶ Minangid ami rayun ri senilan, bu' sinumakay ami tu sek sekayan saanay minguli' ilan.

⁷ Mikpeddayun ami sek pedlaang buwat sek Tiro pagaw tu sek Tolemaida. Ritu kinumita' ami se ngang mektetu'u bu' mikengel ami ritu senilan seled sek sendaw. ⁸ ✧ Sek pekesunud ne gendaw, midlaang ami bu' minateng tu sek Cesarea. Ritu, mikengel ami seg balay ni Felipe, sung mengwawali seng Melengas ne Gesuyen. Sala giin sek pitu ne nga getaw nek pimili' seg Jerusalem neng megabang ri se nga gapustulis. ⁹ Gepaat su nga gembata'en ned delaga neng miktalu' seng minsahi sed Diwata. ¹⁰ ✧ Ritu ami sek Cesarea nek santa' endaw, sek peddateng nek propeta ne iningelanan si Agabus buwat seg Judea. ¹¹ Mikpegau' giin ri senami bu' inuwanen

✧ **21:8** 21.8: Su Ngak Pimbaal 6.5; 8.5. ✧ **21:10** 21.10: Su Ngak Pimbaal 11.28.

sug baling ni Pablo. Mbuus ginapuseni nga geksuren bu' nga gemegen, bu' miktalu', "Giin nini suk tinalu' nu Gispiritu Santu: Su gapu' neg baling keni, gepusen ne ngag Judeo ri seg Jerusalem seng maa' nini nek pebiyan bu' piyal nilan giin tu se nga gena' Judeo."

¹² Sek pekerengeg nami run nini, gami bu' su ngak taga ritu migandyu' riin ni Pablo ne gendi' na ma'aray giin meritu seg Jerusalem.

¹³ Ma'ad miksembag si Pablo, "Lamaig binaal niyu, mensegaw amu neng maa' nini neng migbegay ri senaan ne kegu'ul? Andamu meksiperisu isan petainu pa ritu seg Jerusalem tendeng riin ni Jesus ne Ginu'u."

¹⁴ Ndi' gaid nami mpegengan si Pablo, aas pinuga'an nami, laung nami rayun, "Metuman sa'wan su keliyag ne Ginu'u."

¹⁵ Dluwat ini, inandam nami su ngag betang nami bu' midlaang ami pagaw tu seg Jerusalem.

¹⁶ Duuni ngak sakup ni Jesus ritu sek Cesarea neng middunut ri senami bu' dinelung ami nilan tu seg balay ni Mason bu' ritu ami mikengel. Si Mason nek taga Cyprus sala se guna ne ngak tinu'unan ne Ginu'u ri se dlugar ketu.

Migbentaw si Pablo riin ni Santiago

¹⁷ Sek peddateng nami seg Jerusalem, se dleliyag inalimba' ami ne ngang mektetu'u ritu.

¹⁸ Sek pekesunud ne gendaw, sementaun nami si Pablo neng migbentaw riin ni Santiago; bu' su dlaun ne nga geseg sek simbaan. ¹⁹ Pingumusta ilan ni Pablo bu' tinelu'an se dlaun nek pimbaal ned Diwata ritu se nga gena' Judeo pebiyan sek

terbahuun. ²⁰ Seng mirenggeg nilan nini, sinaya' nilan sud Diwata. Mbuus tinelu'an nilan si Pablo, "Misuunan mu, ated, duuni nga dlinibu ne ngag Judeo sung miktu'u riin ni Jesus bu' dlaun nilan miksunud gaid ri se Kesugu'an. ²¹ Mikerenggeg ilan neng minendu'a raw se ngag Judeo neng mikengel se nga dlugar se nga gena' Judeo ne gendi' na kina'enlan meksunud ri Kesugu'an ni Moses. Miktalua' raw ne ndi' na nilan tuli'en su nga gembata' awas ndi' na nilan tumanen sud duma pa nek pemetasan ne ngag Judeo. ²² Landun sakani gempiya baalen? Ay siguru gaid neng mesuunan nilan neng minateng'a rini. ²³ ☆ Mpiya siguru neg baalen mu suk talu' nami ri seni'a. Duuni gepaat tawan rini nga dlai ned duunik penaad nilan. ²⁴ Dunut'a ri senilan bu' baal niyu suk penlimpiyu sumala' ri se Kesugu'an bu' biyaray mu su ngang mi-gastu nilan; mekepe'ebul* ilan rayun. Seng maa' nini nek pebiyan, mesuunan ne dlaunen ne nda'iruni kemetuuran su ngag betang neng mirenggeg nilan metendeng ri seni'a, ma'ad dya'a miktuman ri se Kesugu'an ni Moses. ²⁵ ☆ Bu' metendeng se nga gena' Judeo neng mibaal neng mektetu'u, mikepawit ami na nek sulat ri senilan metendeng sek piksebutan nami ne gendi' ilan maan ne nga gaan ne ginilak ritu se ngad diwatadiwata awas dugu' bu' karni neng menanap ne sek pekepatain sud dugu'en nda' mekegawas. Ndi' ilan rema megbaal seg imural

☆ **21:23** 21.23-24: Ngang Numero 6.13-21. * **21:24** 21.24 mekepe'ebul: Enlengay niyu su 18.18. ☆ **21:25** 21.25: Su Ngak Pimbaal 15.29.

nek pekighilawas.”

²⁶ Aas inuwit ni Pablo su gepaat tawan ne nga dlai ketu bu' sek pekesunud ne gendaw, minlimpiyu giin sumala' ri se Kesugu'an duma ri senilan. Bu' rayun miritu si Pablo sek Templo arun pekpesuun bu' nanu metubus suk panahun sek pedlimpiyu arun mengilak na suk salasala ri senilan.

Suk Peddaap riin ni Pablo ritu sek Templo

²⁷ Seng megaud na metapus su kepitu endaw sek pekpenlimpiyu nilan, duuni ngag Judeo buwat sek probinsiya neg Asia neng mikiita' riin ni Pablo ritu sek Templo. Inulug'ulugan nilan su nga getaw bu' dinaap nilan si Pablo. ²⁸ Mbuus mimbeksay ilan, “Ngak taga Israel, gabang amu! Giin nini su getaw sung midlibed se dlaun ne dlugar arun sek pektendu' se nga getaw kuntra se ngak taga Israel, se Kesugu'an ni Moses, bu' sek Templo keni. Bu' nemuun miguwit pa gaid giin ne gena' Judeo rini sek seled nek Templo bu' mikpesipala rini seg bala'an ne dlugar keni!” (²⁹ ✧ Tinalu' nilan nini tendeng ay mi'ita' nilan si Tropimus nek taga Efeso neng middunut riin ni Pablo ritu seg Jerusalem bu' laung nilan run ne si Pablo sung miguwit ri seniin tu sek Templo.)

³⁰ Migubet suk tibuuk nek siyudad bu' miginebekay su nga getaw bu' dinaap nilan si Pablo bu' binidlas nilan pagaw tu se gawas nek Templo. Peketubus siniraan rayun nilan sud dungawan nek Templo. ³¹ Sek petain na siya nilan si Pablo, mikerawat nek pesuun su

✧ **21:29** 21.29: Su Ngak Pimbaal 20.4.

kumandir se kustabli seg Roma neng migubet su nga getaw sek tibuuk neg Jerusalem. ³² Su kumandir miguwit rayun ne nga kapitan bu' ne nga kustabli bu' minggebek pagaw tu se nga getaw. Sek pekiita' nu nga getaw tu se kumandir bu' tu se nga kustabli, mikeneng ilan sek pekpegeel riin ni Pablo. ³³ Linawan rayun nu kumandir si Pablo bu' dinaap bu' pigapusen si Pablo ned duwa' buuk ne nga kadina. Rayun miksaak su kumandir ri se nga getaw, "Ta' mai getaw keni bu' landunik sayep neng mibaalen?" ³⁴ Ma'ad mikelelesi ngag bineksay neng mirengegen buwat se nga getaw; bu' tendeng se gelangal ne nga getaw, nda' mekesuun su kumandir. Aas sinugu'en su nga kustabli ne uwiten si Pablo tu se kampu. ³⁵ Se genda' ilan pa mekepelayu', sinikwat na ma'aray nu nga kustabli si Pablo tendeng se kegubet ne nga getaw. ³⁶ Minsunud ilan ri seniin bu' sigi mimbeksay, "Petain giin! Petain giin!"

Sinembag ni Pablo su ngak Sumbung

³⁷ Se inuwit na nilan si Pablo ritu se kampu, miktalu' giin tu se kumandir, "Mehimu ba neng meketalu'u ri seni'a?"

Miksembag su kumandir, "Pekendun mu pekesuun se Griego? ³⁸ Gena' ba dya'a su getaw nek taga Ehipto ne gena' pa mpyayat kinumuntra ri se governo bu' midlegeseg se gepaat libu tawan ne ngag ribildi ritu sed disyirtu?"

³⁹ Miksembag si Pablo, "Gaku' Judeo neng mi'etaw sek Tarsus, getawu nek sakup se gim-

purtanti nek siyudad sek Cilicia. Bu' mehimu, petuntul mau reli' tu se nga getaw.”

⁴⁰ Tinugutan giin nu kumandir neng megasuy. Aas migindeg si Pablo ri se geddan bu' miksinyas tu se nga getaw arun ndi' na meksasak. Se genda' na peksasak su nga getaw. Miktuntul si Pablo ri senilan sek tinuntunlan neg Hebreo:

22

¹ “Ngak sementaun'u ne ngag Judeo, penginengegay niyau. Tugutay niyau neng menaliped ri se gegulingen'u!” ² Sek pekerengeg ne nga getaw neng miktuntul giin sek tinuntulan neg Hebreo, miksamet ne genda' ilan peksasak. Aas mikpeddayun sek pektuntul si Pablo, laungen:

³ ☆ “Gaku' sala ne getaw neg Judeo neng mi'etaw sek Tarsus nek sakup sek probinsiya nek Cilicia. Ma'ad riniu miksibagel seg Jerusalem gisip tinu'unan ni Gamaliel. Tinendu'anu se Kesugu'an se nga gepu'an ta seng melengas nek pebiyan bu' mi'uliksegu sek pekpenibeli ri sed Diwata maa' se dlaun niyu ned dini nandaw. ⁴ ☆ Linutus'u tampan se kemetain nilan su ngang miksunud sek Pebiyan ni Jesus. Gena' na run ne nga dlai bu' ndi' isan rema su nga dlibun piraap'u bu' piperisuu. ⁵ Su Dlabaw Geseg nek Pari' bu' su dlaun nek sakup se Gukuman mekepemetuud neng metuud suk tinalu'u. Mikerawatu nek surat buwat ri senilan para se ngak sementaun ta ngag Judeo ritu sed Damascus. Aas mirituu arun sek

☆ **22:3** 22.3: Su Ngak Pimbaal 5.34-39. ☆ **22:4** 22.4-5: Su Ngak Pimbaal 8.3; 26.9-11.

peddaap se nga getaw keni bu' peguwit ri senilan puli' rini seg Jerusalem arun silutan.

Migasuy si Pablo sek Pekeluwasen

(Su Ngak Pimbaal 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Taran taasendaw saanay midlaangu bu' megaud na sed Damascus, se kinlap duuning merelaag buwat ri se dlangit neng middelaag ri sek timala'u. ⁷ Mibuksaku ri se dlupa'an bu' mikerengegu nek talu' neng miktalu' ri senaan, 'Saulo, Saulo! Lama pedlutusan mau run?' ⁸ Miksembagu, 'Ginu'u, ta'a ma?' Migasuy suk talu', 'Gaku' si Jesus nek taga Nazaret ne dlinutus mu.' ⁹ Mi'ita' nu ngak sementaun'u sud delaag ketu, ma'ad nda' ilan mekerengeg* sek talu' neng miktuntul ri senaan. ¹⁰ Bu' miksaaku, 'Ginu'u, landun maig baalen'u?' Miktalu' giin ri senaan, 'Gindeg'a bu' ritu'a sed Damascus. Ritu, esuyan'a se dlaun nek pebaal ned Diwata ri seni'a.' ¹¹ Mibutau tendeng se kesulaw sed delaag ketu. Aas inagaku ra run nu ngak sementaun'u pagaw tu sed Damascus.”

¹² “Ritu, duunik sala tawan ne iningelanan ne si Ananias neng metinuuren gaid ri se Kesugu'an ta bu' tinamed gaid ne ngag Judeo neng mikengel sed Damascus. ¹³ Miritu giin senaan bu' migindeg ri sek tepad'u bu' miktalu', 'Pated, mekiita'a na!' Bu' sek panahun ketu mipuli' na suk pen-genleng'u bu' mi'ita'u si Ananias. ¹⁴ Miktalu' giin ri senaan, 'Sud Diwata se nga gepu'an ta mikpili' ri seni'a arun mesuunan mu su keliyagen bu'

* **22:9** 22.9 nda' ilan mekerengeg: Su gulugan rema 'nda' ilan mekesabut.'

arun mekiita' seng Metareng nek Sesugu'enen bu' mikerengeg ri seniin neng mektalu'. ¹⁵ Ay dya'a mbaal neng mekpemetuud tu seniin bu' tu se dlaun ne nga getaw metendeng seng mi'ita' mu bu' mirengeg. ¹⁶ Bu' nemuun, landun maik pigelatan mu? Gindeg'a bu' pekpebendyag'a na bu' tugutay mu ne ugasan ned Diwata su ngak sala' mu pebiyan sek pektawag ri se ngalanen.' "

Suk Pektawag riin ni Pablo sek Pegwali tu se nga Gena' Judeo

¹⁷ "Bu' mihitabu' ri senaan, seng mikepuli'u seg Jerusalem bu' saanay'u megampu' ritu sek Templo, duunik pigita'u ¹⁸ neng mi'ita'u su Ginu'u neng miktalu' ri senaan, 'Peksempun'a, gawa'a rayun rini seg Jerusalem ay su nga getaw rini ndi' dumawat sek mekpemetuud mu metendeng ri senaan!' ¹⁹ Ma'ad miksembagu ri seniin, 'Ginu'u, mikesuun ilan neng mirituu se ngak pektiguman bu' dinaap'u bu' pinegeelan su ngang miktuu' ri seni'a. ²⁰ ☆ Bu' sek pinatay sung mikpemetuud ri seni'a ne si Esteban, migenlengu bu' minuyun nek petain giin saanay binentayan'u su ngak suub se ngang mikpatay ri seniin.' ²¹ Bu' su Ginu'u miktalu' ri senaan, 'Dlaang'a na, ay sugu'en'u dya'a seng melayu' ne dlugar, ritu se nga gena' Judeo.' "

²² Ritu ra gekteb suk pekpenginengeg nu nga getaw ri seniin. Rayun mimbeksay ilan, "Patay niyu giin! Kina'enlan neng matay giin!" ²³ Mikpeddayun ilan sek pegbeksay bu'

☆ **22:20** 22.20: Su Ngak Pimbaal 7.58.

pikayabayab nilani ngak suub nilan bu' min-sigwag ne dlubek. ²⁴ Mbuus pimendu'an nu kumandir su ngak sakupen ne uwiten na si Pablo ritu se kampu, bu' miktalu' ri senilan ne latiguun giin arun mesuunan tuma ma su ngag Judeo mimbeksay kuntra ri seniin. ²⁵ Ma'ad saanay ginapus nilan si Pablo arun latiguun. Tinelu'an ni Pablo su kapitan neng migindeg ri sek taparen, "Tinugut ba ri se kesugu'an ne latiguun niyu su getaw nek sakup seg Roma isan nda' pa me'ukumay nek sela'an?"

²⁶ Sek pekerengeg run itu nu kapitan, linawaan su kumandir bu' miksaak seniin, "Landun maig binaal mu kiin? Getaw keni sakup ma masi' seg Roma!"

²⁷ Aas miritu su kumandir tu ni Pablo bu' miksaak, "Tebalay mau, sakup'a ba seg Roma?"

Miksembag si Pablo, "Wa'a"

²⁸ Miktalu' rayun su kumandir, "Gaku' misakup seg Roma pebiyan sek pegbayad ne gembagel ne dlaga'."

Miksembag si Pablo, "Ma'ad gaku' sakup seg Roma gatad pa sek pegegetaw'u."

²⁹ Mineddud rayun su nga getaw neng meg-bistigar siya riin ni Pablo bu' minendek su kumandir sek pekesuunen run ne si Pablo sakup seg Roma bu' kinadinaan pa giin.

Inuwit si Pablo se Gukuman

³⁰ Liyagan pa gaid mesuunan nu kumandir bu' tuma ma sinumbung ne ngag Judeo si Pablo. Aas sek pekesunud ne gendaw pitentangan si Pablo ne nga kadina bu' mikpetawag giin neng miting tu se nga geseg ne ngak pari' bu' sek tibuuk

Metaas ne Gukuman ne ngag Judeo. Inuwiten rayun si Pablo ritu seng Metaas ne Gukuman.

23

¹ Tinenteng gupiya ni Pablo su ngak sakup seng Metaas ne Gukuman bu' miktalu', "Nga kepeteran, limpiyuik pengena'ena'u metendeng sek pedleketubu'u ri sek pungenleng ned Diwata tampan nemuun." ² Bu' sinugu' se Dlabaw ne Geseg nek Pari' ne si Ananias su ngang migindeg ri seng megaud ni Pablo nek tampalingen nilan sug baba' ni Pablo. ³ ✧ Miktalu' rayun si Pablo ri seniin, "Tampalingen'a rema ne Ginu'u. Dya'a neng mikpelaunglaung! Migingkud'a riin arun ukumanu sumala' ri se Kesugu'an. Ma'ad sinupak mui Kesugu'an sek peksugu' mu nek tampalingenu!"

⁴ Miktalu' su nga getaw neng migindeg ri seng megaud ni Pablo, "Tinampela' mu su Dlabaw ne Geseg nek Pari' ned Diwata!"

⁵ ✧ Miksembag si Pablo, "Nga kepeteran, nda'u mesuunay ne giin masi' su Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Miktalu' su kesulatan, 'Ndi' amu mektalu' neng melaaten sek pengulu ne nga getaw niyu.' "

⁶ ✧ Sek pekiita' ni Pablo run ned duunid duma ne ngak Saduceo bu' ne ngak Pariseo nek tinumambung ritu, migasuy giin seng mesekeg tu se ngak sakup seng Metaas ne Gukuman, "Nga kepeteran, gaku' Pariseo neg buwat se gesalan ne ngak Pariseo. Sinumbungu rini tendeng

✧ **23:3** 23.3: San Mateo 23.27-28. ✧ **23:5** 23.5: Exodo 22.28.

✧ **23:6** 23.6: Su Ngak Pimbaal 26.5; Filipos 3.5.

ay midderamau ned duunik peketubu' puli' ne ngang minatay.”

⁷ Sek pegasuyen run nini, midlekuntraay su ngak Pariseo bu' su ngak Saduceo, bu' mibahin su dlumpuk. (⁸ ☆ Para se ngak Saduceo nda'irunik peketubu' puli' ne ngang minatay. Nda' ilan rema pektu'u ned duuni ngag anghel awas nga gispiritu. Ma'ad su ngak Pariseo miktu'u se dlaunen keni.) ⁹ Bu' miksisekeg suk pegbeksay bu' santa' tawan se ngang menintulu' ri se Kesugu'an ne ngak sakup nek Pariseo neng migindeg bu' sinumupak neng miktalu': “Nda'iruning mi'ita' nami neng melaaten neg binaal ne getaw keni! Ali' bu' duuni gispiritu awas anghel neng migasuy ri seniin!”

¹⁰ Miksamet gupiya suk pedlalis nilan bu' tendeng run nini su kumandir minendek nek sibudlutan si Pablo. Aas sinugu'en su nga kustabli neng menaug tu se grupu, inuwan si Pablo buwat ri senilan, bu' inuwit tu se kampu.

¹¹ Sek pekegebii ketu, mituwa' su Ginu'u riin ni Pablo bu' miktalu', “Ndi'a endek! Maa' neng mikpemetuud'a metendeng ri senaan rini seg Jerusalem, kina'enlan mekpemetuud'a rema ritu seg Roma.”

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Pablo

¹²⁻¹³ Sek pekesikanselem, miktipung su kapin paat pulu' ne ngag Judeo bu' mikpelanu. Minumpa' ilan ne ndi' gaid maan awas minum saanay ndi' nilan mpatay si Pablo. ¹⁴ Mbuus

☆ **23:8** 23.8: San Mateo 22.23; San Marcos 12.18; San Lucas 20.27.

miritu ilan se nga geseg ne ngak pari' bu' se nga geseg ne ngag Judeo bu' miktalu', "Minumpa' ami ne ndi' ami maan isan landun tampan mpatay nami si Pablo. ¹⁵ Aas gamu bu' duma seng Metaas ne Gukuman pesuunay niyu su kumandir nek pawiten puli' si Pablo rini neng mekpelaunglaung ne dliyagan niyu giin bistigaren sed dugang. Ma'ad se gendi' pa giin merepet rini, petain na nami giin."

¹⁶ Ma'ad pelanu keni mirengeng neng manak ni Pablo ne dlai, sug bata' nek pateren ne dlibun. Aas miritu giin se kampu bu' inesayaan si Pablo. ¹⁷ Mbuus tinawag ni Pablo suk sala se nga kapitan ritu bu' tinelu'an, "Uwit niyuig begumbata' keni tu se kumandir ay duunik telu'enen ri seniin." ¹⁸ Aas inuwit nu kapitan sug begumbata' tu se kumandir. Sek peddateng nilan ritu miktalu' su kapitan, "Pitawagu nuk perisu ne si Pablo bu' migandyu' giin ne uwiten'u rini seni'aig begumbata' keni ay duun dawi gesuyenen ri seni'a."

¹⁹ Inuwiran nu kumandir su gemeg nug begumbata' bu' inuwiten tu se dlugar neng melayu'layu' ne gilana ra. Rayun sinaakan giin, "Landun maik telu'en mu ri senaan?"

²⁰ Miktalu' sug begumbata', "Miguyun su nga geseg ne ngag Judeo ne lema' endyu'en'a nilan ne uwiten si Uyu' Pablo tu seng Metaas ne Gukuman sek tuyu' neng mekpelaunglaung ne dliyagan nilan bistigaren pa giin sed dugang. ²¹ Ma'ad ndi'a pektu'u ri senilan ay kapin sek paat pulu' tawan sung mikperateng bu' migapa' ri seniin ri sed dalan. Minumpa' ilan ne gendi'

maan bu' minum tampan ndi' nilan mpatay giin. Mi'andam ilan na nemuun bu' migelat ra run sek pegukum mu."

²² Mikталu' su kumandir ri seniin, "Ndi' mu gaid pengasuy isan ta' getaw nek tinelu'an mau run nini." Bu' pipe'uli'en rayun sug begumbata'.

Dinelung si Pablo tu ni Gobernador Felix

²³ Pitawag rayun nu kumandir sud duwa' ne nga kapitanen bu' tinelu'aan ilan, "Pegandam amu ned duwa' gatus ne kustabli ay peperituun'u amu se dlunsud nek Cesarea. Peguwit amu rema nek pitu pulu' neng medlekebayu' bu' duwa' gatus ne kustabli neng meneliyaman, bu' dlaang amu mbuus alas nuwibi ri se gebii.

²⁴ Pegandam amu rema ne nga kebayu' nek sekayan ni Pablo. Bentayay niyu gupiya giin arun nda'iruning mehitabu' ri seniin tampan mekerepet giin tu ni Gobernador Felix." ²⁵ Bu' miksulat rema su kumandir tu se gobernador seng maa' nini: ²⁶ "Buwat ni Claudio Lisias tu sek tinamed ne Gobernador Felix: Kumusta!

²⁷ Getaw keni dinaap ne ngag Judeo bu' petain na siya. Ma'ad misuunan'u ne giin sakup masi' seg Roma, aas linuwas'u giin duma se nga kustabliu.

²⁸ Liyagan'u siya mesuunay bu' landunik sumbung nilan ri se getaw keni. Aas inuwit'u giin ritu seng Metaas ne Gukuman nilan. ²⁹ Sumala' ri se ngak peksusiu, nda'irun gairing mibaalen neng melaaten arun petain awas perisuun. Suk sumbung ri seniin metendeng gaid ma'aray ri se gegulingen nilan ne Kesugu'an. ³⁰ Aas seng misuunan'u nek pinelanuan giin ne ngag

Judeo nek petain, mikegena'ena'u neng maneg pa pawit'u giin riin seni'a bu' tinelu'an'u na su ngang middikelamu nek perangat nilan ri seni'a suk sumbung nilan."

³¹ Tinuman ne nga kustabli su ngak pimandu' senilan. Bu' se gebii ketu inuwan nilan si Pablo bu' inuwit giin seg Antipatris. ³² Sek pekesikanselem, sud duma ne nga kustabli, mip-uli' na tu se kampu; bu' su ngang miksakay ri se kebayu' middunut riin ni Pablo. ³³ Sek peddateng nilan sek Cesarea, binegay nilan suk sulat ritu se Gobernador bu' piniyal nilan si Pablo ri seniin. ³⁴ Sek pekebasaan run suk sulat, sinaakaan si Pablo bu' ta' nek probinsiya giin migbuwat. Sek pekesuunen run nek taga Cilicia si Pablo, ³⁵ miktalu' giin, "Usain'u kasu mu keni sek peddateng nu ngang miksumbung ri seni'a." Bu' miksugu' giin neg bentayan si Pablo ritu sek Palasyu ni Herodes.

24

Su Kasu kuntra ni Pablo

¹ Dluwat se dlima endaw, miritu sek Cesarea si Ananias, su Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Sementaunen suk santa' tawan ne nga geseg ne ngag Judeo bu' su gabugadu ne si Tertulo. Mingatubang ilan riin ni Gobernador Felix bu' inasuy nilan ri seniin suk sumbung nilan kuntra riin ni Pablo. ² Pitawag si Pablo bu' sed diin na giin, migatad rayun si Tertulo sek pegasuy sek sumbung kuntra riin ni Pablo neng miktalu',

“Tinamed ne Gobernador Felix, se kepiya mu nek peguwit, mikebegay kelinaw seled seng metaas nek panahun bu' melauning mibaal mu ne kepiyanan para seng nasud nami. ³ Inilala nami ini bu' mikpesalamat ami gaid ri seni'a se dlaun ned dapit bu' se dlaun nek panahun. ⁴ Ndi'u liyagan neng megula'ik panahun mu, aas megandyu'u nek penginegegan mu su gempelek nek pegasuy nami. ⁵ Mi'ita' nami ne getaw keni semukan gupiya. Miguwit giin ne kesamuk se ngag Judeo sek tibuuk neg benwa. Bu' geseg giin sek salabuuk nek punduk ne giningelanan neng Nazareno. ⁶⁻⁸ Inindanaan gani' pedlemu'lemu'ay suk Templo nami bu' dinaap nami giin.* Bu' bistigaren mui getaw keni, mesuunan mu su dlaun metendeng sek sumbung nami ri seni'a kuntra ri seniin.” ⁹ Bu' pimetuuran rema nu ngag Judeo neng metuud su dlaun nek tinalu' ni Tertulo.

Sinembag ni Pablo su ngak Sumbung ri Seniin

¹⁰ Sininyasan ne gobernador si Pablo ne giin na peluming mektuntul, bu' miktalu' si Pablo,

“Misuunan'u neng melaun nek taun neng mengengukum'a ri seng nasud keni, aas dleliyag'u sek pekpenaliped ri se gegulingen'u rini seng metungenga'an mu. ¹¹ Bu' susiin mu, mesuunan mu ne nda' pa peksepulu' bu' ruwa' endaw

* **24:6-8** 24.6-8 Ri se dlain ne kesulatan middugang: Pinelanu nami ne ukuman siya sumala' ri se kesugu'an nami. Ma'ad minateng su kumandir ne si Lisias bu' linegesen uwi'ay ri senami si Pablo. Rayun miksugu' si Lisias ne gilana ned duunik sumbung kuntra riin ni Pablo kina'enlan merini seni'a.

gatad sek peddituu seg Jerusalem arun sek peksimba. ¹² Ngag Judeo keni nda' gaid mekiita' neng mikepegaddatu isan ta' awas miksamuk ba tumu' se nga getaw ritu sek Templo awas sek pektiguman awas se isan ta' ne dlugar sek siyudad. ¹³ Ndi' gani' nilan mpemetuuran ri seni'a neng metuud su ngak sumbung nilan ri senaan. ¹⁴ Tumu' engkenen'u riin seni'a: miksimbau sed Diwata nek sinimba rema ne nga gepu'an nami pebiyan sek peksunud sed Dalan nek tinalu' nilan neg balus raw. Miktu'uu rema se dlaun neg betang neng misulat ri seg Bala'ud ni Moses bu' se dlibru ne ngak propeta. ¹⁵ Maa' ri senilan midderamau ri sed Diwata ne su dlaun neng minatay, metareng awas mekelaat petubu'enen puli'. ¹⁶ Aas penentuwan'u kanunay neng mekaangken ne dlimpiyu nek pengena'ena' ri seng metungenga'an ned Diwata bu' se nga getaw.

¹⁷ ✧ “Na dluwat seng melaun ne ngak taun mipuli'u ritu seg Jerusalem arun sek peguwit ne kuwarta para ri se nga getawan'u bu' arun mekengilaku. ¹⁸ Mi'ita'u nilan neng mingilak tu sek Templo tubus'u baalay su Kesugu'an metendeng sek pekpenlimpiyu. Nda'iruni nga getaw nek sementaun'u bu' nda'iruni kesamuk neng mihitabu'. ¹⁹ Ma'ad duuni ngag Judeo ritu neg buwat sek probinsiya neg Asia; gilani siyaing mengatubang ri seni'a bu' duun ma gairik sumbung kuntra ri senaan. ²⁰ Awas pe'asuy mui nga getaw ned dini keni nandaw bu' landunik sala' neng mi'ita' nilan ri senaan

✧ **24:17** 24.17-18: Su Ngak Pimbaal 21.17-28.

sek pegbistigar ritu seng metungenga'an neng Metaas ne Gukuman. ²¹ ☆ Ma'ad metuud neng minatubangu ri senilan, miktalu'u, 'Gaku' inusay nandaw riin seng metungenga'an niyu, tendeng ma'aray neng miktuu'uu ne su ngang minatay petubu'en puli'.' "

²² Mbuus si Felix neng mikesuun gupiya me-tendeng sed Dalan pileliyaan reli' suk pegusay. Miktalu' giin tu senilan, "Ukuman'u kasu mu bu' mateng na si kumandir Lisias." ²³ Peketubus, sinugu'en su kapitan nek piniyalan riin ni Pablo nek pebentayan giin, ma'ad begayan rema giin neng miika' ne kegewasan bu' tugutan su ngak sambaten sek pegbegay ri se nga kina'enlanan.

Si Pablo ri seng metungenga'an ni Felix bu' ni Drusila

²⁴ Peksagad nek santa' endaw, minateng si Felix duma suk sawaan ne si Drusila neg Judeo. Pi'angain si Pablo bu' minginengeg giin ri sek pegasuyen metendeng sek pektu'u riin ni Christ Jesus. ²⁵ Ma'ad saanay megasuy na ni Pablo metendeng seng metareng nek pedleketubu', sek pekpegeng ri se gegulingen, bu' metendeng se gendaw nek pegukum ned Diwata ri se nga getaw, minendek si Felix bu' miktalu' giin riin ni Pablo, "Mekedlaang'a na. Pe'angay'u ra dya'a puli' bu' duunik panahun'u." ²⁶ Kanunain petawag si Pablo bu' mektuntul ri seniin ay mikperateng giin neg begayan siya ni Pablo ne kuwarta.

☆ **24:21** 24.21: Su Ngak Pimbaal 23.6.

²⁷ Dluwat mesagad sud duwa' taun, tinelesan si Felix ni Porcio Festo sek pekegovernador. Tendeng ay liyagan ni Felix neng meliyagan giin ne ngag Judeo, pisaddanen si Pablo tu sek perisuwan.

25

Minengi si Pablo ne Ukuman se Gari' ne Getaw Roma

¹ Telu gebii gatad sek peddateng ni Festo sek probinsiya, miritu giin seg Jerusalem buwat sek Cesarea. ² Ritu, su nga geseg ne ngak pari' bu' su nga geseg ne ngag Judeo mikperangat sek sumbung nilan kuntra riin ni Pablo. Inandyu' nilan si Festo, ³ “Peperini mu si Pablo seg Jerusalem.” Binaal nilan ini arun epa'en nilan si Pablo bu' petain ri sed dalan. ⁴ Miksembag si Festo, “Ritu ra run si Pablo sek perisuwan sek Cesarea. Ndi'u mekpayat rini ay mpuli'u rayun ritu. ⁵ Aas perunut niyu ri senaan su nga geseg niyu bu' ritu niyu giin kiha bu' duuning mibaalen neng melaaten.”

⁶ Mikpebilin si Festo ritu seg Jerusalem ne dlain neg walu awas sepulu' gebii bu' mbuus mipuli' giin tu sek Cesarea. Pekemanlema' migingkud giin se gukuman bu' miksugu' nek peseleren si Pablo. ⁷ Sek pekseled ni Pablo, linibutan rayun giin ne ngag Judeo neg buwat seg Jerusalem. Bu' melauni ginasuy nilan ne ngang mekebegat nek sumbung ri seniin ne ndi' gani' nilan mpemetuuran. ⁸ Pineliperan ni Pablo su gegulingenen, “Nda'irunik sala' neng mibaal'u

neng misupak ri se Kesugu'an ne ngag Judeo, awas sek Templo awas se Gari' seg Roma.”

⁹ Tendeng ay liyagan rema ni Festo neng meliyagan giin ne ngag Judeo, sinaakaan si Pablo, “Liyagan mu ba neng meritu seg Jerusalem arun ritua naku' usayay?”

¹⁰ Miksembag si Pablo, “Keniu na migindeg se gukuman ne Gari', ta'u mbaya' ukumay. Nda'iruning mibaal'u nek sala' se ngag Judeo bu' misuunan mu gaid ini. ¹¹ Bu' mikelapasu ma ri se kesugu'an bu' mbaya'u silutan ri se kemetain, duwaten'u. Ma'ad bu' nda'iruni ngak pemetuud se ngak sumbung nilan ri senaan, nda'irun isan sala neng mekepiyal ri senaan tu senilan. Aas dumangepu ritu se Gari' seg Roma!”

¹² Mbuus tubus meketuntul si Festo se ngang mensesambagen, miktalu' giin riin ni Pablo, “Dinumangep'a ri se Gari' seg Roma, aas ritua uwitay se Gari' seg Roma.”

Pi'atubang si Pablo riin ni Ari' Agripa

¹³ Dluwat mesagarik santa' endaw, minateng sek Cesarea si Ari' Agripa bu' si Bernice tendeng ay liyagan nilan bentaway si Festo. ¹⁴ Seng mikekengel ilan na ritu nek santa' endaw, tinalu' ni Festo se gari' su kasu ni Pablo: “Duunik perisu rini neg binilin ni Felix. ¹⁵ Sek peddituu seg Jerusalem, getaw keni kiniha ne nga geseg ne ngak pari' bu' se nga geseg ne ngag Judeo. Inandyu' gaid nilan ne ukuman'u nek silutan giin. ¹⁶ Ma'ad tinelu'an'u ilan ne gena' betasan ne ngak taga Roma nek silutan suk sala nek sinumbung bu' nda' giin mekaatubang se ngang

miksumbung ri seniin bu' nda' pa mbegayay nek panahun neng mekesembag tu se ngang miksumbung ri seniin. ¹⁷ Aas sek peddateng nilan rini, nda'u pedlangan bu' pi'atubang'u se gukuman suk sinumbung. ¹⁸ Migindeg su nga kuntraan, ma'ad nda' ilan mekeperangat isan landun neng melaat ne ngak sumbung nek pirateng'u buwat ri senilan. ¹⁹ Su ngag betang nek pignedatan nilan, nda'iruni dlain bu' ndi' sung metendeng ma'ad ri se ngak tu'utu'u nilan bu' metendeng sek sala tawan ne giningelanan ne si Jesus raw neng minatay na ma'ad laung pa ni Pablo mitubu' giin puli'. ²⁰ Bu' tendeng ay nda'u mekesuun bu' landunig baalen'u ri se kasu keni, sinaakan'u si Pablo bu' liyagaan ba neng meritu seg Jerusalem bu' ritu ra usayay su kasuun. ²¹ Ma'ad migandyu' si Pablo nek peddeyunen suk pekperisu ri seniin bu' su Gari' neg Roma* giinik pe'ukumen ri se kasuun. Aas miksugu'u nek perisuun na ma'ad gusay giin tampan mpawit'u giin tu se Dlabaw ne Gari'." ²² Mikталu' si Agripa riin ni Festo, "Liyagan'u mismu penginegay getaw keni."

Laung ni Festo, "Ala, lema' merengeg mu giin."

²³ Sek sunud ne gendaw, minateng si Agripa bu' si Bernice ritu se gukuman sek pekpe'ita' sek peketinamed nilan bu' sinumeled duma sung meleget ne nga kumandir bu' nga geseg ne nga getaw ri sek siyudad. Mbuus miksugu' si Festo ne uwiten sumeled si Pablo. ²⁴ Mikталu' si Festo, "Ari' Agripa bu' dlaun niyu ned dini nandaw:

* **25:21** 25.21 Ri se dlain nek pekgubad 'Emperador.'

Keni su getaw nek sinumbung ri senaan ne ngag Judeo rini sek Cesarea bu' seg Jerusalem. Mim-beksay ilan ne getaw keni ndi' mbaya' metubu'.²⁵ Ma'ad sumala' ri sek peksusiu, nda'irun gairing mi'ita'u ne keterengan arun ukuman giin se kemetain. Bu' tendeng ay pinengiin nek sengaten tu seng metungenga'an ne Gari' su kasuun, mikegukumu nek pawit giin tu se Gari' seg Roma.²⁶ Ma'ad nda'irun gairing mesulat'u ritu se Gari' seg Roma metendeng ri seniin. Aas pi'atubang'u giin ri seniyu, Ari' Agripa arun dluwat mesusi su kasuun, duun naing mesulat'u.²⁷ Ay maa' ndi' gaid metareng para ri senaan sek pekpawit'u nek perisu ne ndi' metalu' bu' landunik sumbung ri seniin."

26

Pineliperan ni Pablo su Gegulingenen ri seng Metungenga'an ni Agripa

¹ Miktalu' si Agripa riin ni Pablo, "Ala, tinugutan'a ri se gegulingen mu sek pektalu'." Mbuus pitaas ni Pablo su gemegen bu' migatad sek pekpenaliped ri se gegulingenen:

² "Ari' Agripa, tegumalad neng meketuntulu nandaw arun sek pekpenaliped ri se gegulingen'u rini seng metungenga'an mu mismu metendeng se dlaun ne ngak sumbung se ngag Judeo ri senaan,³ labi na gaid neng misuunan mu gupiya su dlaun ne ngak pemetasan bu' su ngak pidlelisan ne ngag Judeo. Aas gandyu'u ri seni'a penginegay mau duma sek pasinsiya."

4 “Misuunan ne dlaun ne ngag Judeo bu' gendunik pedleketubu'u gatad pa sek pekebe-gumbata'u ritu se gegulingen'u neng nasud bu' ritu seg Jerusalem. 5 ✧ Bu' liyagan pa nilan, gilán mismu sung mekepemetuud ay mpayat ilan na mikesuun ne gatad pa nud diin, midleketubu'u nek sala se ngak Pariseo, su dlabi neg istriktu nek punduk seg rilihiyun ta. 6 Bu' nandaw keniú migindeg ay sinumbungu tendeng sek pekper-ateng'u sek saad neg binaal ned Diwata tu se nga gepu'an ta, 7 suk saad nek pikperateng neng merawat sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu saanay miksimba ilan ri sed Diwata gendaw bu' gebii. Bu' tendeng sek pekperateng keni, Ari' Agripa, sinumbungu ne ngag Judeo. 8 Tuma ma ne gamu rini ndi' meketu'u ne sud Diwata mekepetubu' puli' se ngang mimatay?”

9 ✧ “Gaku' mismu migena'ena' ne kina'enlan baalen'u su dlaun neng mehimuu arun kun-traan si Jesus nek taga Nazaret. 10 Giin nini sug binaal'u ritu seg Jerusalem. Binegayanu ne ketenged se nga geseg ne ngak pari' sek pekpeperisu seng melaun ne nga getawan ned Diwata bu' sek silutan ilan se kemetain, min-uyunu sek peksilut ri senilan. 11 Seng melaun nek panahun, pisilutan'u ilan ritu se ngak pek-tipungan nu nga getaw Judeo bu' lineges ilan sek pegbeleng ri sek pektu'u nilan. Gembagel gupiya su dlanget'u ri senilan nek tendeng run nini gineted'u ilan tampan tu se ngak siyudad se dlain neng nasud.”

✧ 26:5 26.5: Su Ngak Pimbaal 23.6; Filipos 3.5. ✧ 26:9 26.9-11: Su Ngak Pimbaal 8.3; 22.4-5.

*Inasuy ni Pablo bu' Pikendunen run sek Peki-
lala sud Diwata*
(Su Ngak Pimbaal 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Giin nini su ketuyu'an neng mirituu sed Damascus duma su ketenged bu' ngak sugu' buwat se nga geseg ne ngak pari'. ¹³ Bu' ritu sed dalan sek taasendaw itu, Ari' Agripa, se kinlap duuning mi'ita'u neng merelaag, merelaag pa kampuun ri se gendaw neg buwat se dlangit bu' middelaag ri sek timala'u bu' su nga getaw midlaang duma senaan. ¹⁴ Mibuksak ami gela' ri se dlupa' bu' duuning mirenggeg'u nek talu' sek tinuntulan neg Hebreo neng miktalu' ri senaan, 'Saulo, Saulo, lama pedlutusan mau run? Pigeelan mu ma'aray su gegulingen mu maa' seg baka neng miksipa' seng muuteng nek patal ne gangaw.' ¹⁵ Miksaaku, 'Ginu'u, ta'a ma rekay?' Miksembag su Ginu'u, 'Gaku' si Jesus ne dlinutus mu. ¹⁶ Ma'ad buwat'a bu' pegindeg'a. Mikpe'ita'u ri seni'a tendeng ay pinili'u dya'a ne gembaal nek sesugu'en'u. Asuy mu ri sed duma sung mi'ita' mu nemuun bu' su ngak pe'ita'u ri seni'a seng mateng ne gendaw. ¹⁷ Luwasen'u dya'a tu se ngag Judeo bu' se nga gena' Judeo ne rituu dya'a sugu'en. ¹⁸ Dya'a sung mekpe'ita' ri senilan se kemetuuran bu' mekpe'unut ri senilan buwat se kerelem pagaw tu se kerelaag bu' buwat se ga'em ni Satanas pagaw tu se ga'em ned Diwata arun pebiyan ri sek pektu'u nilan ri senaan, mpasaylu su ngak sala' nilan bu' merawat nilan su dlugar nilan duma su getawan ne ngak pimili' ned Diwata.' ”

Inasuy ni Pablo suk Terbahuan

¹⁹ “Aas, Ari' Agripa, nda'u supakay suk pi'ita' ri senaan buwat se dlangit. ²⁰ ☆ Migwaliu guna ritu sed Damascus bu' seg Jerusalem bu' mbuus sek tibuuk neng nasud seg Israel bu' se nga gena' Judeo neng meddiksi' ilan ri se ngak sala' nilan bu' mpuli' ilan ri sed Diwata bu' megbaal se ngag betang neng mikpe'ita' neng middiksi' ilan. ²¹ Tendeng run nini, dinaapu ne ngag Judeo ritu sek Templo bu' petainu siya nilan. ²² Ma'ad se gendaw keni inebanganu ned Diwata, aas keniu neng migindeg sek pekpemetuud tu se dlaunen, pupus awas bentugan. Su ginasuy'u giin ra gaid suk tinalu' ne ngak propeta bu' ni Moses neng mehitabu': ²³ ☆ ne sung Misiyas kina'enlan megantus bu' giin su guna neng metubu' puli' buwat se ngang mimatay arun sek pegasuy seng minsahi se kerelaag tu se ngag Judeo bu' ne nga gena' Judeo.”

²⁴ Saanay miktuntul sek pekpenaliped si Pablo, bineksayan giin ni Festo, “Pablo, mibural'a na! Suk subra nek sinuunan mu giining mikepebural ri seni'a!”

²⁵ Miksembag si Pablo, “Tinamed nek Festo, nda'u mbural. Metuud suk pingasuy'u bu' gin-saktuik pengena'ena'u. ²⁶ Ari' Agripa, mikegasuyu riin seni'a ne genda'ik pegendek, tendeng ay misuunan mu dlaun ne ngag betang keni. Mikesiguruu ne nda' melilung su dlaunen keni ay nda' ma ini mehitabu' ri se gedlud. ²⁷ Ari'

☆ **26:20** 26.20: Su Ngak Pimbaal 9.20, 28-29. ☆ **26:23** 26.23: a 1 Corinto 15.20. b Isaias 42.6; 49.6.

Agripa, miktu'ua ba se ngak propeta? Isuunan'u neng miktu'ua!”

²⁸ Miksembag si Agripa, “Miktu'ua ba neng me'uwit mau sek pekeChristian seled se gempelek nek panahun?”

²⁹ “Seng mesempun ma awas mpayat,” miksembag si Pablo, “suk pegampu'u ri sed Diwata ne gena' dya'a na run bu' ndi' su dlaun rema neng minginengeg ri senaan nandaw mbaal ne Christian maa' ri senaan—gawas se kadina keni.”

³⁰ Mbuus migindeg su gari', su gobernador, si Bernice, bu' su dlaun nek tinumambung ritu, ³¹ bu' sek pegawa' nilan, miktalu' suk salasala ri senilan, “Getaw keni ndi' mbaya' petain awas perisuun ay nda'iruning mibaalen neng melaat.”

³² Miktalu' si Agripa riin ni Festo, “Mbaya' siya giin beluyan bu' nda' pa ma'ad siya giin dangep tu se Gari' seg Roma.”

27

Suk Penekayan ni Pablo pagaw seg Roma

¹ Sek piguyunan neng menekayan ami pagaw seg Italy, piniyal nilan si Pablo bu' sud duma pa ne ngak perisu riin ni Julio. Si Julio keni, kapitan se ngak sundalu seg Roma ne giningelanan “Ngak Sundalu se Gari'.” ² Mbuus, duunik sekayan buwat seg Adramitio neng megaud na lumarga pagaw se ngad denggu'an sek probinsiya neg Asia. Linumarga suk sinekayan nami. Middunut ri senami si Aristarcus nek taga Tesalonica, sala nek siyudad seng Macedonia.

³ Pekesunud ne gendaw dinumenggu' ami sek

Sidon. Melengas gupiya si Julio riin ni Pablo bu' tinugutaan si Pablo neng mementaw se ngak sambaten ritu arun mbegayan giin ri se nga kina'enlanan. ⁴ Mbuus mikpeddayun ami menekayan buwat ritu bu' tendeng ay tinu-magbu' ri senami su genus, mikpagaw ami seng melimeng neg bahin sek timuwalag nek Cyprus. ⁵ Dinipag nami sud dagat neng migatubang sek Cilicia bu' Pamflia bu' dinumenggu' ami seng Mira nek sakup sed Licia. ⁶ Ritu mikiita' su kapitan nek salabuuk nek sekayan neg buwat seg Alejandria ne dlumarga pagaw seg Italy. Aas pigalinen ami ritu.

⁷ Mingmaya'maya' suk pekpenekayan nami seled sek santa' endaw bu' tubus nami mibiyanan su gembagel ne kelised, minateng ami seng meripagan se dlunsud ne Kinidus. Tendeng ay tinu-magbu' gaid ri senami su genus, ndi' ami mekelahus sek pa'agawan nami. Ngani' minekayan ami sed dibaluy neg bahin sek timuwalag ne Crete neng melimeng ri se genus, bu' ritu ami minayan seng meripagan nek Salmone. ⁸ Mimaaybaay ami ma'aray. Ma'ad midlised ami gaid gupiya tampan seng mirepet ami se dlugar ne iningelanan neng "Melengas ne ngad Denggu'an," gena' melayu' se dlunsud ned Lasea.

⁹ Mipayat ami ritu tampan mirepetan ami nek panahun nek piligru naik penekayan ri sed dagat, ay sek timpu ketu, misagad na su Gendaw nek Pekpu'asa. Aas sinembagan ilan ni Pablo, ¹⁰ "Ngak sambat, mi'ita'u nek piligru na suk pekpenekayan ta bu' mateng su kelaatan se nga

karga ta bu' sek sekayan bu' asta na su ketubu' ta." ¹¹ Ma'ad mbagel kampuun suk peksalig nu kapitan tu se nga kustabli sek tinalu' nu gapu' bu' kapitan seg barku sinangkali' sek tinalu' ni Pablo. ¹² Bu' sud denggu'an gena' mpiya pegedluran ri sek timpu neng meteddaw, aas su dlaunan minuyun neng mekpeddayun sek pekpenekayan bu' sek pekpenantu sek peddenggu' sek Fenix. Sala ini ned denggu'an se Crete neng mi'atubang ri sek sindepan bu' migidlud ilan ritu sek panahun seng meteddaw.

Sug Balat

¹³ Mbuus mingmaya'maya' megenus buwat seg habagatan, bu' mikegena'ena' su nga getaw neng metuman nilan suk pelanu nilan, aas bininteng nilan suk pundu bu' mimaaybaay ilan sek timuwalag ne Crete. ¹⁴ Se genda' mpayat, midlepulus sung meseleg ne genus buwat tu sek timuwalag ne giningelanan, "Su Genus buwat ri sek Sebangan." ¹⁵ Linumambes sug balat tu seg barku bu' tendeng ay ndi' na nami mesensung su genus, milali ami na menantu bu' mikpe'anud ami na ma'aray. ¹⁶ Mikepesaliped ami sek peg-biyan nami seg habagatan neg bahin seng miika' nek timuwalag ne Cauda. Isan midlised ami, mikarga pa gusay nami sug buti neg bininteng neg barku arun ndi' medlaat. ¹⁷ Kinarga nilan ini bu' rayun iniketan nilan sug barku arun meligen. Tendeng se gendek nilan neng mesenlad sug barku ri se gelisan megaud sed Libya, pibaba' nilan su dlayag bu' mikpe'anud ilan na ma'aray. ¹⁸ Mikpeddayun pa gaid sung mesekeg neg balat.

Aas sek pekesunud ne gendaw, pinladdu' nilan su nga kargamintu nuk sekayan ritu sed dagat.

¹⁹ Bu' sek sunud pa gaid ne gendaw, su nga gamit na mismu ri sek sekayan, giinik pinladdu' nilan.

²⁰ Seled sek santa' endaw, nda' nami me'ita' su gendaw bu' su ngag bituun, bu' miksamet pa gaid sug balat. Se ketambinai' nda' ami na pedderama neng meluwas pa.

²¹ Sek peketubus sek santa' endaw, su nga getaw nda' mekekaan, migindeg si Pablo bu' miktalu', "Ngak sambat, bu' minginengeg amu pa siya ri senaan bu' nda' penekayan buwat se Crete, ndi' ta siya mesagad dlaunan keni.

²² Ma'ad nandaw megandyu'u ri seniyu ne ndi' amu mendek ay nda'irunik sala ri seniyu neng matay. Sug barku raing megeba'.

²³ Ay gebii, sud Diwata ne giining mikaangken ri senaan bu' giinik sinimbau, miksugu' neg anghel

²⁴ neng miktalu' ri senaan, 'Pablo, ndi'a mendek! Kina'enlan neng mengatubang'a se Gari' seg Roma. Bu' enlengay mu, sud Diwata megingat ri seni'a duma se ngak sementaun mu.'

²⁵ Aas pengmeligen amu, ngak sambat! Ay miksalignu ri sed Diwata neng metuman gaid suk tinalu'en ri senaan. ²⁶ Ma'ad mereksa' ita sek sala nek timuwalag."

²⁷ Se kesepulu' bu' paat gebii na, inanud ami pebiyan seg balat ri sed dagat seng Mediteraneo. Sek peketitenga' gebii, su ngak tripulanti mikebatik neng megaud ami na ri se dlupa'.

²⁸ Aas tinekad nilan sud dagat bu' misuunan nilan ne ngad duwa' pulu' repaid dalemen. Bu' se genda' mpayat, tinekad na pelum nilan puli'

bu' ngak sepulu' bu' lima repa ra run. ²⁹ Bu' tendeng ay minendek ilan neng mesenlad ami ri se ngag batu, linaddu' nilan su gepaat ne ngak pundu ritu se gulin nek sekayan bu' migampu' ilan neng meksiselem na siya. ³⁰ Liyagan siya nu ngak tripulanti neg belengen suk sekayan. Aas pipenaug nilan sug buti ritu sed dagat bu' mikpelaunglaung neng medladdu' ilan ma'aray ne ngak pundu sed dulung. ³¹ Ma'ad miktalu' si Pablo tu se kapitan bu' se nga kustabli, "Bu' megawa' su ngak tripulanti ri sek sekayan, ndi' amu meluwas." ³² Aas pinetel nu nga kustabli su ngak tali ne giniket tu seg buti bu' pisaddan nini neng me'anud.

³³ Seng middali' endaw na, lineges ilan ni Pablo neng maan. Miktalu' giin, "Duwa' simana na suk pekperateng niyu neng metubus sug balat bu' nda' amu gaid mekekaan. ³⁴ Aas megandyu'u ri seniye ne aan amu arun mpuli' suk sekeg niyu tendeng ay nda'irun isan sala tawan ri seniye neng matay." ³⁵ Peketubus ini telu'ay, minuwan si Pablo nek pan bu' ri seng metungenga'an ne dlaunen mikpesalamat giin ri sed Diwata bu' pinetapetaan suk pan bu' minaan. ³⁶ Dlaun nilan mi'ulikseg bu' minaan ilan rema. ³⁷ (Dlaun nami duwa' gatus bu' pitu pulu' bu' enem* ne ritu sek sekayan.) ³⁸ Seng mikekaan na su dlaunan bu' mibesug na, pinidlak nilan ri sed dagat su nga ginuwit ne ngak trigu arun meksigaan suk sekayan.

* **27:37** 27.37 duwa' gatus bu' pitu pulu' bu' enem: Sud duma ne kesulatan duun raik '76.'

Suk Pekegeba' nek Sekayan

³⁹ Sek pekesikanselem, nda' mesuunay ne ngak tripulanti bu' ta' ami nek timuwalag ma'ad mi'ita' nilan suk sala ne dluguk ned duunig baaybaayen bu' mikegukum ilan ned ditu nilan pesenlaray suk sekayan. ⁴⁰ Aas pimetel nilan su ngak tali ne giniket se ngak pundu bu' bineleng ri sed dagat. Inugbad rema nilan su ngak tali ne giniket ri se ngak timon. Bu' pitaas nilan su dlayag ri sed dulung arun peliren ilan pagaw tu seg baaybaay. ⁴¹ Rayun mipagaw suk sekayan ri seng midlumpuk ne gelis bu' misenlad. Sud dulungen nini milebeng bu' ndi' na mekiigin bu' su gulin migeba' tendeng se kesekeg nek peddanlag ne ngag baled.

⁴² Mikipelanu siya su nga kustabli nek pemetain su dlaun ne ngak perisu arun nda'iruning mekelanguy pagaw se geksid bu' mekedlaguy. ⁴³ Ma'ad su kapitan nu nga kustabli liyagan luwasen si Pablo, aas pinegengaan ilan. Bu' su dlaun neng mekelanguy pi'unaan sek peksampak bu' pilanguy pagaw tu seg baaybaay bu' ⁴⁴ sud duma pilendugen neng migawid ri se ngak tabla awas isan landun neng migeba' neg bahin tu sek sekayan. Seng maa' nini, dlaun nami mirepet tu seg baaybaay neng miluwas.

28

Ritu seng Malta

¹ Seng mikelingkawas ami na ri sek piligru, misuunan nami nek timuwalag ketu iningelanan neng Malta. ² Su nga getaw ned dangan ritu

mpiya gupiya ri senami. Miguklak ilan bu' inalimba' su dlaunan nami tendeng ay migatad meddupi' bu' meteddaw. ³ Mbuus mingayu si Pablo nek sala egbed ne inuklaken tu se gapuy bu' sek pegbetangen run nini tu se gapuy ginumawas sung mamak tendeng se kiinit bu' mingulibed ri se gemegen. ⁴ Sek pekiita' nu nga getaw ned dangen ritu ne sung mamak mikelebitin ri se gemeg ni Pablo, miktalu' ilan, "Mememunu' gairi getaw keni ma'ad sud diwata ne giningelanan ne Gustisya ndi' gaid mektugut neng metubu' giin isan bu' mikelingkawas na giin ri sed dagat." ⁵ Ma'ad inekpag ma'aray ni Pablo sung mamak ritu se gapuy bu' nda' giin pegendun dun. ⁶ Mikperateng su nga getaw neng mengebag su gemeg ni Pablo awas mbuksak rayun giin bu' matay. Ma'ad mpayat na suk pegelat nilan bu' nda' gaid pegendun run si Pablo. Aas mi'eseb su gena'ena' nilan bu' miktalu', "Aa, sala giin ned diwata!"

⁷ Gena' melayu' se dlugar ketu giin su nga dlupa' ni Publio ne giin su geseg sek timuwalag ketu. Inalimba'en ami ritu seled sek telu endaw. ⁸ Sek panahun ketu su gama' ni Publio migbelilid ay mipanas bu' middisintirya. Sinumeled si Pablo tu se kuwartu seng midlaru bu' migampu'. Mbuus dinepen ni Pablo su nga gemegen riin seng midlaru bu' mi'uli'an ini. ⁹ Tendeng sek penghitabu' ketu, miritu ni Pablo sud duma neng minlaru ritu sek timuwalag bu' mi'uli'an ilan rema. ¹⁰ Mbuus binegayan ami nilan neng melaun ne ngag begay, bu' seng menekayan ami na, pibelunan ami pa nilan se dlaun ne

kina'enlan nami sek pekpenekayan.

Buwat seng Malta pagaw seg Roma

¹¹ Dluwat sek telu bulan, minekayan ami ri sek sekayan ned dinumenggu' ri seng Malta sek timpu neng meteddaw. Suk sekayan buwat pa seg Alejandria seg Ehipto bu' mi'ilelaan “Sud Diwata ne Gapid.” ¹² Minateng ami sek siyudad sek Syracuse bu' mikengel ami ritu sek telu endaw. ¹³ Buwat ritu minekayan ami tampan minateng ami sek siyudad neg Regium. Sek sunud ne gendaw, migenus neg habagat bu' se keruwa' endaw minateng ami se dlunsud nek Puteoli. ¹⁴ Mikiita' ami ne ngang mektetu'u ritu bu' migandyu' ilan ri senami neng mekpebilin duma ri senilan seled sek pitu endaw. Bu' minateng ami tu seg Roma. ¹⁵ Su nga kepeteran ri seg Roma mikerengeg metendeng ri senami bu' miritu ilan isan su ngang melayu' gupiya ne nga dlunsud buwat sek Tebu'an ni Apius bu' sek Tres Tabernas arun sek peksungkak ri senami. Sek pekiita' ni Pablo ri senilan, mikpesalamat giin ri sed Diwata bu' mi'ulikseg gupiya giin.

Ritu seg Roma

¹⁶ Na, sek peddateng nami seg Roma, tinugutan si Pablo neng mekengel nek salaan ra ma'ad binentayan giin nek sala ne kustabli.

¹⁷ Sek pekesagad nek telu endaw pitawag ni Pablo su nga geseg ne ngag Judeo sek pektipung. Seng mitipung ilan na, miktalu' si Pablo, “Nga kepeteran, isan nda'iruning mibaal'u nek su-pak ri se getawan ta awas linapas'u su ngak pemetasan ne nga gepu'an ta, pinerisuu nilan

seg Jerusalem bu' piniyal tu se getaw Roma.
¹⁸ Sinaakanu nilan bu' beluyan u siya nilan ay mi'ita' ma nilan ne nda'iruning mibaal'u neng melaaten ne mbaya'u run silutan se kemetain.
¹⁹ ☆ Ma'ad sek sinumupak su ngag Judeo, milegesanu ned dumangep ritu se Gari' seg Roma, isan nda'irunik sumbung'u kuntra se nga getawan'u.
²⁰ Aas migandyu'u ne kumita' bu' meketuntulu ri seniyu ay miperisuu nemuun tendeng ay giin ninik pirateng nu nga getaw Israel."

²¹ Miktalu' ilan riin ni Pablo, "Nda' ami mekerawat nek sulat metendeng ri seni'a neg buwat seg Judea. Su kepeteran ta neng minateng rini nda' rema mekeguwit nek tuntulan awas melaat ne gasuy metendeng ri seni'a. ²² Ma'ad liyagan nami mesuunan su nga gena'ena' mu ay misuunan nami ne isan ta', su nga getaw miktalu' kuntra sek punduk keni ne dlinempu'an mu."

²³ Aas pinelanu nilan bu' laa endaway ilan run mektipung arun menginengeg riin ni Pablo bu' se gendaw ketu, melaun kampuuni nga getaw neng miritu seg balay nek pikengelan ni Pablo. Buwat sek siselem tampan se gebii, pisabut ni Pablo sung minsahi bu' pimetuuraan ri senilan sung metendeng ri sek pedlegari' ned Diwata. Minantu giin neng mektu'u ilan riin ni Jesus sek pekpemetuud gatad ri seg bala'ud ni Moses bu' se ngak sinulat ne ngak propeta.
²⁴ Mikt'u sud duma sek pingasuyen ma'ad sud duma nda' pektu'u. ²⁵ Bu' nda' ilan peguyun bu' migawa' ilan peketubus megasuy ni Pablo run

☆ **28:19** 28.19: Su Ngak Pimbaal 25.11.

nini: “Metuud gaid suk tinalu' se Gispiritu Santu tu se nga gepu'an niyu pebiyan riin ni Isaias nek propeta! ²⁶ ✧ Ay laungen,

'Laway mu bu' esuyay mui getaw keni:

Isan pegendunen niyu sek pekpenginengeg,
ndi' amu gaid mekesabut;

bu' isan pegendunen niyu sek pegengleng,
ndi' amu gaid mekiita',

²⁷ tendeng ay metegasi nga gulu ne nga getaw keni,

bu' tinampeng nilani ngak telinga nilan
bu' pinereng nilaning mata nilan.

Ay ali' bu' mekiita' ra siya sung mata nilan,

bu' mekerengeg ra siya su ngak telinga nilan,
bu' mekesabut ilan ra siya,

bu' mekeddangep ilan ri senaan, miktalu' sud Diwata,

bu' pe'uli'an'u ilan.' ”

²⁸⁻²⁹ Bu' tinapus ini ni Pablo sek pektalu': “Aas mbaya' niyu mesuunan ne sung minsahi ned Diwata metendeng se keluwasan winali na ritu se nga getaw ne gena' Judeo bu' minginengeg ilan gaid.”*

³⁰ Sek seled sed duwa' taun, mikengel si Pablo seg balay nek pinelitiyaan. Bu' ritu inalimba'en isan ta' sung mengumbalay ri seniin. ³¹ Winaliin suk Pedlegeri'an ned Diwata bu' miktendu' giin metendeng riin se Ginu'u ne si Jesus Christ.

✧ **28:26** 28.26-27: Isaias 6.9-10 (LXX). * **28:28-29** 28.28-29 Sud duma ne kesulatan middugang: Tubus ini telu'ay ni Pablo, migawa' su ngag Judeo neng midlalis gupiya.

Binaalen ini se genda'i gendek bu' nda'iruning
mikepegeng ri seniin.

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd